

ประวัติศาสตร์

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์จำลองศิลป์

คำปรารภ

หนังสือประวัติคำสอน ได้พิมพ์แจกไปในงานศพ
แล้วก็มี แต่ทางด้านพิมพ์เห็นว่า ยังไม่พอกับความ
ต้องการของประชาชนที่ควรจะมีและควรทราบ จึงหารือ
กับทางหอสมุดแห่งชาติ ทางหอสมุดแห่งชาติเห็นชอบ
ด้วย ในอันจะให้หนังสือประวัติคำสอนนี้แพร่หลายยิ่ง
ขึ้น จึงอนุมัติให้สำนักพิมพ์ฯ จัดการพิมพ์จำหน่ายขึ้นได้
ตามความประสงค์ทุกประการ

ฉะนนั้น ขอขอบพระคุณในการอนุมัตินี้แก่หอสมุดฯ
กับจะเว้นเสียจากการเคารพคุณท่าน ผู้เรียบเรียง ด้วย มิได้
และพร้อมกันนี้ขอขอบใจต่อทางหอสมุดฯ ที่
คัดดวงวิญญาณของ "พ่อขุนรามคำแหง" พระผู้เป็น
เทพบิดรแห่งอักษรไทย ด้วยความระอันทิ่งใหญ่

สำนักพิมพ์จำลองศิลป์

๕๐ ถนนบำรุงเมือง โทร. ๒๓๓๕๓ พระนคร

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๓

สารบัญ

ถ้อยแผ่นดิน ภูเขา ต้นไม้ ด้วง	หน้า ๓
ถ้อยพระอาทิตย์ พระจันทร์	” ๕
ถ้อยเทวดา นักขัตฤกษ์	” ๗
ถ้อยไฟ	” ๑๐
ถ้อยธาตุทั้ง ๔	” ๑๔
ว่าด้วยไตรเพท	” ๑๕
ว่าด้วยพระเป็นเจ้าทั้งสาม	” ๑๗
ว่าด้วยคัมภีร์	” ๑๘
ว่าด้วยพราหมณ์	” ๒๐
ว่าด้วยกษัตริย์ค่างวงศ์	” ๓๔
ว่าด้วยประวัติศาสดาพุทธ	” ๔๓
ว่าด้วยประวัติศาสดาคริสต์	” ๖๒
ว่าด้วยประวัติศาสดาอิสลาม	” ๖๔
เรื่องพระพุทธรูปศาสดาไปได้ พระมา - รามัญ	” ๗๒
เรื่องพระพุทธรูปศาสดาไปได้ประเทศจีน	” ๑๐๕
เรื่องพระพุทธรูปศาสดาไปได้ถึงกาทอว	” ๑๒๔

ประวัติศาสตร์

ของพระยาประชาภิจักรจักร (เข้ม บุนนาค)

ว่าด้วยลัทธิศาสนาต่าง ๆ ก่อนพุทธกาล

(คัดจากมหาภารตะและฤคเพท)

เมื่อพระพุทธศาสนามายัง มิได้ปรากฏ ชนในดินแดน
ลัทธิศาสนาในดินแดน มีหลายอย่างต่าง ๆ เพศตามคติ
นิยมของหมู่ มนุษย์ ที่ อาศัย ความเป็นอยู่ ด้วยกรรมอันใด
หรือตั้งหรือบุคคลใด ก็ย่อมยึดถือขนานเป็นธรรมเนียม ว่า
เป็นเทพของตน ผู้ที่บัญญัติศาสดาก็อาจที่จะบัญญัติ
ลัทธิธรรมขนานตามนิยมเป็นศาสดานั่นๆ มีศาสดาพราหมณ์
เป็นต้น คือศาสดาที่รวมพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ในลัทธิ
ศาสดาเก่า ๆ เข้าเป็นพระผู้เป็นเจ้า ๓ องค์ คือ อิศวร
นารายณ์ พรหม เป็นศาสดาใหญ่ในทวีปตะวันออก
ตั้งมานานก่อนพุทธกาลราว ๒๐๐๐ ปีเศษ

เมื่อก่อนค้ำคานาพราหมณชนไปนั้น เป็นค้ำคานา
 พระอาทิตย์ พระจันทร์ แดงดาว แดงค้ำคานาบูชาไฟ
 เป็นค้ำคานาดับมาจากประเทศตะวันตก ก่อนพุทธกาล
 ประมาณราว ๓๐๐๐ ปีเศษ เมื่อก่อนค้ำคานาชนไป เป็น
 ค้ำคานาปลูกหรือปลูควิ ถิ่นบูชาดินแดง เรียกว่าดินเดิม
 ก่อนพุทธกาลหลายพันปี

ความเจริญแห่งดึกดำบรรพ์ค้ำคานานั้น ย่อมแผ่มาจาก
 ทิวตะวันตกมาสู่ตะวันออก แต่ความเจริญในหมู่มนุษย์
 ลงมาจากข้างทิศเหนือ ความเจริญในการค้าขาย มาทาง
 ชายทะเล เพราะฉะนั้นชาวประเทศอินเดียเดิมแต่โบราณ
 ก่อนกาลที่พวกอริยะได้ตั้งมานั้น ก็ได้มีพันธุ์ของฝ้าย คือ
 ฝ้ายพวกเดิมแท้ เรียกว่าทรวีฬ, ทรวีฬ, ทรวีฬ, หรือ
 กราวีเกียรซึ่งกลายมาเป็นทมิฬ พวกหลังมีนามว่า
 โกลดาเรียน ซึ่งกลายมาเป็นกูด พวกโกลดาเรียนนั้น
 เป็นพวกที่แผ่ไปจากทิศตะวันออกไปเป็นใหญ่แก่พวกกราวี
 เกียร ก่อนสมัยที่พวกอริยะได้แผ่ลงมาจากทิศเหนือ
 คือพวกพาดหรือวานระชนะนะพวกทรวีฬหรือทมิฬ

คำสอนของพวกกราวเกียร์ นับถือแผ่นดินนิมิเขา
 เป็นดังประเสริฐ ว่าเป็นบิดามารดาของสัตว์ทั้งปวง
 และนับถือสัตว์มุษ ซึ่งอยู่ในดิน คือเป็นต้น ว่าเป็น
 ดังศักดิ์สิทธิ์ จึงได้เรียกวานาค แต่คำว่าวานาคนั้นใช้ทั่วไป
 ในสัตว์หรือสัตว์หรือบุคคลซึ่งเป็นต้นถือ และใช้เรียกนาม
 เมืองว่านคร เรียกนามผู้เป็นใหญ่หรือผู้ครองประเทศว่า
 ปรตุรภาวะ หรือราพ ราม

คำสอนของพวกโกตาเรียน ถือต้นไม้และสัตว์ต่างๆ
 ถือว่ามนุษย์เอาจำเนิดจากต้นไม้ต่างๆ และสัตว์ต่างๆ
 เช่นในหมวดอริสัมภาวะแห่งยุคเพท กล่าวว่พวกภารตะ
 เกิดมาแต่ต้นไม้ จึงเรียกว่า ทูร์, ทาร์, พวกกรเกิด
 จากเต่า พวกอริวาระตะเกิดแต่ข้างพวกกัมโพชะเกิดแต่โค
 พวกคัษารีเกิดแต่ม้า พวกกฤตีเกิดแต่หงส์หรือ เช่นนาง
 อัมพานางอัมพิกา นางอัมพดกา ธิดาภษตรียเมืองกาด์ ซึ่ง
 พิศมราชบุตรตั้งคนนำมาให้วิจิตรวิริยะอนุชา ผู้ครอง
 หัดดินประในเมืองมหาภารตะ ว่าเกิดแต่ผลมะม่วงเป็นต้น
 เรื่องกำเนิดมนุษย์เกิดแต่สัตว์ และต้นไม้ดอกไม้ พวก
 จินตควมผู้พนนรื่องราวต่างๆ ในภายหลังๆ มากก็พอใจ

กล่าว ดังเช่นพระโพธิวงษ์ วิชาเร่องจามเทววงศ์
พงศาวดารหรือฎีกาไซยกด่าวว่า ตูเถวะฤษได้กุมารกุมาร
ในรอยเท้าสัตว์ต่าง ๆ อย่างดระคู่ พระกัมโถฤษได้นาง
ปทุมมาคีในดอกบัว เหตานั้นเป็นต้น ย่อมดั้นมาจากตติ
ศาสตร์แห่งพวกโกตาเรียน

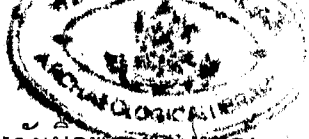
ตติศาสตร์ที่นับถือพา และพระอาทิตย์พระจันทร์
นั้นเดิมปรากฏในประเทศดตะ ประเทศอดีเรีย ประเทศ
ดีไมค และบาบีโดเนีย มีความว่าครั้งศตวรรษที่
ดีปปรอระทาค ได้สร้างวิหารพระจันทร์ที่ตำบลกมุชเร
สร้างวิหารพระอาทิตย์ที่ตำบลดาร์ดี เมื่อก่อนคริสต์
ศักราช ๕๗๐๐ ปี ประมาณก่อนพุทธกาล ๕๕๗ ปี มี
กำหนดเวลาพักรวม หรือนมัสการพระจันทร์ในวันดับ
วันเพ็ญ และวันทสี่ คือกึ่งบักษ และเมื่อพระจันทร์ด้วย
ฤกษ์กตติกะ คือกตติกมาดี เป็นเดือนคณันในศาสตร์นั้น
พวกถืออาทิตย์ย่อม นมัสการ พระอาทิตย์ ในวัน ค่ำรบ ๗
คือวันอาทิตย์ และเมื่อชนด์ราชเมษเป็นคณัน ครั้นต่อมา
เมื่อก่อนคริสต์ศักราชประมาณ ๒๕๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล

๓๙๕๐ ปี เวदानมัตถการพระอาทิตย์ของพวกอัสเรีย เดือน
 มาทาเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นด้วยพระฤกษ์ คือพระเกดิงค์ก เช่น
 พิษสงกรานต์ เป็นกรใหญ่ในคำตำนานนี้ และวัน
 ประเสริฐของพวกถืออาทิตย์ ตกในระยะ ๗ วัน คือใน
 วันอาทิตย์ เพราะฉะนั้นขอบัญญัติของโมเซ ผู้แต่งคัมภีร์
 ไปเบเดจิงโคตง วันอาทิตย์เป็นวันหยุด สร้างการ ของพระผู้
 เป็นเจ้า ครองหนเขาเรียกนามพระอาทิตย์ว่า สัมมะ ซึ่ง
 กลายมาเป็น ซัน และสุกรสุรีย เขาเรียกพระจันทร์ว่า
 ซิน นามภูเขาดินาย ซึ่งโมเซจากถูกไปเบเดนั้น คือภูเขา
 พระจันทร์นามชาติดีไมต์ คือชาติถือพระอาทิตย์คำตนา
 นโคแผ่มมาถึงประเทศฮินดุดถาน สัมมัยเมื่อมหาโกศต
 ประเทศยังเรียกว่าอิวาวัต ไหหยะ หรือควนทวันนา แต่
 ภายหลังผู้แต่งคัมภีร์ทกษญาณ แต่งแปลงแก้ไขออกไป
 เป็นพระผู้เป็นเจ้า ๓๓ พระองค์ คือบนหมดาวฤกษ์ ๒๗
 เรียกว่ารทุระและมารุต นัยหนึ่งเรียกนักษัตรมาแต่
 นาคเขต พระจันทร์ ๑ ดาวพระเคราะห์ ๕ พระจันทร์เรียก
 ว่าปุษกระนาคหรือจัตรังคทะ พระเคราะห์ ๕ คือ ดาวพระ

เด้าร์เรียกจักรภัทธนาค หรือตั้งคะหะระ ๑ ดาวพระศุกร
 เรียกกรรโกฏกนาคหรือมหาปฐม ๑ ดาวพระอังคารเรียก
 ปุษกรพราหมณหรือตักษกะ ๑ ดาวพระพุธเรียกคพรหัทศฎ
 หรือการะโกฏ ๓ ดาวพระพฤหัสบดี เรียกว่าเอดาษัตรี
 หรือปฐม ๑ พระเคราะห์ทั้ง ๕ นั้น รวมเรียกว่าปญจนาคา
 แด้วอัคระระพราหมณได้บันหมวดเป็นสาม หมวดละ ๑๓
 สามนั้นอธิบายว่าดิน, พ้ำ, อากาศ, เพราะฉะนั้นจึง
 เป็นฤดุด้าม คือ ๑ วัลด์กาด (ฝน) ๒ ดั้ตะกาด (หนาว)
 ๓ อุษณกาด (ร้อน) บางที่ชาวอินเดี้ยฝ่ายเหนือเรียกว่า
 ดารท (ฝน) หิม (หนาว) สมะ (ร้อน) ในฤดูหนึ่ง มีนักษ
 ษัตรี ๘ มีพระเคราะห์ ๒ คือฤดูหนาว พระเคราะห์เด้าร์
 กับศุกร ฤดูร้อนพระจันทร์กับพระอังคาร ฤดูฝนพระพุธ
 กับพระพฤหัสบดี ครนภายหลังจึงจะระหะมะหิระพราหมณ
 ได้แกฤดุด้ามเป็นฤดูหก ตามองค์พระเคราะห์ คือตั้งตนใน
 ฤดูหนาวเป็นหน้าทพระเด้าร์ ฤดูที่ดองเป็นหน้าทพระศุกร
 ฤดูที่ด้ามเป็นหน้าทพระอังคาร ฤดูที่ด่เป็นหน้าทพระจันทร์

๑๒๕ ๒๑ ๑๒๕ ๒๑ ๑๒๕ ๒๑ ๑๒๕ ๒๑ ๑๒๕ ๒๑
 ฤๅษีห้าเป็นหน้าทพระพรุ ฤๅษีหกเป็นหน้าทพระพฤหิ๓บุค
 เพราะเหตุ๑ที่๒ตง๑คน๒ปในฤๅษี๑หนาว ตาม๑ทาง๑จันทร๑คค๑กถ๑
 กรร๑ค๑มา๑ด เรา๑จึง๑ได้๑ไซ๑เดือน๑อายุ๑เป็น๑คน๑เป็น๑เด๑ช ๑๓ และ
 เพราะ๑ฤๅษี๑น๑นเป็น๑หน้า๑ทพระ๑เด๑ว ๑เขา๑จึง๑เรีย๑ก๑ดาว๑พระ๑เด๑ว
 ดั่ง๑ค๑หริ และ๑ด๑วะ คร๑น๑กาย๑ห๑ด๑งเม๑อ๑พ๑ว๑ก๑พร๑า๑หม๑ณ๑บ๑ญ๑ญ๑ค
 ค๑ำ๑ด๑นา๑อ๑ศ๑ว๑ร๑นา๑ราย๑ณ๑ชน ๑จึง๑เขา๑นา๑ม๑ด๑วะ๑ซึ่ง๑เป็น๑นา๑ม๑ดาว
 พระ๑เด๑ว๑มา๑เป็น๑นา๑ม๑พระ๑อิ๑ศ๑ว ๑เขา๑นา๑ม๑วิ๑ษ๑ณ๑แ๑ละ๑ว๑ด
 ซึ่ง๑เขา๑เรีย๑ก๑พระ๑อา๑ท๑ค๑ย๑แ๑ก๑อ๑น๑มา เป็น๑นา๑ม๑พระ๑นา๑ราย๑ณ
 อ๑นึ่ง๑นา๑ม๑ด๑วะ๑น๑ไ๑ไซ๑เป็น๑นา๑ม๑มหา๑ก๑ษ๑ต๑ริ๑ย๑ชา๑ค๑พ๑ุ๑ษ๑ภ, ย๑วะ
 น๑หรือ๑โ๑ภ๑ษะ ผู้๑คร๑อง๑ป๑ระ๑เท๑ศ๑ไ๑ห๑ยะ หรือ๑ค๑ณ๑ท๑ว๑น๑นา ค๑อ
 ด๑วะ๑บ๑ต๑ร๑อ๑ศ๑น๑ระ และ๑นาง๑มา๑ถ๑วิ๑ม๑ห๑ษ๑ของ๑ด๑วะ๑ช๑อ๑อุ๑มา
 ก๑ษ๑ต๑ริ๑ย๑วง๑ค๑น๑เป็น๑วง๑ศ๑ค๑ระ๑ก๑ด๑โ๑ภ๑ษะ หรือ๑พ๑ฤๅษ๑ภ๑ค๑อ๑ค๑ระ๑ก๑ด
 ๑เด๑ย๑ง๑โค อ๑นึ่ง๑ว๑ร๑บ๑เด๑อ๑น๑ใน๑ด๑ม๑ย๑ค๑ร๑ง๑โน๑น ๑บ๑ี๑ห๑ง๑แบ๑ง๑เป็น๑๓๓
 ๑เด๑อ๑น ๑เด๑อ๑น๑ด๑ะ๑๒๑๖๑วัน ตาม๑จ๑ำ๑น๑อ๑น๑กา๑ด๑ฤๅษ๑๒๑๗ พระ๑จัน๑ทร๑๓
 ๑กาย๑ห๑ด๑ง๑พ๑ว๑ก๑พร๑า๑หม๑ณ๑ ไ๑ด๑แ๑ง๑เป็น๑เร๑อ๑ง๑เท๑ย๑บ๑เค๑ย๑ง๑ว๑า๑ท๑ก๑ค
 ๑ย๑ก๑ธ๑ิ๑ดา๑๒๑๗๑คน๑ให้๑เป็น๑ภ๑ริ๑ยา๑ไ๑ด๑ม หรือ๑จัน๑ทร และ๑ย๑ก๑ธ๑ิ๑ดา ๑๓๓
 ๑คน ๑ให้๑เป็น๑ภ๑ริ๑ยา๑ก๑ษ๑ยะ๑ปะ๑บุ๑ต๑ร๑มา๑ริ๑จि ซึ่ง๑เป็น๑ค๑น๑ชา๑ค๑ของ

ชาวอินเดีย คอบหนึ่ง ๓๓ เดือน เดือนหนึ่ง ๒๘ วัน
 และแบ่งนามวัน ๗ คือพระอาทิตย์ ๑ พระจันทร์ ๑ กับ
 บัญจนาภาดาวพระเคราะห์ ๕ รวมทั้ง ๗ วัน เรียกว่า
 ดัศตนาภา วิชเบตยนับเป็น ๑๒ เดือนนั้น เป็นตทชของพวก
 ค้าตนาพระอาทิตย์ นับทางตรียคติเป็นใหญ่ แบ่งส่วน
 พระผู้เป็นเจ้าของ ๓๓ ดิงน พระอาทิตย์ ๑๒ คอบนราช ๑๒
 รุทระ ๘ คอบฤคุดาม ฤคุดูกมดกัน ดัศตนาคะเจ็ด คือวัน
 ทั้ง ๗ มหานาคะ ๕ คือพระเคราะห์ทั้ง ๕ จึงรวมเป็น ๓๓
 และตงตบในเดอนที่ ๗ แห่งราชคอบเดอนกตกมาต เมื่อ
 พระอาทิตย์ชนดราชคต ในวันเพ็ญแห่งเดอนกตกมาตนั้น
 เป็นวันเทวพตกรรม การเดยงใหญ่ของชาวอินเดียตวัน
 ตก คือชาวราชบคนะหรือโถมบุญศรี ซึ่งถอค้าตนาพระ
 จันทร แต่ชาวปาตาทหรือตวรณประเทศ ปากแม่น้ำตินธุ
 ซึ่งถอพระอาทิตย์เรียกวษณ และบางทเรียกวาดัก แปล
 ว่าพระผู้ทรงโค เพราะเหตุว่าวณคตบของพวกนั้น เมื่อ
 พระอาทิตย์ชนดนทรราช คอบราชพฤษภ เพราะเหตุนาม
 วิษณและวาดัก เป็นนามพระอาทิตย์คตค้าตนาของชาว

ปากน้ำธนุและอ่าวแกมเบ ภายหลังเมื่อพวกพราหมณ์
 เข้ามาแปลงเป็นพระนารายณ์ จึงตั้งฐานที่พระนารายณ์
 ผสมดินธุ อยู่ ณ เกษียรด์มุทรบนหลังน้ำ แปลงนาม
 วาดุกรเป็นชื่อนาค นามเมืองปาดาด หรือบาดาดเป็นเมือง
 นาค เพราะเหตุว่าเมืองบาดาด เป็นเมืองปากอ่าวทะเล
 ทำสินค้า เป็นที่ประชุมการค้าขายในระหว่างชาวต่าง
 ประเทศ คือชาติอะดีเรียนและดัสสะและอื่นๆ พดเมือง
 นนชาวดวงและพ่อค้า ผู้แต่งฤคไค้เรียกพวกนี้ว่า ปนิช
 แต่เขาเรียกชาติของเขาเองว่าสุวรรณ ได้วิระ เพราะ
 เป็นชาติสืบเชื้อมาจากพวกดัสสะ ซึ่งเป็นชาติค้าขาย
 ระหว่างเขาอูเฟรต เป็นพวกแรกชักนำคำัดนาพระอาทิตย์
 และการค้าขายในระหว่างอินเดียกับอาชเรีย และแผ่
 ไฟศาลไปถึงทวารกะ คือ กุศราฐ พวกสุวรรณที่เป็น
 ชาวดวงนนนามอกอย่างหนึ่งว่า อิกษวากุ แปลว่าอ้อย
 พวกนี้เป็นคนเผ่าพนธุ ของรามายนอยุชยา เพราะเหตุ
 กษัตริย์ชาติกมิโพชและอื่นๆในอินเดีย ย่อมกระทำวิวาหะ
 อาวหะ กับธิดาชาวดุวรรณ มีเรื่องในมหาภารตะกล่าว

ว่า กษัตริย์ผู้โหดร้ายเป็นหัตถาภารตะ ได้วิวาทกับบิดา
 ของอิกษวากุชาติผู้สุวรรณ พืชพรรณของชาวสุวรรณได้
 แผ่ผลัดทั่วไปในมณฑลประเทศ เพราะเหตุชาติสุวรรณ
 ชาวบาดาด ซึ่งถือคติศาสดาพระอาทิตย์ เรียกว่า ได้
 มีพืชพรรณผลัดกันกับชาติโกชะ ซึ่งเป็นชาติแดงโคซบ
 โค จึงได้เอานามว่าสุริไปแสดงเป็นมาตลี ผู้รับรทพระ
 อินทร์ ครนภายหลังดวงมานาน พวกเขอดีายเหต่ากอ
 ของชาติได้อิระ ได้เบียดเบียนแดงดทศาสดามาเป็นศาสดา
 ซิน บัญญัติชนโดยมหาวัระผู้เป็นพ่อค้าใหญ่ อยู่ในเมือง
 ไพศาล เมืองหลวงของวิเทหะประเทศ ซึ่งในเรื่อง
 รามเกียรติ์เรียกว่าเมืองมถิตา เมืองของท้าวมหาชนก
 แตะนางสดา (คำว่า มถิตานัน คำเดียวกับวิเทหะ วิเทหะ
 วิเทหะ) อยู่ที่ตะวันออกเฉียงเหนือแม่น้ำคงคา บิดา
 ของมหาวัระเป็นชาติดิณวิ มาร์ดาเป็นน้องเจตภษัตริย์
 วิเทหะ ครนบิดาถึงกาลกริษาแล้ว พชายของเขารับปก-
 ครองสมบัติ มหาวัระจึงออกบวชเป็นพราหมณ์ คึกษาคติ
 ดทิพพราหมณ์คตอดแล้ว จึงเกิดความดำริคคิตต์แดง

คำสอนพราหมณ์เป็นคำสอนชิน ตั้งต้นบริษัทของคุณ
 ตระกูลมหาวรรณะ ได้ตั้งต่อมาจนถึงตั้งหิงเป็นนายพด
 ของกษัตริย์ดิจนวได้รับอุปถัมภ์ต่อพระพุทธรเจ้า ตระกูล
 ดิจนวเมืองไพคัตถัน เป็นต้นคำสอนชิน คำว่าดิจนวมา
 แต่คำว่า ดิกค ดิกจ ในภาษาฮดีเรียน ๆ แปลว่าตั้งห
 ชาวสุวรรณเรียกว่า ดิกกัย ดิกจัย ซึ่งทำให้เสียงอ่อน
 ดงเป็น ดิจฉัย ดิจฉวัย แปลว่าชาติราชดีห คือชาติกดี
 หาญ เช่นเดียวกับคำเพมทายชอ พวกชาวบุญหัยมี
 แดะราชปุตนะว่าตั้งหะ ซึ่งกตายมาเป็นแซกซิก นาม
 เมืองเวดาด มาจากคำว่าเวดัย ผู้ถอว่าดี คือชาติพ่อคำ
 ชาวสุวรรณ วิชาเดือนฤกษ์ฤค มาแต่คำสอนพระอาทิตย์
 พระจันทร์ตงกดาวมาน จึงเป็นวงดีดองอย่าง ภายหดี
 พวกพราหมณ์ จึงได้แต่งกำเนิดเหยียดเป็นต้นชาติ
 มนุษยตงน พระอาทิตย์ว่าดีกรเป็นต้นตระกูลสุวรรณหรือ
 ดุรีค พระพุทธรดีเรียกว่าพระมหาปฐมเป็นต้นตระกูล
 อีราวดี พระเดาร กัมพตะ เป็นต้นตระกูลกัมโพช พระ
 อังคารตักษกะ เป็นต้นตระกูลตริการตะ หรือตุกรตักดีวา

(คือเศษเม็ยร์) พระสุกรโกฎิเกเป็นต้นตระกูลกร หรือ
 โกรพย พระพุท ขี้อศักร เป็นต้นตระกูลคัษาริ พระ
 จันทรปุษกรเป็นต้นตระกูลภารตะ หะษะภูนปุระ หรือ
 ปุษกรวะติราชบุตร เพื่อจะยกชาติให้ตั้งชนจากดัดตัวเดะ
 ต้นไม้ ในดัทธิดำดนำเดิมแห่งโกดาเรียน และกำเนิด
 จากงแตะดินของตราวิพเคียร

ดัทธิดำดนำบุชาไฟนิน เป็นคำดนำเดิมของชาว
 อริยะดัมมาแต่ประเทศหว่างเขากาบุด ซึ่งในปัจจุบันนัก
 ยังมีแขกชาติอิริณถอบุชาไฟอยู่ คำว่าอริยะมาแต่คำว่า
 อารณะ อรุณ อิริณี อรุณ แปลว่าสว่างว่าไฟ คำว่า
 อรุณนยังปรากฏใช้เรียกไฟในภาษาชาดด้วยต่างๆในดยาม
 ประเทศฝ่ายตะวันออกในปัจจุบันหนควย ดัทธิดำดนำถ้อ
 บุชาไฟนิน เป็นดัทธิดัมมาจากดัทธิดำดนำบุชาพระ
 อาทิตย คือถ้อว่าไฟเป็นรัศมีของพระอาทิตย มีดัทธ
 อาทิตยจะเผาผลาญทำตายด้รพดั่งทั้งปวงได้ คำดนำ
 นได้มาจากกาบุดมาในประเทศคัษารวะก่อน แด่วัจ

แผ่นดินถึงตักกะธิดา คือประเทศกัมมิระหรือเคชเมียร์
 ปรตายนาคอินคหรือดินรุ ดงมายังแม่น้ำทั้ง ๕ ในบัญญัติ
 คือ (๑) แม่น้ำอินคหรือดินรุ (๒) แม่น้ำชะหิดุม
 (๓) แม่น้ำเซนาป (๔) แม่น้ำระวหรือปรัศนี (๕) แม่น้ำ
 ด้ตตุหรือโลัดโคหรือระวคัตต์วคัตต์ คำค้นหาไฟนี้ได้
 แพร่หลายมาในทิศตะวันออก เมื่อครั้งกษัตริย์ผู้ทรงนาม
 ว่าชนะเมชยะราชบุตรปรัราช หาดานยชาติ ภูคัตนาง
 อนันตาทิกามาถวะชาติโกตาเรียน มีคำกล่าวไว้ เพราะ
 เหตุ พระราชาปรั ผู้บิดา ดันพระชนมชีพ ด้วยอสรพิษชบกัด
 เชอจึงได้เกิดยดขงตทหคำค้นานาคขงนบถองน และ
 ครองนให้เผาป่าฆ่าอสรพิษด้วยอำนาจไฟเป็นอันมาก แต่
 นนจึงได้เกิดยดคำค้นหาไฟและบูชาไฟเป็นของมคคุณ ครอง
 นนราชบุตรพระเจ้าชนะเมชยะมเดชานภาพมาก ได้
 ราชอาณาเขตแผ่มาในทิศตะวันออก จึงได้มีนามว่า
 ปาจิณวรรณ หรือปาราจัญญะ ครั้นต่อมาเมื่อสมัย
 เวทกาด คำค้นหาไฟก็บังปรากฏในตำนานกวีดิษฏ เรียกว่า
 อคินวิคัวรรณ แต่ตททแยกออกจากคำค้นหาอาทิตย์แห่ง

ตำนานกวีศิวามิตรพราหมณ์เป็นดั่งนิกายแก่งแย่งกัน ต่อ
มาในพราหมณ์สมัย ยกคำดนาไฟ ขึ้นเป็นพระเจ้าองค์หนึ่ง
ในหมู่พระผู้เป็นเจ้าของชาติทั้ง ๔ คือ

ชาติอุษ

- ๑ พระอินทร เมฆเทวะ หรือมีชวาน
- ๒ พระพรุณ วรุณา

ชาติไฟ

- ๑ อคิน
- ๒ พระอาทิตย์
- ๓ พระจันทร์

ชาติลม

- ๑ พระวายุ
- ๒ พระมารุต

ชาติดิน

- ๑ พระยม
- ๒ พระกาต

แต่บรรดาพระผู้เป็นเจ้าทรง ยกพระอินทร์เป็น
ใหญ่ เพราะเป็นผู้ช่วยค้ำบรอน ให้ความเย็นทั่วไปเป็น
พระคุณด้วยเดียว บรรดาเรื่องราวทั้งหลายถ้าผู้ใดถึงที่
ขอบจนทุกขรอน คงต้องรอนลงพระอินทร์ เพราะเป็น
พระผู้ช่วย พระเป็นเจ้าหน่อกนน้อยอำนวยการคนแคะโทษ
ด้วย เป็นตน พระอาทิตย์หรือพระอินทร์ เป็นของรอนรัศมี
ถ้าสามารถจะทำตาย โลกได้ แต่พระอินทร์หรือ
มีขวานคือเมฆฟ้าฝนบองกนน้อย พระพรุนก็อาจทำใ
นาท่วมโลกได้ แต่พระอินทร์คือมหาเมฆอุ่มหอบแบ่งบัน
นาให้ตกแต่พอควร จึงไม่เป็นอันตราย พระพายก็
สามารถที่จะพัดโลกให้ซวนเซได้ แต่พระอินทร์ผู้เป็น
มหาเมฆบริบของไว้ เหตุฉะนั้นจึงทรงนามว่าสักโก
ตัทธวิธตามประการ ซึ่งเรียกว่าไตรเพททางคศาสตร์
คือคศาสตร์ที่สอนให้รตัทธวิธพฤติกรรมปฏิบัติ และอัน
วอนพระผู้เป็นเจ้าทรงหลายโดยความต้องการตามประการ
(๑) สัมเพทหรือตามเพท พิธีในการอารักขาพัต
กรรมและอันวอน ขอความปกครองต่อพระอินทร์และ

พระพรณ เพื่อให้ฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้พืช
ธัญญาหารงอกงามบริบูรณ์ ให้มนุษย์แต่ละตัวได้
เจริญพืชพรรณปราศจากอุบัตถวันตรายต่าง ๆ

(๒) ยชฺรเวท คือ ยชฺรยทท พิธีในการยททพด
กรรมและอุบถนของฤทธิเดชต่อพระนารายณ์ หรือพระ-
อาทิตย์ พระเพลิง หรืออุบถนี้ให้ความชนะต่อศัตรู ให้
กำจัดบีฑาและอุปาทถ่วงปวง

(๓) อิศฺรเวท พิธีในการหักถกรรม พาณิช-
กรรม ขอความดีทธีในการงาน ขอดาภดีถการดำเร้จ
ผลต่าง ๆ ต่อพระวิศุกรรม และมารุค หรือพรหม

ในเวท ๓ ประการนี้ทุก ๆ เวท ขึ้นเป็นดองหมวด
คือ เวทหรือพรหม และมนตร เวทคือพชกรรมระเบียบ
การงานที่จัดเครื่องดีถการต่าง ๆ ต่อพระผู้เป็นเจ้าของ มนตร
คือ ระเบียบถ้อยคำสารได้ถถดำหรับภถาถอุบถน และ
ถรรถริณพระผู้เป็นเจ้าของถถตาย

ครนภายหลังมา มีการดีดแปลงแก้ไขคำถนาพระผู้
เป็นเจาถถตายเหถานถอมาถถตายคราว จึงรวมเข้าเป็น
พระผู้เป็นเจ้าของถถองค คือ (๑) รวมบัญญัติถนาและ

เมฆเทวพรุณเข้าเป็นพระอัคร เป็นพระผู้ทรงคุณผู้ประ
 ดาทพรในด้านการอารักขาปกครองโลกตามความต้องการ
 ในสมะเพท (๒) รวมค้ำคานาพระอาทิตย์พระจันทร์พระ
 อคน และอื่นเข้าเป็นพระนารายณ์พระผู้ทรงเดช ผู้ประสิทธิ์
 ฤทธิอำนาจในยุทธตามความต้องการในยุทธเพท (๓) รวม
 พระผู้เป็นเจ้าของภาระตะเป็นพระพรหม เป็นพระผู้ทรง
 ธรรมอำนาจผล และความ ประสิทธิ์ ตามความต้องการใน
 อัครเพท เพทที่คงเป็น ๓ และพระผู้เป็นเจ้าของนี้ ได้
 บัญญัติชนในค้ำคานาของวดีษฏพราหมณ์ ครั้งคฤสุณีโว
 ทศหรือพระเจ้ามรรคเทวะจักรวดี ผู้ลงมาคองแม่น้ำวดีด
 และตักเกดอยุชยาในมหาโกศ คอรวมแม่น้ำกุ่มคและ
 คงคาเป็นค่น แต่ก่อนนชนไปคมภรเพททางค้ำคานา
 หรือฤคเพทได้คองโดยพระกัณวฤษีเป็นแปดมณฑล คอ
 มาภารทวาชพราหมณ์ได้แก้ไขคองเป็น ๖ มณฑล คอ
 คอมาโคตม พราหมณ์ ได้แก้ไข คัดรอน คองเป็น ๔ มณฑล
 มาถึงวดีษฏจึงเป็น ๓ มณฑล แต่ค้ำคานาวดีษฏนคอง

ในการบูชาบุญเป็นใหญ่ ไม่ต้องกับคำสวดของวิศคามิตร
 ผู้สอนให้บูชาอาทิตย์เป็นใหญ่ ดัทธิก็ยังแตกแยกกัน
 อยู่เป็นหลายนิกาย และถึงแม้ว่าได้รวมพระผู้เป็นเจ้าของ
 ให้น้อยองค์เข้าอย่างไรก็ดี นิสัยและความนิยมเก่า ๆ ก็
 มิได้เสื่อมสูญไป ซ้ำยังมีพระผู้เป็นเจ้าของเก่าใหม่ซับซ้อน
 มากจนอก ถึงว่าคำสวดนาพรหมณอนทรพรหมกัณฑ์มี
 ผู้ถือ และ รุกขเทวดา ต้นไม้ ภูเขาคิน นามะฆณ เตือนดาว
 และถึงสัตว์พฤกษต่าง ๆ เป็นสัตว์และเป็นทั้งที่ถูกระบวงบทย
 เด่มอ เป็นนิสัยบังจยดับต่อมาจนทุกวันนี้ พวกโคกระบือ
 ดั่งโคก็ยกย่อง ดั่ง นนเป็น ต้น ชาติ ต้นวงศ์เป็น บิตามาวัด
 เป็นต้น ดั่งพวกคนชราทนต์บถอมาและนบถอนาคดวย กยก
 แม่นาดินชื่อว่า เป็นมารดาของมาทั้งหลาย พวกโพชะ
 ทนต์บถอโคและนบถอนา กยกยกของแม่นาโรหินี่ว่าเป็น
 มารดาแห่งโคทั้งหลาย พวกภารตะทนต์บถอพรหม ก็
 เรียกนามแม่นา ทาระเป็น แม่นาคงคาคาม นามนางคงคาณ
 เป็นมารดาภารตะ ว่านานนเป็นมารดาของนาคะทั้งเจ็ด
 ย่อมแต่งเป็นชาฎกเรื่องราวกำเนิดพิศดารต่าง ๆ

ยังคำสอนดังกล่าวคือสิ่งที่ที่เข้ามาใจกันว่าเป็นวงศ์
พระอิศวรและพระอมานันต์ มนต์เดิมหาใช้ดังก็ไม่ เดือนมา
จากรูปพระจันทร์ซึ่งเรียกโศมนาค เป็นคำสอนเดิมใน
กัศยปะหรือมุตค่านราชปุตนะ แต่ก่อนในวิหารพระ
จันทร์ไม่มีรูปเครื่องหมายอันใด ครั้งหนึ่งคิระออกมาษัตริย์
วณะโพชะผู้เป็นโอรสอุสสินระมาทมิ ซึ่งได้ครองประเทศ
ไทหยะได้เสด็จไป นมัสการ พระจันทร์ ใน วิหาร โศมนาค
จึงสร้างรูปพระจันทร์ตั้งกับ ปดายเดาศีตาประดิษฐานไว้
ในวิหารนั้น และพระเจ้าคิระนั้นได้นมัสการรูปพระจันทร์
นั้น จึงเป็นเจ้าพระจันทร์ของคิระ นานมากก็ตายเป็น
ดังต่อไปนี้ เพราะตั้งฐานพระจันทร์ทรงอยู่บนปดายเดาศี
ตานั้นเป็นดังรูปดังที่ ภายหลังจึงได้ทำฐานแทนที่รับเดาศี
เป็นรูปโยนี ให้เขาเรื่องกัน สันมุติว่าเป็นพระอิศวรและ
พระอมานันต์ ปราหมณ์ตระกูลโพชหรือพฤตมิบาศ เป็นที่
เคารพสักการะดังคำสอนดั่งมาจนเท่าทุกวันนี้

มนุษย์ชาติที่นามว่าพราหมณ์ เป็นตระกูลพรหม
คำว่าพรหมนั้นมาจากคำว่าพรภว หรือพรภพ ชาติประ

เสด็จรู้ คำว่า อรพร พรี เพร ในภาษาเดิมคือพวกทราวิพ
 หรือกมิพ เป็นคำใช้เรียกภูเขาดงต้นไทร เพราะภูเขาคือ
 ที่ตั้งการะของพวกทลอสคำดนา ปฤตุ (คือคำดนาติน)
 ดงต้นไทรเป็นที่ตั้งการะของพวก พาดิ พาร พานระ
 กุดา หรือโกดาเรียนผู้นับถือต้นไม้ และยกต้นไทรเป็นไม้
 ประเสริฐและเป็นไม้ครัตูรของพระพุทธรักัดดป ศิษย์ใหญ่
 ของพระพุทธรักัดดปชื่อภารทวาระ พระพุทธรักัดดปทรงนาม
 พรหมทศ นามพระนครพาราณดีชื่อเรื่องหนึ่งว่ากัตตะยะปะ
 พรหมณเป็นบิดาเทวดาและมนุษย์ ภารทวาระเป็นผู้ดบ
 ตระกต คำว่าภารทวาระแปลว่าที่อยู่ของพวกทรา แม่นา
 ชงตงเมืองพาราณดีชื่อแม่นาพาร ภูเขาคือเป็นทนมด-
 การเก่าในเมืองคยะชอพราระ เมืองวราตชงบคนเรียก
 ไพราค คือภารตปุระ วิราตภวะ คือภารตภพ พารคหะ
 พริตุ พริภูมิ ความเคยกนออกจากคำว่าพารภูมิ เมื่อ
 ดมัยมหาโกศตอชญาเรียกพวกภารตอะว่า พริบักษหรือ
 วิรุพบักษ บักชว่าหุม วิรุพ วิราตอะ คือภารตอะในฤคเพท
 กถาวออกนามแม่นาประเสริฐในคำดนาหน้า คือแม่นาวิทา

ซึ่งมาเป็นอวา เอวา อราวดี แม่นาพารตซึ่งกตายเป็น
 โพทะ เป็นเนรพทะ บางทีเรียกแม่นามหิ คือแม่นา
 ใหญ่ เพราะเป็นแม่น้ำใหญ่ไหลออกอ่าวแกมเบย์ใน
 กุศราฐ ซึ่งแต่ก่อนเรียกทวารกเป็นที่ตั้งเมืองสุรปารักข
 แดะปรัคชะโยติค๊ะ โดยพระราชผู้ทรงนามวิธารพราช
 พระเจ้ากรุงพารคัต หรือไหหะกะเรียก ครึ่งนครตรงกับ
 กษตริยอชยปตวงศั ๑๘ ประมาณเวดาก่อนคฤศศ ๑๗๐๐ปี
 ก่อนพุทธกาล ๑๑๕๗ปี เมืองสุรปารักขคือเมืองสุรษาใน
 ปัจจุบัน ซึ่งอัยรมนาต๊ะมี เมืองปรัคชะโยติค๊ะนั้นพวก
 คริกซ์เรียกว่า บารคยะ แต่คำว่า วิทา วิพา วิระ วิวระ
 อิวาต๊ะ ภายหลังใช้เป็นนามช้าง ออกจากคำว่า อ์หรือ
 อ์ในภาษาอดีเรียน แต่ภาษาคริกซ์เรียกเป็น อพรา
 โอพีระ อิพะ อิริพะ ซึ่งมาเป็นเฮติเฟนต์ในภาษาอังกฤษ
 เพราะฉะนั้นนามที่เรียกแม่น้ำอราวดี ปุรคันนี้ ราว แดะ
 นามประเทศไหหะ ไวยระ อิวาวัต หมายความว่าช้าง
 ประเดริฐ แต่คำว่าปุรคันนั้น ตามนามบูรราชะซึ่งเป็น
 ต้นวงศ์กษตริยภารต๊ะ ซึ่งได้อิมเกรตแผ่ตงมาจากคัษรา-

หะ เป็นชาติชำนาญการทำนา ได้ข้ามให้เดชะขุนทร
 ดงมาชนะประเทศคักกะปาดายน้ำดีนุ ซึ่งมีเมืองหดวง
 เรียกว่าคักกะดีดา (เมืองของคักกะ) นัยหนึ่งเรียกคักกะ
 คือประเทศคักกะมิระ หรือเคชเมียร์ในปัจจุบัน ครองนญ
 ครองประเทศย่อมมีนามว่าเวดส์ทไธณี่ คือเวดส์วรรณ
 เป็นใหญ่แก่ชาวป่า (ผี) ทงหลาย เมื่อชาติปู้ได้อำนาจ
 เขตคักกะแล้ว จึงได้ตั้งมาตั้งยังแม่น้ำปู้คั้น และ
 สรวัดดี ซึ่งเป็นกิ่งของแม่น้ำดีนุในประเทศบัญญัติเห็น
 ราชบุตรนุ

กษัตริย์ชาติปู้ผู้ทรงนามว่า ตราดท์ตย์ นัยหนึ่ง
 เรียกว่าดัมราชะ มินทรราช ในมหาภารตะเรียกปู้กตดี
 ตั้งพระนครอยู่ในบริเวณแม่น้ำสรวัดดี คือเมืองทษฏิน
 ปูระโบราณ คือเมืองของทษฏินผู้ยกตนเป็นवादท์ ๘ คือ
 อาทิตยมหานครอยู่ฝั่งเหนือแม่น้ำสรวัดดี เรียกตามภาษา
 คริกซ์ เบียงกะเดยวคส์โปรเกดส์ บิวเกดะ เรียกโดยภาษา
 ดั้งดกฤตว่าปู้กตวดี ปู้กกรวดี แปลว่าวงพระจันทร์
 เพราะชาวประเทศนั้นตลอดถึงราชบุตรนุ นับถือพระจันทร์

มาก่อนตั้งแต่กษัตริย์ประยูร คือมุดค่าน หรือมุดสถานณะ
 เมื่อนำเขามาเป็นเดิม และหัดถ้ประ ซึ่งใหม่หาภารตะกต่าง
 ว่า สร้างโดยกษัตริย์หัดถ้ประมาจนถึงพระเจ้าโกรพ เป็น
 เมืองริมแม่น้ำคงคานัน คือที่ตำบลนิราศในมหาโกศตสร้าง
 โดยพระเจ้าชัยวรมัน ๕ ภายหลังปลูกถวดี เมื่อวงศ์พราหมณ
 หรือภารตะได้แผ่ไพศาลเกือบจะทั่วไปในอินเดียสถาน ตลอดจน
 ถึงฝั่งตะข่างทิศใต้ คำว่าฝั่งตะข่าง คือปากถ้ประ
 พาคือภารตะ กุดคือชาติโกตาเวียน ครนมาบคนจง
 เป็นเบงกดา เบงกอด

เมื่อพราหมณทั้งหลายบัญญัติ จัดวรรตวงศ์มนุษย์
 เป็น ๔ หมู่ คือ (๑) พราหมณผลอพรต (๒) ชัตยราช
 (๓) เวศย พ้อคำ (๔) ตู่ตระ ข้างหม้อ เป็นสี่ตระกูล
 นจึงได้ยกเอานามพรภวหรือพราหมณเป็นนามสำหรับวงศ์
 ผลอพรต (ผู้อาศัยภ้เขา) คือพราหมณ ยกเอานาม
 รัชนิยะ คือชาติปรุกต์หรือธมราช ซึ่งชำนาญทำนาเรียก
 นามผู้ครองว่า ชัตร ชัตย แปลว่าเป็นใหญ่แก่นานัน
 เป็นนามกษัตริย์ เอานามพวกดินธุได้วิระหรือสุวรรณ

พอคำเมืองบาดาด ซึ่งถือคำัดนาว่าดีมาเป็นนามเวดยะ
 พอคำ แปลว่าผู้ถือว่าดี เขา नामพิศัทธิชาติเดิม ซึ่ง
 ถือคำัดนาดินแดงนามมาเป็นศัพท์ เดยกดายเป็นตระกูล
 ช่างหม้อ แต่คำัทไซเรียกพระราชผู้ครองแผ่นดินนั้น
 ย่อมเรียกต่าง ๆ ตามคำัดนานามของชาตินั้น ๆ เป็น
 ต้นว่าพวกราชปุตนะผู้ถือพระจันทร์ ไซ้คำว่าราชะ คือ
 ราชันย์ พวกชาวสุวรรณเมืองปาตาด ซึ่งถือคำัดนา
 พระอาทิตย์เรียกว่าดี หรือวิษณุ กฤษณ ก็เรียกผู้ครอง
 ประเทศว่า ว่าดีกริ พวกชาติคนขาริผู้นับถือมา ก็เรียก
 ผู้ครองของตนว่าอัสควาปติบ้าง อัสควเมระบ้าง อัสควากะ
 บ้าง ตดอคมวจนพระนามพระเจ้าอเดกซานเดอริเดกริต
 พระเจ้าแผ่นดินกริกซ์ คือโยนก คันขาริ ในสมัยพระ
 พุทธกาลล่วงแคว ๒๒๘ ปี นนยังมีนามว่าดีคินนวย ตรงกับ
 คำว่าอัสควากะ พวกชาตินับถือโค คือโพชะ ซึ่งมาแต่คำ
 ว่า พฤษภ ย่อมเรียกผู้ครองว่าดีวะ คือพฤศวะ แต่เมื่อ
 พวกโพชะได้บัญญัติตนวงศ์มาแต่กัมพวดนา คือดาวพระ
 เถาริ จึงได้เพิ่มนามเป็นกัมโพชะ คือกัมพละ พฤศวะ ฝ่าย

พวกที่นับถือ ดิน ก็ ย่อม เรียก ผู้ครอง ประเทศ ของ ตน ว่า
 ปฤถุ ปฤถิวี่ ราวระรามะ ปฤถุราวณะ ปฤถุรามะดุระ
 คำว่าปฤถุ ปารณะ ซึ่งมาเป็นปารณะ เปอร์เซียน เหล่า
 ๕
 นอกจากคำว่าปฤถิวี่ ๕ นับถือดิน แต่ประเทศเปอเซียใน
 บารเบียณั้น แต่ก่อนชาวฮินดีเรียกว่าดกะทอว์ป นามราชที่
 ใช้คำว่า ราม, ราว, ๕ นี้ ที่ไปในภาษากรีกซ์และละติน
 เป็น ริว รอยด์

เพราะเหตุปรวงค์เป็นต้นวงศ์ชดัย จึงมีนามว่าสมราช
 สมันตราชะ โอรสของท่านนั้นเรียกว่าปวระ คือที่ในปฐม
 สมโพธิออกนามว่าปโรราชโรราชะนั้น และใช้นามเมือง
 ว่าปุระปุรี แทนคำว่านครของชาติก่อนาค แต่ดำตบวงค์
 ในมหาภารตะและอหิมัมภวะฤคเพท ไม่ตรงกันกับนามใน
 ทิพวงค์และปฐมสมโพธิ ในมหาภารตะและฤคเวท หมวด
 อหิมัมภวะฤคดาวปฐมวงค์ อ่างดับต่อจากวงค์ไหหะหรือ
 ไอยระ เห็นอสมันตราชะชนไปดังนี้

ยยาตีผู้เป็นต้นชาติต้นตระกูล ในพงศาวดารฮินดี
 ๕
 หรือมหาภารตะนั้นว่าเป็นบุตรนาคหนุค และนางดีจจุผู้

ครอบไหหะปณดี เป็นมหากษัตริย์ใหญ่ในอินโดจีน
 เคอตักกาด คือประเทศที่ไต่เตี้ยแก่ปฤตุรามะตุระชาติ
 ฤฤจ เมอกรังแผ่นดินพระเจ้าอรชุนเป็นท้าวตั้งวงศัน
 ประมาณก่อนพุทธกาล ๑๑๕๗ ปี ในตำบับวงศ์ปฐนอ้างว่า
 ยยาตมมเหษตอง ชอนางเทวยานชิตาฤชศุกรหรือชอน
 ษยหนึ่งเรียกพารควะเป็นบุตรภฤจ ที่ตั้งนางตุระมิชตา
 ชิตากษัตริย์อสูรหรือเทตย (ชาติดำ) ผู้ครองกรง
 พฤษภวะ (โค) ซึ่งเป็นเชษฐาของอสูรราช ผู้ครอง
 มัทราฐในประเทศคักษกะเหนือปัญญบ ซึ่งในฤคเพท
 เรียกอชัคคะ อสูระ (แคชเมียร์) นางตุระมิชตาเป็น
 ท้าวตั้งของนางเทวยานี้ โดยทางใช้เวณกัน เพราะฉะนั้นจึง
 ไต่คักเป็นชายายยาตพว้อมกัน นางเทวยานี้มีราชบุตรตั้ง
 ชื่อยะทุ ๑ ชื่อตุรวาตุ ๑ นางตุระมิชตามีราชบุตรตั้ง
 ชื่อทรหุ ๑ อณหรืออณวะ ๑ ปู ๑ แต่ปูเป็นบุตรใหญ่
 ไต่คักขององค์พระราชบิดาเป็นต้นวงศ์ชตย ยติ มบุตรชอ
 ยาทวะเป็นต้นวงศ์กฤษณ ตุรวาตุบุตรยวณะเป็นต้นวงศ์
 โยนก ทรหุยมบุตรชอโพชะเป็นต้นวงศ์กำโพช อณุมบุตร

ชื่อมณฑลเป็นต้นวงศ์มณฑลบุรีราวระมีบุตรชื่อปวระ คือ
 ปโรชราชะ ชาติปวระนามากยไพเราะ ในฤคเพทจึงเรียก
 มทรวระ

ปวระเป็นต้นวงศ์ภารตะและกรู มีนามตามลำดับ
 วงศ์ในมหาภารตะและฤคเวท ในหมวดอริศมีภวะตั้ง
 ต่อไปนี้

๑ ปรู ๒ ปวระ ๓ ชนเมษยะ & ปราจันวัน
 & ด้ญติ ๖ อหัญติ ๗ ด้รภุม ๘ ชยัคเด็นะ ๙ อวจิน
 ๑๐ อวิทะ ๑๑ มหาภุม ๑๒ อยุคณะย ๑๓ อโกธนะ
 ๑๔ เทวด้ติ ๑๕ อวิทะ ๑๖ ฤคษ ๑๗ มคินวะ ๑๘ คันด้
 ๑๙ อิดินา ๒๐ ทุด้มันตะ ๒๑ ภารตะ พระราชาภารตะ
 นนมพระเตชานภาพปราบประเทศอื่นคุดถานไค้ทั้งหมด จึง
 ไค้เรียกชาวประเทศตามนามคน เป็น คัน ตรีภุต พราหมณ์
 ยกย่องชาติมาแต่พระจันทร์ พระราชาภารตะ มีราชบุตร
 ๓๐๐ องค์แยกย้ายกันไปครองนครต่าง ๆ จึงรวมเรียก ๓๐๐
 นคร ที่ ๒๒ ภุมันยะ ๒๓ ด้โหทร ๒๔ หัษฏี ผู้สร้างพระ
 นครหัตถ์ประโกลด์แม่น้ำคงคา คือที่ตำบลมิราตในบัจจุบัน

๒๕ อภินันท์ ๒๖ อัมมิระ ๒๗ สุมวณ ๒๘ กุ
 ๒๙ วิฑูระ ๓๐ อินธวา ๓๑ ปรีกษิต ๓๒ ภัมเด็น
 ๓๓ ปรีกษิต ๓๔ ปรีกษิต ๓๕ ดันตุนุ พระราชันตุน
 มีราชบุตรกับนางคงคาหทัยคน อยู่จนใหญ่หนึ่ง ชื่อ
 ดันตุนุ ภายหลังได้ชื่อพิศม์ โดยเหตุที่รับปฏิญาณไม่
 รับราชสมบัติ และไม่ต้องเสกกับอัสติร เมื่อจะขอนาง
 ดันตุนุต่อชาวมิศยาให้แก่พระราชบิดา พระราชันตุน
 มีบุตรกับนางดัศยวดีชายสอง ได้ครองราชสมบัติในหัชฎิน
 ประแทนบิดา แต่ตนไปทำสงครามกับชาวคันธาระระบดง
 พระชนม์ในท่ามกตางคัก จึงคนน้องทรงนามวิจิตรวริยะ
 ได้ครองราชสมบัติแทน ได้นางอัมพา อัมพติกา ชิดา
 กษัตริย์กาดเป็นชายา พระราชาวชิตรวริยะทวงศคไม่
 ราชบุตร จึงนางดัศยวดีอัญเชิญพระฤษัศวัยศักดิ์กระทำสมวาศ
 กับนางชายาทงดาม ของวิจิตรวริยะ นางทงดามทรง
 ครรรภเกิดบุตรคนละคน คือชฤษัทรราชัตร์ (ตาบอด) ๑

บันฑุ (หน้าซด) ๑
 วิฑูระ (ทาส) ๑

บัณฑุกได้เป็นพระราชาธิบดีวงศ์ภารตะต่อมา มีราช
 บุตรเกิดแต่นางกุนต์ดาม นางมัทรีดอง คือยุธิษฐิระ ๓
 ภุมะ ๓ อรชุน ๓ นกณะ ๓ ดหะเทวะ ๓ ราชบุตรบัณฑุก
 ทั้ง ๕ นี้ ได้เป็นคณไปสร้างพระนครอินทรปรัษฎ คือ
 ประเทศเคตธัมคิน และราชบุตรบัณฑุกทั้ง ๕ นี้ ได้ร่วมกัน
 เป็นด้ามินางทโรปติ หรือกฤษณา จิตากษัตริย์ทะโรปะ
 ะชาติ พฤษภ หรือโพชะ ภายหลังอรชุนได้ถูกเนรเทศ
 ๑๒ ปีตามปฏิญาณ ได้เฝ้าไปตลอดถึงมณั้ปุระ ในทิศตะวันตก
 ออกและทวารกะในทิศตะวันตก ได้เป็นเกี่ยวดองกับ
 กฤษณาราชหรือจักรกฤษณ ซึ่งเป็นใหญ่ในทิศตะวันตก
 ยินดุธถาน คือ ดุรัษ ดุรปารักษ หรือทวารกะ

วงศ์ปุรุภารตะเป็นตระกูลใหญ่ ในอินดุธถานมานาน
 จนถึงสมัยก่อนพุทธกาลประมาณ ๘๐๐ ปี จึงถึงต้นวงศ์อริย
 คือพระเจ้าทีโวกัศ กับราชบุตรชื่อดุษัศัน ได้ตั้งมาจาก
 ประเทศกาบุดข้างเหนือ มาชนะประเทศคักกะ และบัญญัติ
 ญัตตอดมาถึงราชะปุตนะ ชนะแก่ดัมพาระ หรือ
 ดัมวะระณชาติปุรุ ภายหลังได้ทรงนามว่า พระเจ้ามรรค-

เหวะจักรวรรดิ แต่หนีคำสั่งหาไฟได้หยั่งรากลงในอินทสุตถาน
 โดยพระเจ้ามรรคเทวจักรวรรดิผู้ถือคำสั่งนายนั้น ได้ราชา
 ณาจักรตอดตกรรัฐ บัญชาตรัฐเจดีย์ (บุณเขตกุดท์) อวัน
 ดิยสุระذن และแม่ไฟศาตมาในอินทสุตถานออกจึงได้ผัดม
 กับชาติอักษวากุณติโทษะเป็นตละและสุวรรณ แรกมา
 ตงเมืองโกดัมพี และตงเมืองด่าเกดในอุทย อยุชยะมหา
 โกศต มีนามว่าด่ากย และแยกออกเป็นวิเทหะประเทศ
 หรือมิดดา ณะแม่น้ำذنธาภิระ หรือคฺฤนทก ภายหัดัง
 จึงได้เปิดยพนามเมืองหลวง ของวิเทหะหรือมิดคะหน
 เป็นเวธาดิย คือ เวศยะวาลยฺ เมืองของชาติสุวรรณ
 ผู้ถือคำสั่งวาสุ (อาทิตยน์ารายน์) ซึ่งเป็นปฐมพานิช
 พ้อควใหญ่ในปาดาด แม่ไฟศาตทัวอินทสุตถประเทศ เมือง
 เวธาดิ และโกดัมพี เป็นท่ามกตางที่มาแห่งคำสั่งนาต่างๆ
 จนถึงชินคำสั่งนามหาวัระ และพุทธคำสั่งนาโคตมะโดย
 ดำดืบมานามเวศยะ สุวรรณ ไสวัระ จึงเป็นนามพ้อ
 ค้าตอดตมาจนถึงพวกที่มาตงการค้าขาย ในระหว่าง

ตั้งกำกับอำนาจฤทธิในรามัญประเทศจึงมีนามว่าสุวรรณ
และสุวรรณภูมิเมื่อภายหลัง

คำค้นหาว่า หรือวิษณุ เมื่อยังมิได้รวมเข้ากับ
ถิวะนั้น ก็เป็นเหตุให้บังเกิดมหาดังคราม ในระหว่าง
ชาติตะวันตกกับตะวันออกมีปรากฏในมหาภารตะ กล่าว
ด้วยเรื่องกฤษณาหรือจักรกฤษณ ซึ่งเรียกวิชณุเป็นตระกูล
โคบาลดัดขึ้นมาแต่ยทวะบุตรยะทุ พวกชาติยทวะได้นำโค
และเกวียนเที่ยวไปตั้งอยู่ในแคว้นแคว้นมถรา (ซึ่งบัดนี้เรียก
ว่ามถรายุ่ฝั่ง ชายมณฑล โคท้าง เมืองหิษฎิปุระ (มีราต)
ทาง ๑๒๐ ไมล์) เมืองมถรานภายหลังมาเมื่อก่อนพุทธกาล
ประมาณ ๒๐๐ ปี ได้เป็นเมืองพระเจ้าสุรเดชะ ผู้กอบัญญัติ
มนุสสารเรียกว่าพรหมวาท คือมนุสสารคำดตรี เต็มพวก
ยทวะตั้งอยู่ ที่ตำบลอรินทรวพระ ฝั่งยมนาตะวันตกแต่
เมืองโคกุดะตรงกันข้าม เป็นเมืองชนมถรานคร ครั้น
พระราชผู้ครองประเทศโพชะ ทรงนามกัณษะ ครอง
เมืองมถราเป็นเมืองหลวง พระราชกัณษะถือคำค้นหา
ถิวะ ตามตระกูลโพชะ แต่พระราชบิดาผู้ทรงนามอุคุระ

เด่นะ ถือก้าต๋นาวิษณุตามพวกเวคยะไม่ถูกกัน พระราชา
 กัณษะแย่งราชสมบัติพระราชบิดา พดเมืองก็แตกเป็น
 สองหมู่ อนุชาอุกระเด่นะชื่อเทวณะ มัธิตาคนหนึ่งเป็น
 ภรรยาว่าดู เทวบุตรดูระ ผู้ครองเมืองโคกุดะ เกิดบุตร
 ชายสองคน คนใหญ่ชื่อพดะราม คนเด็กชื่อกฤษณ
 บิดามารดาแยก กฤษณ ให้แตกเป็ดียนกัน กับบุตรหญิงของ
 นันท์โคบาด ภรรยาชื่อยะไธระครึ่งนหนาวินทวันนะ
 มี ธรรม เนียม พดักรรม พระอิศวร ในวัน ชน ๑๔ ค่ำ เดือน
 กรรตักมาต แต่กฤษณชั๊กชวอนันท์โคบาด ไปพดักรรม
 บนภูเขาโควิคณ์ แด้วดำแดงคนเป็นวิษณุวดาร มีคน
 เชอถอเขาดวยมาก กยกรพดเข้าปด้นเมืองมฤาได
 จับพระเจ้ากัณษะปดงพระชนมได้ย ยกอุกระเด่นะชน
 เป็นเจ้ามฤา ฝ่ายนางเทวของพระเจ้ากัณษะเป็นธิดา
 ชรตั้นระมครราช หนักดับไปหาพระราชบิดาแจ้งประพฤติ
 เหตุทงปวง พระเจ้าชรตั้นระกยกรพดมารบอุกระเด่นะ
 แดะกฤษณ ๆ พ่ายแพ้ง ๑๗ ครั้ง เดยเมืองมฤาแก่มคร-
 ราช กฤษณ ราชพา ครอบครวัรพด ไปตง อยู่ทวารกะแฉ่น

แคว้นกุงคราฐ โก่ดหัชฎินประประมาณ ๗๐๐ ไมล์ พดะราม
 ได้ นางเวดติธาพระราชาวเรตถกฤษณ ได้ นางรุกขมินีธิดา
 พิศัมกะ พระราชาภารตะ ภายหัตถ์กฤษณได้เกี้ยวของ
 กับอรชุนราชบุตรบัณฑิต ซึ่งได้เป็นพระราชานิทรปรัษฎ
 (เดดธ) จึงได้เข้ามอ๊กนัยกมารบชรดันชะพระเจ้ามครราช
 ชรดันชะพ่ายแพ้อยู่เมืองแก่พวกค้ำฉานาวิชณ กฤษณ
 ตั้งตัวเป็นใหญ่ ให้อรชุนปราบปรามประเทศฝ่ายเหนือ
 ภูมิภาคไปปราบประเทศทิศตะวันออก สหะเทวะไปปราบ
 ทิศใต้ นกฤษไปปราบทิศตะวันตก ค้ำฉานาวิชณได้แผ่ไป
 ทิวประเทศอินเดียสถาน ภายหัตถ์มาในทวารกะ เกิดรบถ
 พวกราชคิยทวะมหั้วหน้าชอกฤตความฉะพดรามะ กฤษณ
 กับปทัญมณบุตรกฤษณตายหมด อรชุนจึงไปได้ทวารกะ
 รวมเข้าในอาณาจักรนิทรปรัษฎและหัชฎินประ

เรื่องนี้เป็นเก่าก่อนสมัยที่โวกัสต์หัตถ์ชะอริยะ ซึ่ง
 ทรงนามพระเจ้ามรรคเทวะจักรวรรดิ นัยหนึ่งว่าอัคฉวาปติ
 หรือจิตรกะ ตั้งนามบิดาว่า พทริอัคฉวะ (ม้าพระอินทร)

ผู้ลงมาตั้งตำหนักในมหาโกศดอยสุธา พระเจ้ามรวรคเทวะ-
 จักรวรรดินั้นเป็นปู่ทวดของรามายบุตรทศรัฐผู้ได้เป็นใหญ่
 แก่ชาติพานระหรือพฤคันคิโพชะ ๑๘ ตระกุด ตดอดพังคาคะ
 และชะนะทศราวะนะ พระราชาทมิฬองค์ที่ปะดั่งกาทอับ
 แม่คำตนาปรเมศวรรทั่วไป ในเกาะฝ่ายใต้และทอับ
 ตะวันออก บรรดามณฑลประเทศราชทั้งหลาย ๑๐ ซึ่ง
 ชนแก่ดั่งกาในสมัยนั้น เรื่องรามาวตารนั้นประมาณก่อน
 พุทธกาล ไม่มากกว่า ๓๐๐ ปี ในหมู่ลำดับกษัตริย์ต่างกย-
 วงศ์ โดยคัมภีร์ที่พระองค์ของชาวต่างกาก็มีปรากฏนามทศรัฐ
 ราช รามราช พิदारัฐราช จิตทัตตี อัฐทัตตี ฤชาต-
 ราช โอกากระราช โอกากระมุขราช โดยลำดับตั้งจะ
 ก่อว่าต่อไปในบริเวณหน้า

ลำดับนามกษัตริย์ ต่างกยวงศ์ จึงได้มีปรากฏใน
 คัมภีร์ที่พระองค์พงศาวดารต่างกาก็ในพิงคองคำปกรณา
 ต้นพงศาวดารดาวเฉียงและในปฐมสมโพธิ ก่อว่าจับ
 เดิมตั้งแต่สมัยนัตราชเป็นปฐม ตั้งแต่ลำดับมาถึงพระเจ้าด้หัด
 นุราชขย่างเดียว แต่ลำดับนามต่างกันบ้างดังนี้

ในปฐมสมโพธิ

๑ สัมมุติราช ๒ โขธราช ๓ วรโธธราช ๔ กัตถยานราช ๕ วรกัตถยานราช ๖ มัณฑราช ๗ สกัณฑราช ๘ อุโปสถราช ๙ วรราช ๑๐ อุโปธราช ๑๑ มคเทว ดำดับต่อมาอีก ๘๕๐๐๐ ถึงโธกาทราชและโธกาทมุกข ไปตั้งเมืองกบิลพัสดุ์สืบสันตติวงศ์ต่อมาคือ ๑ โธกาทมุกขราช ๒ ทุตติโยธกาทราช ๓ ตุตติโยธกาทราช ๔ สัตติราช ๕ สัตติโยธราช ๖ เวธสันตติราช ๗ ชาตติราช ๘ สัตติวาหนราช ๙ สัตติหัตถราช ดำดับต่อไปอีกแสนหกหมื่นพันองค์จึงถึงพระเจ้าไชยเสนราช สัตติหัตถราช

ในพิงคราชวงศ์ ปกพรรณาคันพงศาจารย์ เชียงใหม่มี

๖๕
ดงน

๑ สัมมัตถมหาราช ๒ ปรราช ๓ ประโธธราช ๔ กัตถยานะ ๕ ปรกัตถยานะ ๖ อุโปสถะ ๗ ปรอุโปสถะ ๘ มัณฑราช ๙ ปรมัณฑราช ๑๐ เจติยะ ๑๑ มุจนะ ๑๒ มหามุจนะ ๑๓ มุจดินทะ ๑๔ สกัทร ๑๕ สกัทรเทว ๑๖ รัตตะ

๓๗ ภทวิโรธ ๓๘ รุกิยะ ๓๙ ดุรุจิยะ ๔๐ ปนาทะ ๔๑ มหา
 ปนาทะ ๔๒ ปตาปะ ๔๓ มหาปตาปะ ๔๔ ดุทคัน ๔๕ มหา
 ดุทคัน ๔๖ เมรุ ๔๗ มหาเมรุ ๔๘ อภิษณะ ๔๙ มหาอภิษณะ
 ดำดบนนพระยา ๑๐๐ คน พระยา ๕๖ คน พระยา ๘๕๐๐๐
 คน พระยา ๗๖ คน พระยา ๒๒ คน พระยา ๑๒ คน พระยา
 มรรคเทวะจักรวรรดิ พระยา ๑๖ คน พระยามิคดาระ
 ชะนะจักรวรรดิ จั้จิงอิกากะราช อิกากะมุขราช
 อิกากะรัฐมุข ปุญนะ จันทนะ จันทมุขดีวิราช ดัญ
 ไชยราช เวดตันตราช ชาดีราช ดีวาทนราช ดีหัด
 ระราช แต่ดมันตราขมาถึงเวดตันตราชดีดดำดบได้
 ๒๗๒๗๕ ราชวงศ์ แต่ชาดีมาถึงไชยเดนะราชได้ ๗๘๘๘๘
 ราชวงศ์ จั้จิงดีहनราช

ในคัมภีร์ที่ปวงศัพทสาขาวดารลังกามีดังนี้

๑ ตมันตราข ๒ โรชราช ๓ วรโรชราช ๔ กัด
 ยานราช ๕ วรกัตยานะ ๖ อูโปดถ ๗ ม้นชาตุ ๘

จรราช ๘ อุปจารราช ๑๐ เจตียะ ๑๑ มุจตะ ๑๒ มหา
 มุจตะ ๑๓ มุจดินทะ ๑๔ ต้าคระ ๑๕ ต้าครทวะ ๑๖
 ปรัคตะ ๑๗ ปรัคิระ ๑๘ รุจียะ ๑๙ มหารุจียะ ๒๐ ปตาปะ
 ๒๑ มหาปตาปะ ๒๒ ปนาทะ ๒๓ มหาปนาทะ
 ๒๔ ต้ากัณะ ๒๕ มหาต้ากัณะ ๒๖ เมรุ ๒๗ อัจจิม
 ทานทงหนตวนม้นหมายได้อั่งรัช ย่อมเป็นใหญ่ในเมือง
 กุถ้าวดี ราชคหะ มิดดา ต้าดัมพะนพระยา ๑๐๐ คน ราช
 บุตรอัจจิม่าเป็นใหญ่ในปกครองรัฐ (พากตะ คือเบงคดา
 ตรงกับบุตรภารตะ ๑๐๐ คน) องค์ที่ตุดทรงนามอรินทมะ
 ไปตงเมืองอยชฉนนคร (มหาโกศต) ตับวงค์ได้ ๕๖ องค์
 องค์ที่ตุดทรงนามทุกัณะ ยกไปตงเมืองพาราณตัมมหา
 นครตับวงค์ได้ ๖๐ องค์ ๆ ที่ตุดทรงนามอริคชนะ ยกไป
 ตงเมืองกบิตนคร (กาบุด) ตับวงค์มาได้ ๘๕๐๐๐ องค์ ๆ
 ที่ตุดทรงนามพรหมทัต ยกไปตงเมืองหัตถ์ปุระตับวงค์ได้
 ๓๖ องค์ ๆ ที่ตุดทรงนามกัมพตวัชฐ์ (กัมโพชะ) ยกไป
 ตงเมืองเอกจกขุ ตับวงค์มาได้ ๓๒ องค์ ๆ ที่ตุดทรงนาม
 ปุริณัฐทวะ ไปตงเมืองวชิระนคร ตับวงค์ได้ ๒๘ องค์ ๆ

ที่สุดทรงนามดำริะ ไปตั้งเมืองมัทขุดานคร ตำบลวงศ์มา
 ได้ ๒๒ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามธรรมกคตะ ยกไปตั้งเมือง
 อริหะปุระ ตำบลวงศ์มาได้ ๑๘ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามดิทธิ ยก
 ไปตั้งเมืองอินทปัตมมหานคร ตำบลวงศ์ได้ ๑๗ องค์ ๆ ที่สุด
 ทรงนามพรหมเทวะ ยกไปตั้งเมืองหดวงอยเอกจักขุมหา
 นครตำบลวงศ์ได้ ๑๕ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามชดะพตตะ ยกไปตั้ง
 เมืองโกธัมพี ตำบลวงศ์ได้ ๑๔ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามภักชเทวะ
 ยกไปตั้งเมืองกณโกจา ตำบลวงศ์ได้ ๙ องค์ ๆ ที่สุดทรงนาม
 นรเทวะ ยกไปตั้งเมืองโรชานนคร ตำบลวงศ์ได้ ๗ องค์ ๆ
 ที่สุดทรงนามมหินทะ ยกไปตั้งเมืองจัมปานคร ตำบลวงศ์
 ได้ ๑๒ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามนาคเทวะ ยกไปตั้งเมือง
 มิกิตานคร ตำบลวงศ์ได้ ๒๕ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามพุทธทัต
 ยกไปตั้งเมืองราชคหะ ตำบลวงศ์ได้ ๒๕ องค์ ๆ ที่สุดทรง
 นามทับังกร ยกไปตั้งเมืองคักกิดิธานคร ตำบลวงศ์มาได้
 ๑๒ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามคาริธระ ยกไปตั้งกุกุณารานคร
 ตำบลวงศ์ได้ ๑๒ องค์ ๆ ที่สุดทรงนามปุรินทะ ยกไปตั้งเมือง
 มฤติยา หรือคามฤทธิ ตำบลวงศ์ได้ ๙ องค์ ๆ ที่สุดทรงนาม

ตำครทเวะ มืดกข่มมรรคทเวะ ยกไปตงเมืองมถิตา ตับ
 วงศ์ได้ ๘๕๐๐๐ จึงถึงเนมิยะทเวะ มืดกข่มอกาทานะชนก ๆ
 มืดกข่มอดัมณะกะระ ๆ มืดกข่มออะโถกะ ยกไปตงเมือง
 พารณต์ ตับวงศ์มาอก ๘๕๐๐๐ จนถึงวิชายะ ๆ มืดกข่มอ
 วิชิตณะ ๆ มืดกข่มอธรรมณะ ๆ มืดกข่มอนาคณะ และ
 คองกัณถัมมรรคพิถัมปติราช เระณะราช กุศุราช มหา
 กุศุราช นวรัถราช ทศรัถราช รามราช พิจารรัถราช
 จิรทศต์ อตตะทศต์ ตุชชาตราช โยกากระราช โยกา-
 ษมุขราช ยกไปตงเมืองกบิตพัถตุ (ณฝั่งน้ำโรหิณี)
 สับวงศ์มาถึง พิปรณ จันทิมมา จันทมกข ตั้ววิราช
 ัญญไชยราช เวถ์สันตราช ชาตราช ตั้ววิว่าหนะราช
 ตั้วหัตระราช แดวตบถาดบมาอา ๘๕๐๐๐ จึงถึงพระเจ้า
 ไชยเสนราช ตุกขอดัหตะนุ ๆ มืดกข่มอสุทโททนะ ตุกโกทนะ
 ตุกโตทนะ อมิโตทนะ ตุกสุทโททนะ ช็อศรัชตะ (ได้
 ตรีตเป็นพระตัมมาตัมพุทธเจ้า) ตุกขอราหุตตะตะ เป็น
 อกค์พระอรหันต์ ในพระเพทศาคัดนา

ในพิงคราชวงศ์ปกรณาตำเนนความว่า พระเจ้า

ไชยเสนะราชมีราชบุตรทรงนามดีหัดนุ มีพระราชธิดา
ทรงนามอมิตตา ฝ่ายพระยาเทวทหะดะกะเป็นด่ากยราช
วงศ์เดียวกัน ด้วยราชสมบัติ ณ เมืองเทวทหะมหานคร มี
พระราชโอรส ๒ ราชธิดา ๑ ราชโอรสองค์ใหญ่ทรงนาม
อัญชนะดะกะ พระราชธิดาผู้กลางทรงนามกัจจายนา พระ
ราชบุตรองค์น้อยทรงนามกาตเทวิดะ พระยาเทวทหะ
ราชธิดาผู้ช้อกัจจายนา ไปเป็นราชเทวีดีหะตุนกรุงกโถ
พัตต์ พระเจ้าไชยเสนะตั้งราชธิดาผู้ช้ออมิตตา ไปเป็น
ราชเทวีอัญชนะกรุงเทวทหะ แต่กาตเทวิดะอนุชาอัญชนะ
นั้น ออกบวชเป็นตาบดประพฤติกพรหมจรรย์

ฝ่ายพระเจ้าดีหะตุนมีราชบุตรกับพระนางกัจจายน
๕ องค์ ผู้พี่ทรงนามสุปพทชะ คือพระราชธิดาแห่งนาง
พิมพายโสธรา ผู้รองทรงนามสุทโชทนะ ผู้ที่ ๓ ทรงนาม
สุกโกทนะ ที่ ๔ ทรงนามสุโคทนะ ที่ ๕ ทรงนาม
อมิตทนะ

ฝ่ายพระเจ้าอัญชนะ มีราชธิดากับพระนางอมิตตา
๒ องค์ ผู้พี่ทรงนามพระคีริมหามาया ผู้รองทรงนามพระ

ปชาบดีโคตมี ได้เป็นพระราชเทวีพระเจ้าสุทโธทนะ
ทั้ง ๒ องค์

ฝ่ายข้างกรุงราชคฤหะ อันมีนามอีกอย่างว่าปัญจ-
คิริ (ภูเขาทัง ๕) พระราชาผู้ครองนครนันทวงพระนาม
ว่าโพธิสัะ นัยหนึ่งว่าพาทิย ๆ ราชกับสุทโธทนะราชเป็น
ศัตรูกัน พาทิยราชมีราชโอรดชื่อพิมพิสัาร

ในสมัยเมื่อพระเจ้าสุทโธทนะ ครองราชสมบัติใน
กรุงกบิลพัสดุ์ พระเจ้าอัญชนะครองราชสมบัติในกรุง
เทวทหะ พระเจ้าพาทิยครองราชสมบัติในกรุงราชคฤหะ
นั้น จึงพระกาดเทวีตะดาบด่อนชาพระเจ้าอัญชนะ พร้อม
ด้วยกษัตริยทั้ง ๓ พระนครตมศักดิ์ราชโบราณ ซึ่งตงมาแต่
ครั้งโกตยุกนินเดย ตงอัญชนะศักดิ์ราชใหม่ในปีระกา

ศักดิ์ราชโกตยุกตตมเดยนั้น ยงคงมเกณฑมาตงเมอ
ตงจุดศักดิ์ราชเรียกนวดตงตงนิต คือแกกกว่าจุดศักดิ์ราช ๓๗๓๘ปี

อัญชนะศักดิ์ราชตวงได้ ๖๘ ปี เป็นปีระกาวัน ๕ เดือน
๘ ชน ๑๕ ค่ำ พระบรมโพธิสัตว์ปฏิสนธิ์พระคัพภอท
แห่งพระพุทชมารดา และประสูติในวัน ๖ เดือน ๖ ชน

พระเจ้าพิมพิสารนั้น เป็นราชโอรสพระเจ้าโพธิสั
หรือ พาทิยะมี พระชนมายุอ่อน กว่าพระพุทธเจ้า & พรรษา
ได้ครองราชสมบัติกรุงราชคฤห์ แต่พระชนมายุได้ ๑๕
พรรษา อยู่ในราชสมบัติ ๕๒ พรรษา พระพุทธเจ้าได้ตรัส
แล้ว ได้ ๓๗ พรรษา พระเจ้าพิมพิสารทิวงคต พระโอรส
ชื่อชาตคัตตุ ได้ครองราชสมบัติสืบไปได้ ๗ พรรษา พระ
พุทธเจ้าโปรดบรรพตัสได้ ๔๕ พรรษา ได้ตั้งดับขันธปริ
นิพพาน ณ วัน ๓ เดือน ๖ ชน ๑๕ ค่ำ เวดโกตรุง ปีมะเส็ง
อัญชนะศักราชได้ ๑๔๘ ณ ตำบลบารังของมถะราชเมือง
กุดินารา หรือกุดินนคร (เมืองของชาติกุดิมุตรัญญ) ใน
ระหว่าง เมฆ ส้มแดง พระผู้มี พระภาค ยังดำรง อยู่นนภกษ
ตั้งพิพุทธชินโรต ซึ่งได้รับอุปสมบทในสำนักพระบรมครู
และในสำนักพระอรหันตสาวกทั้งหลายบ้าง ที่ยังมีได้
บรรดุมรรคผลก็มากอยู่ต่างหมู่ต่าง คณะก็ย่อม มีนิตย์และ
คติต่างกัน ดังพระเทวทัตและศิษย์พระเทวทัตเป็นต้น
ใช้แต่เท่านั้นเมื่อใกล้ จะเสด็จเข้าดู ปรีนิพพาน ก็ไปปรากฏ
ว่าพระอภัยตรภิกษุแสดงคำคัดค้าน กถาวุฑ์พระผู้มีพระ

ภาค ครนเมือพระผู้มพระภาคเด็จดับชนรปริญพพาน
 แด้ว เหตุซ่งหม่ตั้งซ่งดาวกบงเกิดการแก่งแย่งกัน ด้วย
 ธรรมวินัย อินเป็น ธรรมชาคู แห่งองค้ ส้มเต็จพระ ผู้มพระ-
 ภาคนน เป็นมหาปริวิตกเกิดชนในหม่พระอรหันต์ดาวก
 ประคุมหาตั้งคราม แย่งชิง พระบรมสารีริกชาคู ครนเมือ
 ถวายพระเพลิงพระพุทชต์วัระแถ้วได้ ๗ วัน ในเดือนดับตอง
 บมะเส็งนน พระกัถ์ดป พระอนนท พระอุปาดิ พระ-
 อนรทชเป็นคั่น จึงได้ปรารภในการปฐมตั้งคายนาย
 ขอเหตุเหตุานทพระอาจารย์ ผู้รจนาคัมภีรมหาปริญพพาน-
 สุตร ยกธรรมชาคูชนเบ็นสัตว์ชาคู ว่าเมือถวายพระเพลิง
 แถ้วได้ ๗ วัน ก็จกบงเกิดยทชนากันในระหว่างพระยาร้อย
 เอ็ดนคร แถะพระเจ้าอชาคูตั้งคตคตชาคูนิชานตรงกบ
 ปฐมตั้งคายนาย แถะค่อมาจนพระเจ้าอไศกัราชชาคู
 นิชานชนนถองใหม่แถะแจกไปแก่วราชชาน ๑๖ เมือง คคือ
 ทุคียคตคยตั้งคายนาย แถะพระเจ้าอไศกัราชแถ่งพระ
 อรหันต์ ไปประกาศ ค้าถ่นธรรม ใน นานา ประเทศ มีทวัป
 ตั้งกาเป็นคั่น แถ่มหาปริญพพานสุตรแถ่งโดยคิมยพระผู้

มีพระภาคหนึ่งเห็นชื่อ ชิงกดาวนามอโศกราชแต่ครั้ง
 เดียว มิได้แยกเป็นอโศกทศกัณฐ์สังคายนา และอโศก-
 ทศกัณฐ์สังคายนา และพวกข้างเห็นเรียกนามพระคิณณะเถร
 ว่า พระอุปคปต์

แต่ในเรื่องสังคายนาทั้ง ๓ ครั้ง มิได้กล่าวถึงเรื่อง
 พุทธวัชรธาตุเลย เพราะฉะนั้นจึงเข้าใจว่าเรื่องวัชรธาตุ
 และธรรมธาตุเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ปฐมสังคายนา นั้น คือ เมื่อกวายนพระเพลิงพระ
 พุทธวัชรธาตุ จึงพระกัณฐ์ป พระอานนท์ พระอุบาลี พระ
 อнуรุท และพระอรหันตสาวกเป็นอันมาก พวกนั้นมาสู่
 สำนักพระเจ้าอชาตศัตรู ณ กรุงราชคฤห์ แด่คงความซึ่ง
 พระผู้มีพระภาคเจ้าดำรัสสั่งไว้ว่า เมื่อตถาคตปรินิพพาน
 แล้ว ธรรมคำสั่งสอนของตถาคตจะเป็นครูอาจารย์สืบต่อ
 ไปนั้น ก็มิได้คงเหตุแห่งความเลื่อม ซึ่งจำจะต้องอาศัย
 ความปกครองพระมหากษัตริย์ จัดสรรเรียบร้อยของบิณฑ
 ธรรมให้เป็นระเบียบเป็นหลักฐาน ครั้นนั้นพระเจ้าอชาต
 ศัตรูเป็นประธาน ให้จัดการปฐมสังคายนา ณ เวฬุวัน

วิหาร ไก่ถัดตัดตะมับณะคูหาเวหารบรรพตกรุงราช
 ฤกษ์มหานคร พระกัสด์ปเถรเป็นประธานในรุดงควัตร
 พระอานนทเถรเป็นประธานในพระสุตคันตะ พระอุบาถ
 เป็นประธานในพระวินัย พระอนรททเป็นประธานในคัถ
 ตมาบัตติ พระกุนณเถรกรรมกัถพระกุมารกัถสัปะชาฏก
 พระกัจายนะวิปัสสนา พระโกทปิปะทางฌานชมนุมพระ
 อรหันต์ ๕๐๐ กระทำอยู่ ๗ เดือน จึงดำเรัจ คัมภีรปฐุม
 ดังคายนายนัน พวกข้างเหนือเรียกวักขวาท ในที่ปวงศ
 เรียกว่ามถเถรวาท แตะเถรวาท ในจดหมายของหุดวง
 จันฮวนเจียง เรียกขังใจไป

พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วได้ ๑๖ พรรษา พระเจ้า
 อชาตคัถศุกรองราช ตัมบัตติได้ ๒๔ ปี พระทาดัถะรับอุป
 ตัมบัทในตำแหน่งพระอุบาถเถรเจ้า แล้วพระเจ้าอชาตคัถศ
 กุงคคในป็นน พระราชโอรสทรงนามอทัย ได้ครอง
 ราชตัมบัตติตนเององจัพระราชบิดาได้ ๑๖ ปี จึงพระโอรส
 ทรงนามอทัยภัทร พวกเหนือเรียกอนรทท ปดงพระชนม
 พระราชบิดาเตัย ชนกรองราชตัมบัตติค้อมาได้ ๑๖ ปี พระ

ย้ายไปตั้งพระนครอยู่เมืองปากตมบุคเป็นเมืองหุดวง เมื่อ
 เดี่ยวราชย์ได้ ๓๐ ปี พระโศกณะเถรมี่พรรษาได้ ๕๐ ได้
 ให้อุปถัมบทวชพระดีคคะชาวอริยะ และพระจันทร
 วิชาญเป็นอนุชฌาย์อาจารย์พระโมคคัลลตมบุคคิเศ

พระพุทศาคัดนกาตดวงแก้วได้ ๓๐๐ พรรษา พระ
 เจ้า กาดาคักราช เดี่ยวราช ตมบุค ได้ ๓๐ ปี กับ ๗ เดือน
 ครึ่งนเห็นตมภิกษุสงฆ์ในพระพุทศาคัดนา ซึ่งอุปถัมบท
 และคักษารรมวินัยตมตมาแต่ภิกษุวาท หรือเถรวาท
 นน ถัดคคิตถิแตกต่างนออกไปเป็นหลายนิกาย และ
 ต่างครุต่างอาจารย์ ตกแต่งคตแปดงแก้ไขเพิ่มเติม
 พระสุตตรพระวินัย วิปตาศคตาดเคตตอนไปต่างๆ ครึ่งน
 เป็น ๗ นิกาย พวกข้างฝ่ายเห็นอเรียกว่า สรวตติวาทินะ
 นิกาย ๑ วิภิกษุวาทินิกาย ๑ มทิดำลคกะนิกาย ๑ ชรรม
 คุปตกะนิกาย ๑ กัจจายนะบิยะนิกาย ๑ ตังกรานติกะ
 นิกาย ๑ ตามรจาทิยานิกาย ๑ แต่พวกข้างไตเรียกว่า
 เถรวาทินิกาย ๑ มหิงษาดคกะนิกาย ๑ ตัฬพัคส์วาท
 นิกาย ๑ ชัมพะคุคติกะนิกาย ๑ กัสตลปะนิกาย ๑ ตัง

กษัตริย์นิกาย ๑ ดุจว่าที่นิกาย ๑ แต่จะมีมะกุตติกะนั้น
 เรียกว่าชัชชุปุทระด้วย ในลำดับที่ตียตั้งคายนาย ยกเหตุ
 ชิงเหตุจากภิกษุชัชชุปุทระนิกายในเมืองเวดาดดี ประกาศ
 อุดริชธรรมแต่ตวัถุ ๑๐ ประการ มีการตั้งดื่มเก็บอาหาร
 และดื่มบักพีศคเป็นต้น จึงพระอรหันต์ทงแปดองค์ คือ
 พระสัพพกามิเถร พระสารตะเถร พระเรวัตเถร พระ
 คชะโลภิตตะเถร พระวาลัพคามิเถร พระสุมนะเถร พระ
 สัมภุตะเถร ผู้อยู่ในสามประเทศ พระยศเถร บุตร
 กากณทกะ แต่พระวาลัพคามิกับพระสุมนะ เป็นศิษย์
 ดับมาแต่วงศ์พระอนรุทธเถร แต่นอกนั้นเป็นวงศ์พระ
 อานนทเถร พวกนี้ไปสู่สำนักพระเจ้ากาตาโคตรราช ๆ เป็น
 ประธานจัดการตียตั้งคายนาย จึงพระเถรทงแปดเดือก
 ได้พระอรหันต์ ๗๐๐ ประชมนอกภูคารวิหารเมืองไพศาลี
 ๘ เดือนจึงดำเร้ว ครึ่งนั้นให้ตั้งเคี้ยวรล้วย มากกว่าพัน
 ตั้งคายนายครึ่งที่ ๒ นั้นเป็นการใหญ่ เมื่อได้รอยกรของ
 ดำเร้วแล้วจึงมีนามว่ามหาตังคคิ พวกเห็นอเรียกตั้งคคิยา

พระเจ้ากาตาโคกราช อยู่ในราชสมบัติ ๒๘ ปี
 ทวงศค อนุชากาตาโคกราช ๓๐ องค์แย่งราชสมบัติใน
 ระหว่าง ๒๒ ปี เมื่อระหว่างนี้ได้ ๖ ปี พระโศณกะเถร
 มีอายุพรรษา ๖๖ เข้าสู่นิพพาน ดำบั้นนนวนรมันทตะ
 ขนกรของราชสมบัติได้ ๒๒ ปี จึงพระเจ้าจันทรคุปต์ผู้เป็น
 เจ้าในโมริยะวงศ์พราหมณาจารย์ ชานนวนรมันทตะเถร
 ได้ครองราชสมบัติในปากดัมปะตะมหานคร เมื่อเสวยราชย์
 ได้ ๒ ปี พระโมคคัลลิตตะเถรรับอุปสมบทในสำนัก
 พระตีกควะ ในสมัยพระเจ้าจันทรคุปต์นั้น มีการศึก
 สงครามในระหว่างพระเจ้าจันทรคุปต์ กับพระเจ้าอาเด็ก
 ชานเคอริคเถร พระเจ้าแผ่นดินศรีวิชัย ที่แม่น้ำต้นขุ
 ภายหลังก่ดบเป็นทางพระราชไมตรีกัน พระเจ้าจันทรคุปต์
 ได้แต่งราชบุรุษผู้ชอเมฆเด้น หรือมคคเด้น เป็น
 ราชทูต ไปสู่ราชสำนักพระเจ้าอาเด็ก ชานเคอริคเถร
 ณกรุงแบกเตรยหนวงหง ครั้นพระเจ้าจันทรคุปต์เสวย
 ราชย์ได้ ๑๔ ปี พระตีกควะเถร มีชนมายุได้ ๗๖ พรรษา
 นิพพาน พระเจ้าจันทรคุปต์เสวยราชย์ได้ ๒๔ ปี ทวงศค

พระโอรสทรงนามพินทุ์สารได้ราชาภิเศกเสวยราชสมบัติ
 ในปาดลับุตรมมหานคร มีพระราชโอรสทรงพระนามบีเย
 หรือพิตะ ในคัมภีร์ที่ปวงศัว่าบีเยทศนะ ในจดหมายเหตุ
 หาดวงจันทร์ฉนวนเจียง (ทั้งซ่มจั้ง) ว่าวโหยว ๑ คือบีหรือพิ
 โหยวค้อยะหรือดะ ผู้เรียงเรื่องนั้นเข้าใจว่า พิตะ มิตะ
 คือมิตันท์ เป็นนามเดียวกัน เมื่อบีเยทศนะราชกุมารมี
 พระชนม์ได้ ๒๐ ปี พระราชบิดาให้ไปครองเมืองอุชเชน
 คืออุเทน ชาวฮินดูเรียกอวันติ เมื่อพระองค์เสด็จไปถึง
 เมืองเวนิสนคร (คือเจติ) ก็ได้นางเทวีชดาเศรัษฐ์ชาวเมือง
 เวนิส คือนางผู้เป็นพระมารดาของพระมหินทเถร และ
 นางตั้งชมนิตดาเถร ซึ่งตั้งภพในเมืองอุชเชน

พระเจ้าพินทุ์สารเสวยราชย์ได้ ๒๗ ปีทิวงคต จึง
 บีเยทศนะราชกุมาร ได้ปราบดาภิเศกเสวยราชสมบัติใน
 ปาดลับุตรมมหานคร เมื่อก่อนพระองค์จะได้ปราบดาภิเศก
 นั้น ต้องทำสังครามประหารพระญาติวงศ์เสียเป็นอันมาก
 ในคัมภีร์ที่ปวงศักล่าวว่าได้ฆ่าไฟและน้องถึง ๓๐๐ คน ดัง
 แต่พระมหินทรมีพระชนมายุได้ ๓๐ ปีจนถึง ๓๔ ปี พระ

บิดาจึงได้ปราบดาภิเษก เมื่อได้ราชสมบัติแล้ว ใน
 ระหว่าง ๓ ปี ทรงพระปรารภถึงบุพพกรรมอันพระองค์
 ได้กระทำแต่นั้น จึงได้ทรงแต่งในทางศาสนาต่าง ๆ
 ดมยนั้นภิกษุในพระพุทธศาสนา แดกกันอยู่ เป็น ๑๘ นิกาย
 ตั้งแต่ทุกขตั้งคายนายดวงเด้ามา หมู่มหาสังคติกะแยก
 ออกเป็นโคกุติกะนิกาย ๑ เอกพโยหาระนิกาย ๑ ครั้น
 ต่อมา โคกุติกะนิกายแยกออกเป็นพหุสุตกะนิกาย ๑
 บัญญัติภิกษุนิกาย ๑ เอกพโยหาระนิกาย แยกออกเป็น
 เจตียนิกาย ๑ คงนามมหาสังคติกะนิกาย ๑ ยังอีกหมู่
 วัชชุปตกะแยกออกเป็น ๔ นิกาย คือธรรมคุตติกะหรือ
 วัชชุปตกะนิกาย ๑ ภัทธานิกะนิกาย ๑ จันทนคริกะ
 นิกาย ๑ สัมมิตินิกาย ๑ หมู่หิงสาสะระแยกออกเป็น
 สัพดีวาทะ ๑ ธรรมคุตตะภิกษุ ๑ แด้วสัพดีวาทแยกออก
 เป็นกณะบีกะ ๑ ดังกันติกะ ๑ สุตตะวาทะ ๑ เป็น ๑๘ นิกาย
 ถ้อยทีชคิตต่าง ๆ กัน

พระเจ้าบิยะทศนะอโศกราช แรกเสกพัทพัทธิ

ปาตัญจะก่อนในตัทธินมี ๒๒ คัมภีร์ กถาวด้วยปาตัญจะ

๘๖ อย่าง ซึ่งแต่งตั้งมาจากคัมภีร์ ดัษฎ และอุจเฉทะ
 และนิครนถ์ และอะเจดกะ พระองค์ก็กษัตราตอดอดแล้ว
 ก็มีได้ประดบผดอันใด ภายหลังพระองค์ให้ด้ร่างธรรม
 ด้ภาพระชมพวกพราหมณ์ พวกนิครนถ์ และอาจารย์
 ในหม้อถอดทริดัษฎ และอุจเฉทะ ปาดันตะ คิริยยะและ
 อื่น ๆ มาดอถามข้อปัญหาเป็นธรรมด้กัจฉา ครูอาจารย์
 ทงหลายเหด้ำนนั้น ก็ไม่ด้มารถที่จะคอบแก้ปัญหาได้ จึง
 ทรงพระปรารภเว้าร่อนพระทัย จะใครได้พบพระอรหันต์
 ในโลก อยู่มาเวद्याเข้าวันหนึ่ง ได้ทรงทอดพระเนตรเห็น
 นิโครธดมณทรวงใครจัวร์ เทียวโคจรบิณฑบาตตามทาง
 ถนนหดวงม่มรยาทอนงาม ก็บังเกิดความพิศวงพระทัย
 จึงให้ราชบุรุษอาราธนาพระนิโครธดมณนั้น เข้ามาในพระ
 ราชมณเฑียร ทรงถามปัญหาพระดมณนั้นกแก้ใจได้ทุก
 อย่าง ในที่สุดจึงแด้ดงอปปมาทธรรมบท อปปมาโท อะมะ
 คังปทัง ปมาโท มัจฉโนปทัง อปปิเมตตานมัยันติ เย ปมัต
 ตา ยถา มตา ซึ่งบดินปวากฏอยู่ในธรรมบทบดินนพน ยัง
 พระเจ้าอโศกราชให้เตอมได้ศรัทธาเชื่อแนในคุณพระรัตน
 ไตร จึงได้ถวายตัวเป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนา บำเพ็ญ

ใหญ่ในพระราชกษัตริย์เป็นเอกประการ พระองค์ได้สร้าง
 อารามใหญ่ในเมืองปาดัมบุตร มีนามว่าอโศการามวิหาร
 เป็นที่ประชุมสงฆ์ใหญ่ ในที่ประสงค์ว่า ทรงบริจาค
 ทรัพย์วณณะ ๔ หัก เป็นพุทธรูป ๑ หัก ธรรมชาต ๑ หัก
 สังฆชาต ๑ หัก สำหรับยาจกวรรณิก ๑ หัก และ
 พระองค์ให้อำมาตย์หนึ่งจัดการประชุมสงฆ์ในอโศการาม
 วิหารในการรวบรวมรอยกรของคัมภีร์พุทธศาสนา แต่ด้วย
 เหตุภิกขุสงฆ์เป็นหลายหมู่ไม่เป็นต้นนิบาตได้ อำมาตย์
 ผู้จัดการได้ประหารชฎิกษุหลายรูป ครั้นพระเจ้าอโศก
 ราชได้ทราบเหตุ ก็บังเกิดเร่าร้อนพระทัยนัก อำมาตย์
 ของพระองค์จึงแนะนำให้อาราธนา พระโมคคัลลิตตคัคเค
 มาแสดงธรรมว่ากรรมนั้นไม่ของกับพระองค์ จึงได้บังเกิด
 เต็มได้ใน พระโมคคัลลิตตคัคเค เมื่อได้ ทรงเห็น
 คุณธรรมแล้ว เพื่อปรารถนาจะเด็กรอดทุกข์ต่าง ๆ จึงได้
 ปรารถนารวมกระทำตคดียตั้งคายนาย

ผู้เรียบเรียงเรื่อง เห็นว่าตามความที่กล่าวใน

คัมภีร์ที่ประสงค์โดยโฆหารชาวดังกานัน มักจะกล่าวเหตุผล
 ให้พิศดาร ชาวเขาเชื่อแต่ว่าดมยนั้นภิกษุสงฆ์พุทธบริษัท

แยกแยกกันอยู่เป็นหลายนิกาย วิธียุบถมบทและอุโบสถ
 ดังฆกรรมไม่ต้องกัน พระเจ้าอโศกทรงปรารถนาที่จะบำรุง
 พระพุทธศาสนาให้ถาวรสืบไป จึงให้เด็กหาพระสมณ
 ผู้ได้รับอุปถัมภ์ตั้งคอบจากวงศ์พระอุมาดี ซึ่งเป็นพวกคณ
 วนิชย์ ก็ได้พระโมคคัลลิตตบุตรศัณเฑาะ ซึ่งพวกช่างเห็นอเรียก
 ว่าอุปคุตผู้บวชในด้านนักพระดีคคะ และเรียนวินัยจาก
 พระจันทร์วชิรชัมเป็นศิษย์พระโธณกะ ๆ เป็นศิษย์พระทาส
 กะ ๆ เป็นศิษย์พระอุมาดี ซึ่งได้รับอุปถัมภ์จากพระผู้
 พระภาค และพระองค์ได้สอบสวนโดยธรรมดากัจฉา
 ก็เป็นที่พอพระทัยเชื่อแน่ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ผุดผ่อง จึงได้
 อาราธนาให้เป็นต้นการตั้งคายนาย ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็น
 คนเดียวกับพระโมคคัลลิตตบุตรศัณเฑาะหรืออุปคุตเถระ เพราะ
 เรื่องประวัติของพระโมคคัลลิตตบุตรศัณเฑาะ ซึ่งกล่าวในคัมภีร์
 ที่วงศ์ กัดะมาย คดาัยกัน กับประวัติของ พระนาคเสนะใน
 มิตินทปัญญา เว้นแต่มีได้กล่าวข้อปัญหาโดยพิศดารเท่า
 นั้นแต่พวกนักปราชญ์ชาวตะวันตกก็เข้าใจว่าพระเจ้ามิตินท
 คือมพันธมิตรพระเจ้ากรุงแบกเตรียน ประเทศกรีซ เพราะ

ชาวฮินดูยอมเรียกประเทศศรีลังกาว่ายอนะด้วย แต่ผู้เรียง
 เรื่องไม่เห็นด้วย เพราะในพงศาวดารศรีลังกาได้ปรากฏ
 ว่าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใดถือพุทธศาสนา เมื่อไม่ถือแล้ว
 ก็ไม่มีเหตุสมควรที่จะมีขรรคมง่ากัจฉา อนึ่งข้อบัญญัติใน
 ระหว่างพระเจ้ามดินทกับพระนาคเสนนั้น ก็เป็นไฉน
 ผู้รจนานี้เห็น น่าจะออกจากปัญหาระหว่างพระเจ้า
 บิณฑกะอโศกราช กับนิโครธมณะโมคคัลลบุตรคนเป็น
 มุถุมามากะมัง เมื่อพิเคราะห์นามพระเจ้าอโศกราชตาม
 อักษร บิยะ, วิระ, พัด, มิด, ก็ตรงกับมิตะอินท์ และ
 นามนิโครธกับนิคคะระ ก็ใกล้กับ นาคะ (นาคเสน)
 ศักราชทั้ง ๒๑๘ ตรงกัน

เรื่องประวัติแห่งพระโมคคัลลบุตรคัคเครตามกล่าวใน
 คัมภีร์ทปวงศันน มีใจความว่าท่านเกิดในตระกูลพราหมณ์
 บิดาชื่อนิโณททิพราหมณ์ มารดาชื่อนางโมคคัลลพราหมณ์
 นามท่านชื่อนิคค เมื่อชนมายุได้ ๑๖ ปีก็ได้เรียนคัมภีร์
 พราหมณ์จบไตรเพท อยู่มาวันหนึ่งพระลัคคะเวระ ผู้
 เป็นพระอรหันต์ผู้มีคุณเรืองนบิตา จึงคิดได้ถามพระเถระ

ด้วยเหตุทั้ง ๕ คือ ฤคเพท ยชุรเพท สัมเพท และ
 ทิฆนคฺคิตฺติหาสะ พระเถระแต่คงขรรวมโดยนัยยังนำจิต
 ศิษฺกุมารนั้นให้บังเกิดความเต็มใจ ด้วยไม่เคยได้ดัด
 มาแต่ก่อน จึงขอเรียนมนต์นั้นต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ๆ ว่าต้อง
 บวชก่อนจึงจะเรียนได้ ศิษฺกุมารก็ดำริตามารดาออกบวช
 เป็นสามเณรในสำนักพระติคฺควะ เมื่อรัชกาลพระเจ้า
 จันทรคุปต์เสวยราชย์ได้ ๒ ปี แต่พระติคฺควะนั้นชอบเป็น
 ฝ่ายสมณะถือชุกฉวฺตฺรเป็นนิตย แต่ศิษฺตามเณรอยู่ปฏิบัติ
 ชำนาญ เหมมิได้ข้แข็งดังสอนด้วยปาก นอกจากให้ถือ
 นิตยตามไปเท่านั้น

ภายหลังเมื่อพระติคฺควะ เห็นว่าศิษฺตามเณรมิ
 นิตยในทางสมณะสมควรแล้ว จึงตั้งไปเรียนพระวินัย
 ไตรปิฎกในสำนักพระจันทรวชิร จนได้สำเร็จพระอรหัตต์
 พร้อมด้วยจุฬปฏิสัมภิตาญาณ ครั้นพระติคฺควะและพระ
 จันทรวชิรนั้นพพานดวงใจไปแล้ว พระโมคคัลลิตตฺตฺติคฺคเณรก็
 ได้เป็นอนุปัชฌาย์อาจารย์ต่อมา

พระพุทธรูปปางนาคปรกได้ ๓๑๘ ปีเถาะ พระ
 โมคคัลลิตตปุคคิเศร มีพรรษาได้ ๕๔ พรรษา พระเจ้า
 อโศกราชได้ราชสมบัติ แต่นั้นมาอีก ๔ ปี รวมพรรษา
 ได้ ๕๘ พรรษา พระพุทธรูปปางนาคปรกได้ ๓๒๒
 พรรษา ปีมะแม จึงทำตติยสังคายนาณโถถารามวิหาร
 ในเมืองปาตลีบุตร มีพระโมคคัลลิตตปุคคิเศรเป็นต้น ชุมนุม
 พระอรหันต์ถึง ๓๐๐๐ และ พระเจ้าอโศกราช เป็นคำสอน—
 ปถัมภก ทำตติยสังคายนาต่าง ๆ เดี่ยว บำรุงตติย
 วิชชาที่ประกาศกถาวัตถุอภิธรรม และปริยัติธรรมที่
 ถูกต้อง ตติยสังคายนา ๘ เดือนจึงสำเร็จ พระเจ้า
 อโศกราช ทรงบริจาคนิเวศน์พระราชนิเวศน์ พระราชกุศต
 เป็นอเนกประการ

วันหนึ่งจึงดำรัสถามพระโมคคัลลิตตปุคคิเศรว่า ซึ่ง
 ไต่บาเพ็ญพระราชกุศลมาเดฉวันนั้น จงนับว่าเป็นญาติใน
 พระพุทธรูปปางนาคปรกหรือไม่ พระโมคคัลลิตตปุคคิเศรถวาย
 พระพรว่า ผู้ไม่ได้อุปถัมภ์ ยังไม่นับว่าเป็นญาติกับ
 พระพุทธรูปปางนาคปรก

ในมหาปริณิพพานสูตรกล่าวว่ เมื่อพระเจ้า
 อโศกราชทำการฉลองพระธาตุนั้น พระอุปคุตเถระได้จับ
 พระยามารมัดไว้กับเขาคิชฌณภูจนครบ ๗ ปี ๗ เดือน
 ๗ วัน ในคืนแสดงให้เข้าใจว่า พระโมคคัลลิตบุตติศเคเร
 ยังพระเจ้าอโศกราช ให้ระราชธมมคคอกทรงผนวช ๗ วัน
 จึงเป็น ประเพณี ที่พระมหากษัตริย์ ออกทรง ผนวช เป็นพิช
 ดังเรื่องพระเจ้ากมรเตงอดิศรุงศุโขทัยบำเพ็ญพระราชกุศ
 ซึ่งมีปรากฏในเสาศีดาจารึกอักษรเขมรโบราณ ซึ่ง
 ประดิษฐานอยู่ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม คู่กับเสาศีดา
 จารึกอักษรไทยโบราณเรื่องพ่อขุนรามกำแหงนั้น

แต่จึ่งให้พระมหินทกับนางสังฆมิตตา ทรงผนวช
 เป็นภิกษุและภิกษุณีในพระพุทธศาสนา ในปีที ๒ แห่ง
 รัชกาลอโศกราช พระโมคคัลลิตบุตติศเคเรม้พรรษาได้ ๖๐
 พระมหินทราชกุมาร มีชนมายุได้ ๒๐ นางสังฆมิตต้าม้ชน
 มายุได้ ๓๗ ได้อุปสมบทต่อพระโมคคัลลิตบุตติศเคเร พระ
 มหาเถวเถระกับพระมัทธมันติกะเถระเป็นอนุกรรมวาจา

ลำดับนั้นพระโมคคัลลิต์บุตรศรัณวาทิ ปรารภถึงกาดภายใน
หน้า เพื่อจะยังพระพุทธรูปสำริดให้ถาวรแผ่ไพศาลไปใน
ปัจจุบันประเทศ จึงได้จัดพระอรหันต์คณะละ ๕ รูป ให้
ไปแจกธรรมธาตุ ประกาศ คำสอนคุณใน ปัจจุบัน ประเทศ
ต่าง ๆ คือ

พระมัทธมนิกายเถรกับอัครสาวก ๕ รูป ไปสู่
ประเทศคันธาระวิสัย

พระมหาเถระเถรกับอัครสาวก ๕ รูป ไปสู่ประเทศ
อมิตตคคิยา หรืออานาวัต

พระเถรผู้ม่นามว่า โยนกษัมมรักชิต กับอัครสาวก
คู่ปรินตกะประเทศ

พระมหาหิมมรักชิตเถรกับอัครสาวก ๕ รูป ไปสู่มหา
ประเทศ (ไทยเหนือ)

พระมหาหิมมรักชิตเถรกับอัครสาวก ๕ รูป ไปสู่ยวณะประเทศ
(คริกซ์หรือเพอเซีย) ในระยะทางหลวงจีนฮวงเจียงว่า
ได้พบสังฆาราม และพระสงฆ์ในเพอเซียตลอดมาจนถึง
มุกต่าน (มุกตถานที่แม่น้ำสินธุ)

พระมัทธมาภรรยาพิณารเถร พระดหะเทวะเถร พระ
มุดกะเทวะเถร ผู้เป็นเชอถ่ายพระกัถ์ดป ไปสู่หิมวันต
ประเทศ

พระโธณกะเถร กับพระอุตรเถร ไปสู่ประเทศ
สุวรรณภูมิ (รามัญประเทศ)

พระมหินทเถรกับอันตบรวม ๕ รูป ไปสู่ตังกาทวป
แต่่นมาพระพุทศาค้านากได้แม่ไฟคாதไป ทวประเทศ
ราชธานีทงทตายฝ่ายปัจจันตประเทศ

พระพุทศาค้านากาดถ่วงแถว ๒๓๖ พรรษา มีณ
พระมหินทเถรมัพรรษาได้ ๑๒ ไปถึงตังกาในวันเพ็ญ
เดือนเจ็ด ในรัชกาลพระเจ้าเทวานัมมียคิศกะศรัยดาตัม
ที่ ๖ แห่งวงศ์วิชายะราช

พระมหาขัมมรักขิตเถรผู้ไปมหาราช ได้ไปถึง
เมืองนาคพันธุถึงหนะติ (เชียงแสนโบราณ) ในรัชกาล
พระเจ้าองค์เก่งดาตัมที่ ๔๑ แห่งวงศ์สิงหนะติราช ตวัง
พระอารามณจอมเขาเกตุบรรพต (คอยคุง) เป็นปฐม
อาราม

พระโธณะกับพระอุตระเถร ได้ไปถึงรามัญประเทศ
ในรัชกาล พระเจ้าศรีวิไลโกระดำดัมภ์ที่ ๓๐ แห่งวงศ์ด้หราชะ
ครองโกตมัตตะนครในสุธรรมาวดี (ตเทิม) สร้างพระ
อารามณเฑาะดบวรพศเจคยเป็นปฐมอาราม (คือที่ตำบล
มิตินทในเมืองชะเวียนบัดนี้)

ตั้งแต่พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช บำรุงพระพุทธ
ศาสดนาครั้งนั้นเป็นต้นมา พระพุทธศาสดนาได้รุ่งเรืองแผ่
ไพศาลไปในอินเดีย ตถานเบองตะวันตกตลอดถึงประเทศ
เพื่อเซีย ฝ่ายเหนือถึงประเทศชิบเตและประเทศจีน ทอด
ประเทศตะวันออกและเกาะในทะเลฝ่ายใต้

ครั้นพระพุทธศาสดนากาดดองได้ ๕๕๓ พรรษา ศาสดนา
คฤศโคบังเกิดชนในประเทศอียิปต์ ฝ่ายเหนืออารเบีย
อยู่ที่ตะวันตกอินเดียตถานซึ่งชาวอินเดียเรียกดกะทอปี ผู้เป็น
ปฐมศาสดนาแห่งคฤศคศาสดนานั้น มีนามปรากฏว่าเยซู
เกิดณบ้านเบตเดเฮมแขวงเมืองยุดาย เมื่อพระพุทธศาสดน
กาดดองได้ ๕๑๐ พรรษา เกิดในตระกูลยิศราเอต บิดา
ชื่อโยเดเฟ มารดาชื่อมาเรีย เป็นคนเชื่องใจ เมื่อชันษา

ได้ ๘ วัน ก็ได้รับ ตุ่มส์ ตามดัตทิจาคำสอนเดิม ของพวก ยิว
เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ ประกอบ การ หักถถกรรม เป็น ช่างไม้
จนอายุได้ ๓๐ ปี จึงไปรับตัททิจัดหน้าในสำนักนักบุญโยฮัน
ฤษ์หนึ่งหนั่งอยู่ณฝั่งน้ำยารเคน ครั้นอยู่มากษัตริย์เฮโรด
จับตัวนักบุญโยฮันไปขังคุกไว้ พระเยซูเที่ยวไปกระทำทุกกร
กิริยาอยู่ในป่า ๔๔ วัน ภายหลังก็ได้ไปเที่ยวแสดงธรรม
ในตำบลต่าง ๆ ริมชายทะเลกาดีวาย ธรรมของท่านนั้น
สอนให้มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ให้ละเวรพยายาม
อาชญาแด่คณิหามานะทิฏฐิ ใกล้เคียงกับธรรมของพระพุทธ
เจ้า แต่พระเยซูตั้งตนเป็นคำสดาอยู่ได้ ๓ ปี รัชษาท่าน
ได้ ๓๓ ปี เจ้าเมืองแฉะอำมาตย์ในประเทศนั้น เขาเห็น
เป็นผู้ก่อการของลุ่มชด์ขวางต่อดัตทิจาคำสอนของเขา ๆ ก็จับ
ดำเร็จโทษเสีย แต่ธรรมคำตั้งสอนของท่านนั้นเป็นธรรม
อันดี ซ้องอยู่ในกุศตกรรมบถและจตุพรหมวิหาร เหตุ
ฉะนั้นคุณธรรม คือรากุของพระเยซู จึงได้ก่ตบเป็นชน จาก
ตาย ปราบกฏแพร่หลายไปในฝ่ายตะวันตกและฝ่ายเหนือ

ตลอดถึงประเทศโรมและไซบีเรีย ภายหลังจากนั้นก็ไปทั่ว
ทวีปยุโรป เป็นคำสั่งหาใหญ่สืบมาจนทุกวันนี้

ครั้นพระพุทธเจ้าเสด็จมาดั่งได้ ๓๓๓๒ ปี จึงมี
คำสั่งหาอีกตามเกิดขึ้นในประเทศอาร์เบียร์ คือขณะนั้นหมด
เป็นปฐมคำสั่งหา ชาติของเธอเป็นชาติโกเรียช เป็น
ตระกูลหะซัน และอาบัดหะซันเป็นพ่อค้าใหญ่ในเมืองเมก-
กะ เมืองนี้ตั้งอยู่ริมทะเลแดง เป็นเมืองร้อนและกินदार
อาหาร หะซันได้ตั้งการค้าขายที่ตำบลการวัน ในฤดู
หนาวได้ไปเอาสินค้ามาจากเมืองเยเมนประเทศอาระเบีย
ข้างใต้ ครั้นฤดูร้อนได้ไปเอาสินค้ามาจากประเทศซีเรีย
จึงได้กระทำให้เมืองเมกกะ บริบูรณ์ด้วย ๓๒๒๒ อาหาร
และของดีสินค้าต่าง ๆ

หะซันได้เป็นผู้อุปฐากทั่วอาหารแควะบา ซึ่งเป็นที่
นมัสการของพวกอาระเบียสืบมาแต่คำสั่งหาอีก หะซัน
มีบุตรชื่ออับดุลมุตาเดบ ๆ มีบุตรหญิงชายหลายคน บุตร
ชายชื่ออาบูตา.ดบหนง อาบูดะหับหนง อาบักหนง หิงษ
หนง และอับดะ ๆ มีภรรยา ชื่อนางอามินา เป็นชาติ

โกเรียชแตกต่างเมือง นางอามิณาเกิดบุตรชายกับอับตตะ
 หนึ่งคน ค่อมหมัด เมื่ออายุหมัดได้ ๒ เดือน อับตตะ
 บิดาถึงแก่กรรม มีทรัพย์สินมรดกอยู่ ๕ ศัควับแกะบ้าง
 และทาสหญิงชาติอาบซีเนียร์คนหนึ่ง ชื่อนางบารากัด
 ครั้นนางอามิณาไม่มั่นมให้ตกกิน จึงยกหมัดให้แก่
 นางชะเดมาภรรยาสะอะโกลัดคนเดียวกัน เขาไปเลี้ยงไว้
 ที่บ้านในระหว่างเขาแห่งหนึ่ง (แต่นักกล่าวด้วยอิณิหาร
 ต่าง ๆ ของหมัดกุมารเป็นศันว่า อายุ ๓ เดือนนั้นได้
 อายุ ๗ เดือนวิ่งได้ ๘ เดือนพูดได้ ๓๐ เดือนยืนชนได้
 และเมื่ออายุ ๓ ขวบเดินอยู่กลางนา กับ มัสสะหรวด พิเศษ
 มีเทวดาองค์มาชำระดวงจิต และอิณิหารอื่น ๆ
 หดายเป็นประการ)

ครั้นอายุหมัดได้ ๓ ขวบอดนมได้แล้ว สดใจดี
 พากลับมาตั้งให้นางอามิณา ครั้นเมื่อหมัดมีอายุได้ ๖
 ขวบ นางอามิณามารดาพาไปเยี่ยมญาติชาติอหซัทเมือง
 มติเนา ครั้นกลับมาถึงถดางทาง นางอามิณาถึงแก่กรรม

ฝั่งศพไว้ที่ตำบลตะบะระวา ระหว่างเมืองมคธากับเมือง
เมกกระตอกัน นางบาราคัดทำดีพามหิตมาอยู่กับอัปตะ
มตาเดบับ

ครนอบตตะมตาเดบชราหนักแล้ว มอบทรัพย์สิน

ด้นบดัดเตะการค้ำขายให้อาบตาเดบบุตรใหญ่ อาบตาเดบ
จึงได้รับเอามหิตผู้หลานไปเลี้ยงไว้เต็มอดด้วยบุตรสืบมา

เมื่อมหิตมีอายุได้ ๑๒ ปี อาบตาเดบผู้ตงพาไป

ค้าที่ประเทศชี่เรีย ไปพักอยู่ริมวัดเนตโตเรียนนฤศเคียน
มหิตได้ศึกษาศาสตร์ศาสตร์ในสำนักนักบุญตงตน ซึ่งอยู่
ในวัดนั้น คนหนึ่งชื่อเซออิน คนหนึ่งชื่อพหิระ มหิต

ได้ทราบถึงศาสตร์ศาสตร์ก่อน ทำให้มีความดำริ
ปรารถนาในทางศาสตร์เป็นปฐม ครนเมื่อมหิตมีอายุได้

๑๖ ปี ได้ไปค้าในประเทศเยเมนกับตงผู้ชื่อว่าไซเบย

ครั้งนั้นไซเบยตงเกณฑ์เป็นพดรบเข้ากองทัพโกเรียช ไป
ช่วยชาวเกนาในศึกทำสงครามกับพวกชาติหะซัน เป็น

ปฐมที่มหิตได้กุม อาวุธเข้าในการสงครามกับตง ของตน
มหิตเป็นผู้มีฝีมือในการยิงธนูและใช้อาวุธได้ดี ได้ทำ

สงครามโดยความแค้นแค้นดำมืด ครั้นเสร็จการ
สงครามแล้วก็กลับมาอยู่การวันในเมกกะจนอายุได้ ๒๕ ปี
ครองนในเมืองเมกกะมีสตรีผู้หนึ่ง ชอกติยา เป็น
ชาติโกเรียช เป็นหญิงหม้ายผู้ตายมาสองคนแล้ว ตาม
ของนางเป็นพ่อค้าใหญ่และมีทรัพย์สินมรดกมาก เป็นมรดก
ตกแก่นาง ๆ มีหลานชายคนหนึ่งชอด้ดีมา เป็นเพื่อนชอบ
พอกันกับหมัด จึงได้ชักนำให้หมัดรู้จักกับนางกติยา
ด้วย สมัยนั้นนางกติยามีชนอายุได้ ๔๐ ปี นางได้จ้าง
หมัดคุมสินค้าไปค้าขายในประเทศ อาระเบีย ซึ่งทิศใต้
ทางใต้ของกัไดหมัดเป็นสามี เกิดบุตรด้วยกันชาย ๓
หญิง ๓ บุตรชายชอกาซิม ครั้นคนทั้งหลายพากัน
เรียกหมัดว่าอาบูกาซิม คือบิดากาซิม แต่กาซิมนั้นได้
ถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์

ครั้นหมัดได้ตั้งการค้าขายใหญ่ ในประเทศ
อาระเบีย เป็นผู้มีชื่อเสียง และคนทั้งหลายนิยมว่าเป็น
ผู้ตั้งอยู่ในยุคศีลธรรม ชาวเมืองมักคิดว่าหากินก็พอใจ มาหา
หมัดให้เป็น อนุญาตการ พิพากษา ตัดสิน คดีต่าง ๆ

ครึ่งหนึ่งอาหารแคะบาที่นมัสการใหญ่ในเมกกะต้องเพลิง
ใหม่ ยิ่งแต่คีตาคำศักดิ์สิทธิ์ในวิหาร ราชฐ์เป็นอันมาก
พากันมาจะยกคีตาคอนันน์ ต่างก็แย่งชิงกันจะยกเกิดวิวาท
ไม่ตกลงกัน จึงมาห้ามหมัด ๆ จึงให้คนทงนนเขาผ่า
แผ่นใหญ่มาปรองรับก่อนคีตาดำนั้น ให้คนทงนหดยถ้อ
ริมผ่านคนตะน้อยจนทวดวงัน ก็ไต่ยกคีตาพร้อมกัน
ขณะเดียว คนทงนหดยพากันนิยมนับถุดตีบญญามหมัด
เป็นที่ยง

หมัด มพนอง ห้าง ๆ ข้างฝ่าย ภรรยาคนหนึ่ง ชื่อ
วารกา เป็นคนรอบรู้คำทำนายวิเศษแฉะฤกษ์เดียน ได้แปล
คมภรไบเบต แฉะคมภรวัดศณปราน คัมภรตะระมุด
เป็นภาษาอาหรับ หมัดได้ศึกษาทราบคคิตติขของคนที่
คงตัวเป็นคำดำแต่ก่อน ๆ ก็บังเกิดความพอใจในตติข
ของโมซมุแต่งไบเบตแฉะฤษณผู้คงตัวเป็นวิศณ ซึ่งมี
การตงคนตะมายคด้ายคดงกัน หมัดกับวารกาจึงพากัน
ไปคคการบญญิตคำดำ คือเก็บตติขต่าง ๆ มาร้อยกรอง
เป็นคัมภรครอรทบทนญเขาฮารา อยู่เหนือเมืองเมกกะ

ทาง ๓ ดิก แดงพักการอยู่ ๖ เดือนจึงสำเร็จในเดือน
 รามตอน (ตรงกับเดือนยี่ต่อเดือนสามข้างไทย) เพราะ
 ฉะนั้นเดือนหงเป็นเดือนถอบวชของพวกอัสตาม

เมื่อมหิตเริ่มตั้งตนเป็นค้ำจันนหมหมายได้ ๔๐ ปี
 เมื่อประกาศค้ำจันคนแก่คนทองปวง มีผู้ขัดขวางไม่เชื่อ
 ถอกมาก จนถึงพวกที่ไม่เชื่อถอกพากันคิดทำอันตรายต่าง ๆ
 มาบะยะหะตะ และหลานชายชื่อ โอมารอปีนอายุ ๒๖ ปี
 ชึ่งเป็นคนมีฝีมือ และอาบไซเพินเป็นต้น แต่หังชะตง
 ของมหิตเป็นผลมาถึงบ่าวไพร่มาก ได้ช่วยต่อสู้บองกัน
 หลานของตนจนถึงต่อรบกับพวกศัตรูหลานน ครวงน
 มหิตต้องหนีไปพึ่งอยณเรือนโอรสาคัสษยผหิง ชึ่งอย
 บนภเขาซาฟ้าใต้หังเดือน ภายหังโอรสมากกตบยอม
 เป็นคัสษยเขารบอัสตาม

ครวงนอาบตาเดบตงของมหิต เกรงว่าจะมีผู้
 ทำร้ายแก่หลาน ก็เตรียมชองตมกำลังชาวโกเรียช
 เป็นอนมากคอยบองกัน แต่ฉิวาทงุ่นวายกันอยถึง ๓๐ ปี
 ภายหังมหิตได้ไปแต่ดงธรรมทภเขาอดง กับเห็นอเมอง

เมกกะ แม้กักคุณไปถึงเมืองยัระเรบ ซึ่งภายหลังได้
 เรียกว่ามคินา เมืองนนอยที่ค้เห็นอแะเ่ไกลจากเมกกะ
 ทาง ๒๗๐ ไมล์ ครั้นหมัดบัญญัติคำค้ณาได้ ๓๓ ปี จึง
 ได้มาตั้งมั่นในเมืองมคินา แด้วได้แต่งตั้งศิษย์ที่ฉลาดคม
 กงทัพแยกย้ายไป เทียวประกาศคำค้ณาทั่วไปในประเทศ
 อารเบีย ประเทศใดแห่งใดขัดขืนกับรามาพันบังคับให้
 ราบร้ดจนได้

หมัดมีเดซานภาพ ปราบประเทศทั้งปวงอยู่ใน
 คำค้ณาแห่งตนจนอายุได้ ๖๓ ปี คฤศคค้กราช ๖๓๒ พุทธ
 คำค้ณกาลดว้งได้ ๑๑๗๕ หมัดถึงกาลดิกรिया ออบเบกกา
 บิดานางเวชชา ภรรยาหย้อย ของหมัดได้ครองเมือง ค้อไป
 แะค้อนนมาพวงศิษย์แะวงศ้วารของพระหมัด แม้
 อำนาจ คำค้ณา ด้วย ไซ้ กำเริง อาวุธ ปราบ ปราบ ประเทศ
 ทงหลาย คดอดมาจนถึงเพอเซียแะฮินค้สถาน พระพุทธ
 คำค้ณาในมัชฌิมประเทศไน้จึงได้เด้อมดัญ มารุ่งเรือง
 อยู่ในประเทศฝ่ายตะวันออก คือ มอญ พม่า ดาว ไทย
 ดับมาจนทุกว้ณ

เรื่องพระพุทธรักษาไปประดิษฐาน ในรามัญและภูกามประเทศ

(คัดย่อจากอักษรจารึก แผ่นศิลา)

ตั้งมาถ้ายาณที่เมือง เชียงกัน เชียงทิศ ตะวันตก กรุง
พระโคมมี ๓ แผ่น

แผ่นที่ ๑ หน้า ๑ กล่าวความตั้งแต่คดียังคายนาย
พระโสดน พระอุตระ นำพระคำสดนามายังโกตะมคิระนคร
ในสุวรรณภูมิ คือรามัญประเทศ แด่รามัญเดี้ยแก่
พระเจ้าอนุทธกรุงภูกาม กษัตริย์ศรีวังฆโพธิปรักกัมพา
หุ บำรุงคำสดนาในดังกา อุตรชีวะมหาเถรตั้งฆราชของ
พระเจ้ากรุงภูกามไปดังกา ศิษย์ของท่านผู้ชอกหับคตะ
อยู่เด้าเรียนในดังกาวัน ๑๐ ปี กัดับมาพร้อมกัพระ
เถระ ๔ รูป ตั้งคณะตั้งกาวงค์ในภูกาม เมื่อพระอุตระ
ชีวะมหาเถรมรณภาพแล้ว

แผ่นที่ ๓ หน้า ๒ ว่าด้วยคณะสงฆ์ในทระนครและ
มคิมานครว่าด้วยคำสอนาวิธึ คือตั้งมาตมมุติ อุปตัมบท
กรรมและอื่น ๆ แยกแยกเป็นหลายอย่างต่างวิธึ ว่าด้วย
พระเจ้ารามาชิตธรรมเจดีย์ บำรุงพระคำสอนา และทรง
พระราชปรารภดด้วยตั้งมาวิธึ

แผ่นที่ ๒ หน้า ๓ ว่าด้วยพระราชปรารภพระเจ้า
รามาชิต ทรงहारือ พระเถรผู้รอบรู้ ทรงเห็นว่า เต็มมาวิธึ
อุปตัมบทวิธึ ปริตวิธึ จึงแต่งพระเถระยัดบดองรูป ไป
เรียนแบบอย่างตั้งกามาใช้ในรามัญประเทศ พระเถรรับ
อาราธนาพระเจ้าแผ่นดิน ถวายบรรณาการไปยังพระทันต
ธาตุและพระสงฆ์ในลังกา และพระภวเนกะพาหุมัพระ
ราชดำด้นและดมณะดำด้นให้จิตรทตกับรามทต ไปกับ
พระเถรตั้งกาทวิป

แผ่นที่ ๒ หน้า ๒ ว่าด้วยเรือราชทูตทั้งดอง ไป
จากรามัญประเทศ จิตรทตถึงก่อน พระเจ้าดิงหวพจัดการ
รับทูตรามัญ และเรือรามทตไปถึง ได้เทียบนมัดการ
เจดีย์สถานต่าง ๆ พระสงฆ์ที่ไปแต่รามัญกระทำอุปตัมบท
กรรมใหม่ ในแม่น้ำกัตยาณึ โดยดำนั้กพระสงฆ์ตั้งกา

มหาวิทยาลัย พระเจ้าแผ่นดินถวายสมณุตมาภิเษกใหม่
 เรือทุตรามัญรามทูตกลับมาถึงเมืองโดยสวัสดิภาพ แต่
 เรือจิตรทูตแตกที่กระดุมบ จิตรทูตกับพวกพากันเดินบกไป
 ถึงนครบัตนะ พระเถรรูปร่างกับศิษย์พัดไปไกลมาดบัตนะ

พระเถร ๖ รูป กับภิกษุรูปมรณภาพนอกนักษัตรถึงเมือง
 แผ่นที่ ๓ หน้า ๑ ก่อด้วย พระเจ้ารามาริบัติ

คือหีบพระเถร ๑๑ รูปที่กลับจากดงกากับเรือรามทูต และ
 เด็กพระเถรพวกที่ไปตั้งกาให้จัดการแก้ไขพหุธรรมา พระ
 เถรเก้ารูป ภิกษุห้ารูป ผลพหุธรรมาทำการฉลอง ตั้ง
 นามว่ากัถยานันต์มา ตามนามแม่น้ำที่พระดงมีพวกนั้นได้
 อุปสมบทใหม่ในดงกา พระดงมีในรามัญประเทศ ขอ
 บรมราชานุญาต อุปสมบท อย่างตั้งหพ พระสุวรรณ
 โสภณะเถรเป็นพระอุปัชฌาย์

แผ่นที่ ๓ หน้า ๒ ก่อด้วยบวชภิกษุตามคติตทชิ
 ดงกาในกัถยานันต์มา พระเจ้ารามาริบัติ บำเพ็ญพระราช
 กุศลต่างๆ

แต่คนฉบับแต่งเป็นมคธภาษา และมีคำแปลใน
 ภาษาอังกฤษด้วยความพิศดารมาก ข้าพเจ้าคัดย่อเอา
 แต่ใจความดังต่อไปนี้

พระพุทธเจ้าทรงเสด็จได้ ๒๑๘ พรรษา พระ
 เจ้าศรีธรรมมาโคกราชได้เสวยราชสมบัติในเมือง ปาตลีบุตร
 มหานคร พระโมคคัลลบุตรตัสเถร ประชุมพระอรหันต์ทำตติย
 ตั้งคายนายดำเสร็จแล้ว จึงให้พระโสณะกับพระอุตระเถร
 มาโนรามัญประเทศ ในแผ่นดินพระเจ้าศิริมาโลกะครอง
 ราชสมบัติในสุวรรณภูมิมหานคร ตั้งอยู่ตะวันตกเฉียง
 เหนือแห่งเกาะสาละพระบรรพตเจดีย์ (คือที่ตำบลดินทนีใน
 เมืองชเวเนนเดียน) เมืองนนเบองตะวันออกอยู่บนเนินเขา
 กิ่งหนึ่ง เบองตะวันตกอยู่ในที่ราบ ก่อกำแพงไปบรรจบ
 กัน เมืองนนบดินเรียกว่าโกตะมัตถะนคร เพราะว่าเป็น
 ที่หุดมหนองดุจดั่งทอยของพวกกุกกา และเมืองนนไม่ไกล
 จากทะเล เมื่อพระเถระไปถึงหน้ มเษของพระเจ้า
 สุวรรณภูมิ ประสูติพระราชบุตรองค์หนึ่ง จึงได้ชานาน
 นามว่าโสณุตระและพระโสณะ พระอุตระเถร ได้แสดง

ธรรมพรหมชาดตฺรเป็นปฐมได้หยั่งรากพระค้ำนาดงใน
 รามัญประเทศ เมื่อพระพุทธศาสดนากาดดงแล้วได้ ๒๓๖
 พรรษา

ตั้งแต่พระพุทธศาสดนาได้มาสู่รามัญประเทศแล้วมา
 ประเทศกว้างเว้นการคักดงคราม กาดังอำนาจอ่อนน้อย
 ดง แดะแตกเป็นมณฑลกร ภายหัดงักเดี่ยเมืองแกกษตริย
 ทง ๗ องค์ พระพุทธศาสดนากัด้อมคตายไป ครนดงมา
 อดแผ่นดินพระมะโนทะรี นัยหนึ่งเรียกวาสุริยกุมาระ
 กษตริยท ๕๘ แห่งวงศัดหราชะ พระพุทธศาสดนากาดดง
 ได้ ๓๖๐๐ ประเทศรามัญเดี่ยแก่พระเจ้าอโนระธาโต
 นัยหนึ่งเรียกวาอินโนพทชะ พระเจ้ากรุงอรมิคณปุระ
 ประเทศภุกาม กษตริยทศัดบเฮ็ดแห่งวงศัดมุกฤทธิ ใน
 เมื่อพระพุทธศาสดนากาด ๓๖๐๓ จุดคักกราช ๕๓๘ ตรงกับ
 แผ่นดินจันวงศัดง พระเจ้าอโนระธาโตกวาดเอาพระธรรม
 พระดงฆในรามัญประเทศไปไว้ในภุกามประเทศ แต่ณ
 ดงมาได้ ๓๐๗ ปี จุดคักกราช ๕๒๖ จึงพระเจ้าศรีดงฆโพธิ
 ปรักกัมพาหกษตริยท ๖๓ แห่งวงศัดวาชะ กระทำบุญจม-

ตั้งคายนาย โดยเหตุที่พระภิกษุสงฆ์ในลังกา แยกกัน
 เป็นสามนิกาย คือวงศ์มหาวีหรณิกาย ๑ อภัยคีรีวิหาร
 นิกาย ๑ เขตฉวนะวิหารนิกาย ๑ พระเจ้าคีรีดงฆโพรปิรัก
 กัมปาหุ ทรงดอบด้วงเห็นว่าภิกษุฝ่ายมหาวีหรณิกาย
 บริสุทธิ์ จึงทรงบำรุงคำสั่งวงศ์มหาวีหรณิกายขึ้นเป็น
 หดกในลังกาทว่าปแดนนั้นมาได้ ๖ ปี จุดศักราชได้ ๕๓๒
 จึงพระอุตรชัวมหาเถระ ซึ่งเป็นตั้งฆราชในกรุงกุกาม
 ได้ออกไปนมัสการพระทันตธาตุในลังกา โดยทางกัถิมา
 นคร คือ เมืองพะเซียง ด้วยท่านนั้นเป็นชาติเชอรามัญ
 เป็นศิษย์พระอรียวงศ์เถร ๆ เป็นศิษย์มหากาถเถรเมืองกัม
 ปุงคนคร (ซึ่งเดี๋ยวนี้เรียกกะเบ็ญอยู่ในหงสาวดี) พระ
 มหากาถเถรเป็นศิษย์พระประทุมมหาราชผู้อยู่ใน
 สุธรรมานคร (สุเทมหรือตโงในเมืองอัมเท็คต์เดียนัน)
 พระอุตรชัวมหาเถรนั้น มีศิษย์สามเณรายุ้ยดีบ
 ปรุบหนึ่ง ชื่อว่าคหัทตะสามเณรเป็นบุตรชาวเมือง
 กุถิมารัฐ พระอุตรชัวมหาเถรให้นายว่าคหัทตะสาม
 เณร เพราะว่าบิดามารดาของสามเณรเป็นชาวบ้าน

คหบดีตะโนเมืองกุดีมารัฐ พระอุตรชัวมหาเถรพาห
 บั้ตะด้ามเนรแตะคัษย์อื่น ๆ ไปสู่ตั้งกาทวับ นมัสการ
 พระทนต์ธาตุ และเจดีย์ธาตุต่าง ๆ ในอนุราชประเดว
 เมื่อกุตรชัวมหาเถรกลับมากรุงภูกาม จึงให้คหบดีตะ
 ด้ามเนรอยู่เรียนพระไตรปิฎกในตั้งกาทวับโน้น แตะพระ
 อุตรชัวมหาเถรกับคัษย์อื่น ก็กลับมายังเมืองกุดีมา
 นครแตะวักชนไปกรุงภูกาม

ฝ่ายคหบดีตะด้ามเนร อยู่เรียนพระไตรปิฎกใน
 ตั้งกาทวับ แตะได้รับอุปถัมบตเป็นภิกษุ อยู่ในตั้งกาได้
 ๓๐ พรรษา ก็ได้เป็นพระเถระ มีความปรารถนาจะกลับ
 กรุงภูกาม จึงมาร่ำพังกวาคิวอาตมาจะกลับไปกรุงภูกาม
 แตะผู้เดียว เกิดอควาสนบุญพระอุตรชัวมหาเถรแตะ
 อาตมาก็จะไม่ร่วมอุโบสถตั้งฆกรรมกับภิกษุชาวภูกามอื่น
 มัดทรมิตคองกันหนีได้ จำเราจะชักชวนเพื่อนภิกษุผู้
 ธรรมในตั้งหว ให้ได้บุญจรรคคณะ ไปตั้งคำต่นวงศ์
 ตั้งกาในภูกามประเทศ เธอจึงชวนเพื่อนภิกษุได้พระสิวัต
 เถร ชาวเมืองตามฤทธิ (คือตัมตุกในเบงคอด) หนึ่งรูป

พระตามดินทเถรบุตรพระเจ้ากัมพูชา (กัมพูชาเขมร) หนึ่งรูป พระอานันทเถรชาวกนิษฐาหนึ่งรูป พระราหุเถรชาวตังกาหนึ่งรูป ในหมู่พระเถรทุกรูปนี้ พระราหุเถรเป็นผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกมากกว่าหมู่พระเถรทั้งห้าพวกนี้โดยดุษฎีเรื่อตักขมาถึงกัศมีรานครในเดือนแปด เป็นฤดูแล้งก็พากันจำพรรษาอยู่ที่อารามใต้เมืองกัศมีรานคร ครั้นปลาวรรณออกพรรษาแล้วพากันเดินบิณฑบาตไปกรุงกุกาม ครั้นถึงกรุงกุกาม ได้ทราบว่าพระอัครชัวมหาเถรผู้เป็นอุปัชฌาย์ ถึงมรณภาพเสียก่อนแล้ว ศพยังอยู่จึงได้กระทำมาปนกิจเสร็จแล้ว พระคหบดีตะเถรกับพระเถรที่มาแต่ตังกาด้วยกัน จึงปรึกษากันว่า พระอัครชัวมหาเถร ซึ่งเป็นชาวรามัญประเทศด้วยกัศมีรานครเสียแล้ว บัดนี้พระภิกษุชาวรามัญประเทศ(คือพะม่า)เป็นราชาคณะ มีคติทิฐิต่างกัน เราไม่พึงจะร่วมอุโบสถสังฆกรรมด้วยได้ จึงพร้อมใจกันตั้งคณะวงศ์ตั้งกาชนิกายหนึ่ง เป็นปฐมในกุกามประเทศ เมื่อจุลศักราชล่วงได้ ๕๔๓ ปี ในแผ่นดินพระเจ้ากุกามผู้ทรงนามว่านรปติ

ชายสุระ (หรือนัยหนึ่งกะยอโสหรืออดองกะยอชวา) เป็น
 กษัตริย์ที่ ๕๐ แห่งวงศ์สัมมทฤทธิ นับตั้งแต่พระเจ้าอโนรธา
 ได้พระพุทธศาสดาจากสุธรรมานคร (ตีเทิม) รามัญ
 ประเทศมาสู่กรุงสุทโคม ในมรณัมประเทศเป็นต้นมาได้
 ๑๒๔ ปี จึงมีคำสอนวงศ์ดังกล่าวมาประดิษฐานในสุทโคม
 มรณัมประเทศ

พระเจ้านรปติชายสุระพระเจ้าสุทโคม มีความดี
 โดยกษัตริย์นบถพระมหาเถรทงห้าเป็นที่ยิ่ง พระเถรทง
 ห้าได้แนะนำพระเจ้าแผ่นดินกระทำอุทกต์มาคือโบถน้ำ ใน
 แม่น้ำเอราวัดี บวชกุดบุตรชาวมรณัมประเทศ โดยวิธี
 อุปสัมบทกรรมอย่างดังกล่าวเป็นอันมาก

อยู่มาวันหนึ่งพระราหุเถรชาวดังกล่าว ได้เห็นนาง
 ราชของพระเจ้าแผ่นดิน บังเกิดความปิติพิศขะดี จึง
 คหับตมะมหาเถรและพระเถรทงดังกล่าวว่ากล่าวทัตทาน และ
 แต่งธรรมต่าง ๆ ก็ไม่ดามารถที่จะกดับใจพระราหุเถร
 ได้ จึงบัพพาชนิกรรมพระราหุเถรไปยังรามัญประเทศ
 พระราหุเถรก็เคยดง เรือไป สุ่มัน ดะยาทิป คือเมือง

นครศรีธรรมราชในแคว้นมตะดาญ พระเจ้ามั้นตะยา-
 ทิปนคร คือเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช มีใจเต็มใจได้ต้อนรับ
 พระเถระ ปรารภว่าจะเรียนพระวินัยพระไตรปิฎกคือ
 พระเถระ พระราหุลเถระก็สอนชุกกะตีกขา และวินัย
 ทงปวงแก่พระยา ๆ ก็ประทานบำเหน็จรางวัล เป็นอันมาก
 แด่พระราหุลเถระก็ตั้งเป็นคฤหัสถ์ และมีภรรยาอยู่ที่
 เมืองนครนั้น

ฝ่ายพระเถระทั้งสี่ ซึ่งอยู่ในกรุงสุทโธรมัน ครั้น
 จำเริญมาพระคหบดีคตมะมหาเถระถึงมรณภาพ ยิ่งแต่พระ
 เถระทั้งสาม คือพระสิวลีมหาเถระ พระตามดินทมหาเถระ
 พระอานันทมหาเถระ เป็นชาวคณะดังกล่าววงศ์ อยู่ในกรุง
 สุทโธรมันมา

อยู่มาวันหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินมตะดาญ พระยศศรีทศา ถวาย
 ราชทานแก่พระเถระทั้งสามองค์ๆ ละหนึ่งช้างพระสิวลีมหา-
 เถระ พระตามดินทมหาเถระ ปฎิภาสน์เห็นพร้อมกันว่าสัตว์
 พาหนะมี ชีวิตมี บังควรแก่ สัตถะ จึงได้ ปลดปล่อยช้าง ทั้งสอง

๘๒. เดี่ยวในป่า แต่พระอานันทเถระไม่ยอมปล่อยให้ตั้งข้าง
 นั้นไปให้แก่ญาติโยมที่เมืองกนิชปุระ ตั้งตรงดำเภาไป
 โดยทางเมืองกุติมานคร พระเถระจึงต้องห้ามปรามตัก
 เท่าใด ๆ ก็มีฟัง จึงประณามตักพระอานันทเถระเดี่ยว
 จากหมู่ ไม่ทำอุโบสถตั้งฆกรรมร่วมกัน พระอานันท
 มหาเถระ กับศิษย์ของเธอก็แยกออกตั้งนิกายเป็นเอก
 เทศส่วนหนึ่ง แต่นั้นมาพระสังฆวงศ์ตั้งกาในภูกามประ
 เทศก็แตกออกเป็นสองนิกาย คือพระสังฆมมหาเถระ พระ
 ตามดินทมหาเถระกับศิษย์นิกายหนึ่ง พระอานันทเถระกับ
 ศิษย์นิกายหนึ่ง ไม่ร่วมกัน

ครั้นต่อมาพระตามดินทมหาเถระ มีศิษย์ห้าชราวาส
 มากจน จึงตั้ง ขอบงคบบันเเวร ให้ ศิษย์ชราวาส ตั้งด้วยจตุ
 บัจจัย ต่าง ๆ พระสังฆมมหาเถระ ทัดทาน ห้าม ปราม ก็ไม่ฟัง
 จึงเกิดแตกกันออกไปเป็นคนละคณะ ไม่ร่วมอุโบสถ
 ตั้งฆกรรมด้วยกัน แต่นั้นมาในภูกามประเทศมีภิกษุ
 ตั้งสามเป็นต้นนิกายคือ (๑) ภิกษุที่ถือตวัตรสืบต่อมาแต่รามัญ
 วงศ์สุวรรณนคร (๒) ภิกษุที่เป็นศิษย์พระสังฆมมหาเถระ (๓)

ศิษย์พระตามดินทมหาเถร (๔) ศิษย์พระอานันทมหาเถร
ชาวภูทามเรียกนิกายที่หนึ่งว่า ปริมัตตัม นิกายที่สอง
ที่สามว่า ตัณฑัตตัม นิกาย ที่ ๔ เรียกปัจฉิมัตตัม

พระดีวตมหาเถรและพระตามดินทมหาเถรมรณภาพ
ก่อนยังแต่พระอานันทมหาเถร อยู่ได้ ๕๔ พรรษาถึง มรณ
ภาพ เมื่อจุลศักราชล่วงได้ ๖๐๗ ปี เมื่อกรุงภูทามเสียแก่
ไทยใหญ่ตามพี่น้อง คือพระยานรธาดีหปติเมืองพินหนาคะ
ประเทศภูทามแตกออกเป็นสามมณฑล คือบุตรพระยา
นรธาดีหปติ (นัยหนึ่งเรียกว่าตั้งหคัพโท) มีสามคน ผู้พี่ชื่อ
อสังหาระ นัยหนึ่งว่าอสังขยา ครองเมืองเชียงโตเมือง
ฮังวะเป็นเมืองหลวง ผู้กลางชื่อวราชคฤงฆาร ครองเมือง
เมฆราเป็นเมืองหลวง ผู้น้องชื่อตังหคัพดีเจ็ง ครองเมือง
แปงตะเตเป็นเมืองหลวง ครองนั้นไทยใหญ่ตามพี่น้อง
มีอำนาจใหญ่ในภูทามประเทศ ดับต้นศตวรรษมา ๖ ชั่ว
กษัตริย์จนถึงศักราช ๗๒๖ ในระหว่าง เวตา เมื่อกรุงภูทาม
เสียแก่ไทยใหญ่นั้น ฝ่ายข้างรามัญประเทศ วเวรุ คือ
มกโทตองคองชนเป็นกษัตริย์มณฑลหนึ่ง ในมัตมานคร

คือเมาะคมะ และตราพระยาตงตวจนเป็นกษัตริย์มณฑล
 หนึ่งประเทศพะม่าและรามัญแตกเป็นหลายมณฑล
 เมื่อก่อนกรุงญากามยังมีไต่เตี้ยแก่ไทยใหญ่นั้น มี
 ดำเนินรูปหนึ่ง ชื่อดำริบุตร เป็นบุตรรามัญชาวบ้าน
 ปกิปะเซยะ แขวงเมืองทตะ ได้ไปยังประเทศญากาม
 รับอุปถัมภ์ แต่ พระอานันทเถร เรียนรู้พระวินัยไตรปิฎก
 มาก พระเจ้าญากามจะให้เป็นที่ราชาคณะในญากาม แต่ทรง
 รังเกียดด้วยกายของเขอพิกการนวดเท้าต้นข้างหนึ่ง จึงไม่
 ไปรดให้เป็นที่เจ้าคณะในญากาม แต่ได้ตั้งให้เป็นพระธรรม
 วิดาศเถรให้ตั้งมาตั้งคำสอนในรามัญประเทศ พระธรรม
 วิดาศเถร องค์นี้เป็นผู้ที่ได้ แปลคัมภีร์ มนุสสารคำศัพท์จาก
 ภาษาดังตักฤต เป็นมคธภาษาและรามัญภาษาซึ่งได้
 ปรากฏในคัมภีร์กฎหมายไทย พระธรรมวิดาศมาอยู่ใน
 รามัญประเทศ ตอนพระวินัยและบวชกุดบุตรในทตะ
 นครเป็นอันมาก ชาวรามัญเรียกคณะภิกษุนี้กันว่า
 ดีหพำภักษภิกษุสงฆ์และเรียกภิกษุวงศ์ก่อน ว่าอริยะ
 ราชันย์ภักษภิกษุสงฆ์ เหตุเป็นวงศ์พระโสดน และ

พระอุตรมหาเถร เมืองทตะนน้อยตะวันออกเฉียงเหนือ
 เมืองย่างกุ้งห่างประมาณ ๒๗๐ ไมล์เศษ แต่นั้นยังมีพระ
 เถรววงศ์อริยรัตนคภิกษุตั้งรูปหนึ่ง อาศัยอยู่ใน ณ
 อารามโกตปากน้ำแห่งเมืองตักขิยะปุระ (แตกแยกอยู่ที่ริม
 ตะวันตกในหงสาวดี) คำที่บ้านณกาสะเป็นที่ทำมัจฉะของ
 ตรีมหาธรรมนมหิตตาด เรียกว่าตตาดกัมโพชา เพราะที่
 ริมตตาดนั้นเป็นที่มาถางบ้านชะเดย กัมโพชาอาราม นั้นจึง
 มีนามว่ากัมโพชาปนิวิหาร พระเถรผู้เป็นเจ้าอาวาสมี
 นามว่าปฐมกัมโพชาปนิวิหารเถร ภายหลังกตถายมาเป็น
 กัมโพชาปนมหาเถร

ยังมีอำมาตย์ผู้หนึ่ง ชื่อศิริไชยวัฒน์ อยู่ในเมือง
 ทตะปุระ อำมาตย์นั้นสร้างอารามแห่งหนึ่ง ตรีมหา
 ใหญ่ แล้วอาราธนาพระกัมโพชาปนมหาเถรไปครอง
 อารามนั้น ด้วยพระกัมโพชาปนมหาเถรมีอายุพรรษาถึง
 ในหมื่นกษัตริย์รัตนคภิกษุตั้งมีในทตะนคร เพราะ
 ฉะนั้นกษัตริย์ของพระเถรรูปนี้ จึงมีนามว่า กัมโพชา

ปนมหาเถรตั้งชบักชฌิกายหนึ่ง ภายหตั้งมากก็กตายเป็น
 กัมโพชนปณตั้งชบักช แต่เป็นกัมโพชนตั้งชบักช เพราะ
 เหตุด้วยภิกษุวงศ์ชวริยะทนต์ตั้งชบักช ในทณะนครเรียก
 ว่ากัมโพชนตั้งชบักชณะ นามภิกษุชฌิกายนี้จึงได้แผ่ไป
 ทวารามัญประเทศ ตอดคมาจนถึงเมืองมัตถมานคร (เมาะ
 ตมะ) ได้เป็นราชธานี คณะภิกษุตั้งชวรามัญครั้งนั้นถึง
 ๖ นิกาย คือ (๑) กัมโพชนตั้งชบักช (๒) ตั้หตาดตั้งชบักช
 วงศ์ตวัตมหาเถร (๓) ตั้หตาดตั้งชบักชวงศ์พระตามดินทเถร
 (๔) ตั้หตาดตั้งชบักชวงศ์อานันทมหาเถร (๕) ตั้หตาดตั้งช
 บักช ตั้บมาแต่พระพุทธองค์มหาเถรผู้ไปอุปถัมบทใน
 ตังกาทวัป และกตัมมาตังคณะตังกาวงศ์ใหม่ตัมมานคร
 (๖) ตั้หตาดตั้งชบักชวงศ์มหาตวัวมิมหาเถร นัยหนึ่งเรียก
 ว่ามหาทาคมหาเถร ผู้ได้ไปถึงหพแฉะรับอุปถัมบทที่
 นั้นแล้วมาตังคณะใหม่ตัมมานคร ผู้เป็นอาจารย์มหาตวัมณ
 แฉะอโนมตตั้ตังไปแผ่คำตนาในเมืองพังก์ เชียงใหม่แฉะ
 ตุ้ชทัย ตังจะได้กัถาตวัตไปภายหน้า *

ด้วยเหตุคำสั่งวงศ์และภิกษุสงฆ์แตกแยกเป็นหลาย
 นิกายคติน วิธปฏิบัติมบทตั้งขกรรมก็แตกต่างกันออกไปทุก
 ที่ จนมรุตวิญจะตทศคคของ หมู่ ไตจะ ถูก ต้อง ตาม พุทธ
 วจนได้

ครั้นพระพุทธเจ้าตถาคตได้ ๒๐๐๒ ปี พระเจ้า
 กรุงหงษาวดีนคร (พะโค) ตำบลที่ ๑๔ แห่งวงศ์เวร
 (พระเจ้าฟ้าง) คือพระมหาปิฎกขรรกรรมเจดีย์ ผู้
 อุปการะต่อคตนางท้าวเจงจอบุพยาบาล เมื่อพระมหา
 ปิฎกขรรได้เถลิงราชสมบัติ ทรงพระนามาภิไธยว่าพระ
 เจ้ารามธิปติศรีปวรมหาธรรมราชาธิราช พระเจ้าทรง
 ธรรมเป็นใหญ่ในรามัญประเทศทั้งตามมณฑล คือ กุฎีมา
 มณฑล หงษาวดีมณฑล มัตตามณฑล พระเจ้าข้างเผือก
 ทั้งตามตระกูล พระองค์ทรงทราบพากย์ภาษามนุษย์ต่างๆ
 ทรงชำนาญในพระไตรปิฎก และไตรเวทาคำศัพท์
 ทักษาพยากรณ์คณตังการและเวทวิทยาต่างๆจะคณา
 มิได้ ครั้นหนึ่งพระองค์ได้พิจารณาขอวินัยบัญญัติ ว่า
 ด้วยอุปถัมภตและพัทธสีมาโดยพุทธานุญาต มีข้ออธิบาย

โดยผู้แต่งอัครถกฏีกา และปกรณ์าโดยดำตัม คือ
 อัครถกฏีกาแต่บาท ฎีกาแต่อัครถกฏีกาปกรณ์าแต่ฎีกา
 วินัยบาท วินัยถกฏีกา เรียกว่าสารัตถที่ปนี แต่
 วินัยฎีกาเรียกวิมติวิโนทนี แต่งโดยพระวัชรวิระโพธิเถร
 มาติกะเถรถกฏีกา เรียกกัษชาวิตรณีนี วินัยวินิจนัยปกรณ์า
 วินัยสังคหะปกรณ์า ตีมาตังการปกรณ์า และตีมา
 ตังคหะ เมื่อพระเจ้ารามาธิบดีทรงตรวจพิจารณาตลอด
 แล้ว ก็เห็นว่าถกษณตัมมาทั้งตองอย่าง คืออัมภกะตีกาม
 เขต และวิตุงคามเขต ในรามัญประเทศวิบัต และ
 อุดมมบท และปรีตวิบัต ทรงตั้งเวษตตตพระทัย จึงทรง
 พระราชปรารภในการที่จะบำรุงพระพุทธศาสนาให้
 ดำรงถาวรตัมไปตราบเท่า ๕๐๐๐ พรรษา ทรงตรวจค้น
 ตัมบหาคำตัมบวงค์ทรงทราบวา เมื่อพระพุทธศาสนาตัมบวงค์ได้
 ๒๒๒ ปี พระโมคคัลลตัมบครตัมบเถร ให้พระมหินทเถรนำ
 คำตัมบวงค์ไปตัมบในตามพะปนีที่ป ในแผ่นดินพระเจ้าเทวา
 นัมปิยตัมบตัมบกรงอนุราช ได้ตัมบร่วมมหาวิหารถวายเป็นพระ
 มหินทเถรตัมบคำตัมบวงค์มาได้ ๒๓๘ ปี ถึงแผ่นดินพระเจ้า
 วัฏคามินนอภย์ กระทำตัมบสงครามชนะทานิยะพระเจ้าทมิฬ

แล้ว ย้ายมาตั้งกาถวปี ตั้งอภยครวหารดับคำถนวงศ์ต่อ
 มาภายหลังได้เมืองแก่พระยาทมิฬทง๗ของหตบหน้อย๑๕
 ปีจึงกลับคืน จึงถวายวิหารแก่มหาดิศเธร ครองนภกษ
 ในตั้งกาถวปีเป็นสงนิกาย คือพวกมหาวิหารนิกาย
 หนึ่ง พวกอภยครวหารนิกายหนึ่ง ครั้นถ่วงมาได้ ๓๕๗ปี
 ตั้งแต่สร้างอภยครวหารแล้วมา ถึงแผ่นดินมหาเดณา
 หรือมหานามครของราชสมบัติได้ ๓๗ปี ทรงสร้างเขตวัน
 วิหารแก่พระติศเธร ผู้อยู่ที่ทักขินวิหาร จึงเป็นด้ามคณะ
 ด้ามนิกาย ตั้งแต่พระพุทธศาสดาไปตั้งในตั้งกาถวปีมาได้
 ๖๐๐ปี ก็แตกเป็นด้ามนิกาย มีคติตทชต่างกัน ครั้น
 ถ่วงมาได้ ๑๕๗๒ปี พระพุทธศาสดนกาถวปีได้ ๓๗๐๘ปี ถึง
 แผ่นดินพระเจ้าศิริสังฆโพธิปรักกัมพาทุมหาราช ด้วย
 ราชสมบัติในศิริไชยวัฒน์นครได้ ๑๘ปี ทรงบำรุงคณะ
 มหาวิหารนิกาย มีพระมหากัสสปเธรอุทุมพรคิริเป็น
 ประธาน ชำระพระไตรปิฎกถูกต้องจารึกถนถนไว้เป็น
 หลักในพระพุทธศาสดา จึงทรงพระนามาภิไธยว่า วิชาเย

พหุราชา และปรักกัมพหุราชา แต่นั้นมาค้ำดวงศ์ใน
 ดังกาตงแต่มหาวีหารนิกายเดี่ยวดับมา

พระเจ้ารามาชิปติ จึงทรงเลือกหาภิกษุที่ฉลาด
 เพื่อจะให้ไปเรียนวิชชุปดัมมบทแต่ดังกา มาประดิษฐาน
 ในรามัญประเทศ จึงนิมนต์ได้พระเถร ๒๒ รูป มีพระ
 โมคคัลลานะเถรเป็นต้น ให้ไปยังดังกาทว็บ

เมื่อพระเถรานุเถรรับจะไปดังกาทว็บแล้ว จึงพระ
 เจ้ารามาชิปติให้แต่งราชดาดื่น และจัดเครื่องบรรณา
 การสำหรับพระทนต์ธาตุคือ บาตร แก้วฝาทอง คำ จำหลัก
 ตายทอง ๕๐ บันตะ บาตรทองคำมีฝาและเชิงพร้อม
 หนักทอง ๖๐ ประตะ ถาดทองคำหนัก ๓๐ ถาดะ หีบหมาก
 ทองคำหนัก ๓๐ ประตะ

ระอบทองคำหนัก ๓๓ บันตะ ยอดเจดีย์ประดับพลอย
 ฉัตรทองคำประดับพลอย (มหาดวารคันตะ) ดอกไม้ทองคำ
 เครื่องบรรณาการสำหรับบхарัตน์เจดีย์ พระพุทธร
 บาทและพระมหาโพธิ ๒๒ แห่ง คือดัดปทนต่าง ๆ ดี ๘๕ คัน
 เชิงเทียนกาไหล่ทองอย่างใหญ่ ๕๐ อย่างเล็ก ๕๐

ของถวายพระมหาเถระ ผ้าผาย ๔๐ หีบ ผ้านาย
 แกมใหม่ แดง เหลือง เขียว ขาว ๔๐ ผืน กดองหมาก
 ๕๕ ข่อยทำทเมืองหริภุญไชย ๒๐ กดอง หมอนาคัดดา ๕ หมอน
 ๕๕ นาดวยดีทำในจีนเทศะ ๘ พดจีน ๒๐

ของถวายพระเจ้าภูวเนกพาหุ พระเจ้ากรุงสิงห
 แก้วมรกต ๒ หวี ราคา ๒๐๐ บาท แก้วทับทิม ๒ เม็ด
 ราคา ๔๓๐ บาท ผ้าห่มจีนอย่างดี ๔ ผืน ผ้าปักใหม่
 เบญจพรรณฝีมือจีนต่าง ๆ ดี ๒๐ ม้วน ผ้าแพร ๒๐ ม้วน
 ๕๕ เสื้อขดบหนึ่งพอก ๒๐๐ ผืน พระราชดำรัสถึงพระเจ้าดังกา
 ๕๕ ความอย่างเดียวกับอักษรดำรัสถึงพระมหาเถระ

ของดำหรับพระเถระ ๒๒ รูป คือผ้าดำหรับเย็บ
 ดับงจิวร ๔๔ หีบ พรหมพระมา ๒๒ ถุง หนึ่ง ๒๒ กดองหริภุญไชย
 ๒๒ แดงจตุปัจจัยดำหรับเดินทางเป็นมาก บรรดาศิษย์
 ของพระเถระนั้นได้ฝากตูปุตะผืน ๑ ผ้าห่มหนาวผืน ๑ พรหม
 พระมาผืน ๑ ทุกคน

แล้วจึงจรทศกับรามทศ เจริญราชดำเนินได้ก่ดอง
ทองคำ แล้วให้ทอง ๒๐๐ ภาตะ ดำหรับไปใช้ด้วย
อุปฐากพระเถระ ๒๒ รูป กับศิษย์

พระเถระจึงแบ่งเป็น ๒ พวกๆ หนึ่ง ๑๑ รูป มีพระ
โมคคัลลานเถระเป็นประธานกับค่านุศิษย์ ไปกับเรือ
รามทศ อีกพวกหนึ่ง ๑๑ รูป มีพระมหาสัตว์เถระเป็น
ประธานกับค่านุศิษย์ ไปกับเรือจิตรทศ

เรือรามทศใช้ใบออกจากปากน้ำโยคา (พโค) ใน
วันอาทิตย์ แรม ๑๑ ค่ำ เดือนสามมาต์ จดศักราช ๘๓๗
แต่เรือจิตรทศออกวันจันทร์ แรม ๑๒ ค่ำ เดือนเดียวกัน
ไปถึงท่าเมืองกะตุบณวันแรม ๘ ค่ำ เดือนผคุณมาต์

พระเจ้าภูวเนกพาหุได้ทรงทราบ ให้จัดการรับรอง
จิตรทศได้เฝ้าพระเจ้าตั้งกา และพระมหาเถระในลังกา
ถึงหพแล้ว ก็ขุบคอยทำรามทศกับพระเถระ ๑๑ รูป ที่มา
เรือรามทศขุบ

ฝ่ายเรือรามทศเดินทางไปอนรรฆประ คอง
ตมได้ไปไม่สะดวก จนถึงวันอาทิตย์ชน ๘ ค่ำ เดือนจิตร
มาต์ จึงไปถึงวัดตคาม

เวदानันในคดีคามมีเด้นาบดด้งหพคนหนึ่งชื่อคารวิ
 ของตมกำดงตงเป็นขบถต่อพระเจ้าดงหพยทนน พระ
 อนุชาของพระเจ้าดงหดาธิปะ กำดงยกรพดไปปราบ
 ปราบ พวกขบถแตกฉานเข้าซ่อนตัวอยู่ในป่าระหว่าง
 วัดติคามกับไชยวัฒน์นคร พระอนุชาธิราชของพระเจ้า
 ดงหพจัดตั้งรามทูตกับพระเถรรามัญ ไปไชยวัฒน์นครโดย
 ทวงบกพระเถระกับรามทูตออกจากวัดติคามในวันแรม๒ค่ำ
 เดือน๘ ปฐมมาสักราช ๘๓๘ เดินทางห้าวันจึงถึงไชย-
 วัฒน์นครในวันแรม ๘ ค่ำ

พระเจ้าดงหดาธิปะ ให้จัดรับทูตและราชดำรัส
 พระเจ้ารามธิปะ ซึ่งมากับรามทูต และให้จัดการเดยง
 ตูโดยตมควร แด้วรามทูตได้ถวายตมณดำรัสต่อพระ
 มหาเถรในตงกาทวูป

ตงแต่จิตรทูตมาถึงได้ ๑ เดือนถ่วงแด้ว พระเถระที่
 มากับจิตรทูต ได้ไปตมเมืองอนุราชปุระ และนมัสการ
 รัตนเจตีย มฤจิตเจตีย ภูปารามเจตีย อภัยศิริเจตีย
 เชตวันเจตีย และมหาโพธิ ซึ่งเป็นกิงทศไต้แห่งโพธิ

บัดนี้ก็ และได้ดูโศกโศกปราสาทที่กระทำบุญจมนั่งคายนาย
ก็พากันเดือมิได้กระทำกิจวัตร ทั้งปวงแล้ว ก็พากัน กัดบมา
ยังไชยวัฒนนคร

พระเจ้าดิงหตธาธิปะ ให้จัดการเปิดพระที่นั่งศราคุใน
วันอาทิตย์แรมค่ำ ๑ เดือน ๘ ทศกัณฐ์ ในวันเข้าพระ
พรรษา ทศกัณฐ์ต้องกับพระรามัญได้มีจัดการและถวาย
บรรณาการเสร็จแล้ว

พระเจ้าดิงกามัพระโองการ ให้อำมาตย์จัดการ
ขนานเรือบัดดงกโนแม่น้ำกตยาณี่ คาดเพดาน แวดล้อม
ส้มควรแล้ว ตกแต่งห้อยแขวนประดับประดาให้งดงาม
แล้วจึงให้เด็กได้พระวิหาคมนมหาเถรผู้เป็นวงศ์มหาวีหาว
ผู้บริสุทธิ ท่านจึงเด็กถรรพนันดับ ๒๔ รูป คือ ธรรมกิติ
มหาเถร วันรัตมหาเถร บุญจบริเวณวาศรมังคละเถร
และดีหตธาธาชยุวราชาจารย์เถร พระเจ้าแผ่นดินให้
นิมนต์ภิกษุ ๒๔ รูป มีพระธรรมกิติมหาเถรเป็นประธาน ใน
วันพุธแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ทศกัณฐ์ กระทำดังขกรรม
ในโบสถ์หน้า และพระวันรัตมหาเถรให้บรรพชาแก่พระ

ภิกษุรามัญ ๔๔ รูป เป็นด้ามเนร ในวันพุททต่างคันทัง
 อุปถัมภทพระเถรรามัญทัง ๕ คือพระโมคคัลลิตานะเถร
 กุมารกัสสปเถร มหาสิวัตเถร ตำริบุตรเถร ญาณสาคร
 เถร ในกตางประชุมตังตังกา ๒๔ มีพระธรรมกิติมหาเถร
 บัญญัติบริเวณวาคัรุมังคละเถรเป็นอุปัชฌาย์ แตะอาจารย์
 ครั้นในคันทวันพุททหัดบตีแรม ๑๒ ค่ำ อุปถัมภทกรรมพระภิกษุ
 รามัญ ๑๐ รูป คืออุตุมนเถร กัสสปเถร นันทเถร ราหุตเถร
 พุททวงศ์เถร ตุมังคละเถร คุชฌันทเถร โสณุตเถร
 คุณสาครเถร แตะธรรมรักชิตเถร พระวันรัตมหาเถร
 กับพระบัญญัติบริเวณวาคัรุมังคละเถร เป็นพระอุปัชฌาย์
 แตะอาจารย์

วันศุกร์แรม ๑๓ ค่ำ อุปถัมภทพระภิกษุ ๗ รูป คือ
 จุตตุมังคละเถรชวณะบัญญัติเถร จุตกัสสปเถร จุตสิวัต
 เถร มณีสารเถร ธรรมราชิกเถร จันทนดารเถร มี
 พระวันรัตมหาเถร กับพระบัญญัติบริเวณวาคัรุมังคละเถร
 เป็นพระอุปัชฌาย์แตะอาจารย์ชะ ณ วันเสาร์แรม ๑๔ ค่ำ
 อุปถัมภทพระภิกษุรามัญหนุ่ม ๒๒ รูป ซึ่งเป็นศิษย์ของ

พระเถระเหล่านั้น พระบัญญัติบริเวณวาศรัมังกะเถระ
กับพระดีหาราชยุวราชอาริเยธ เป็นพระอุปัชฌาย์
และอาจารย์

เมื่อเสร็จกิจ อุปสมบทแปลง พระเถระ รามัญ ๒๒ กับ
ภิกษุต่างุศิษย์แล้ว พระเจ้าสิงหฬให้จัดของถวายอาหาร
เลี้ยงและถวายของ คือไตรจัวร์และมุ้ง ร่มทำที่เมือง
โคจรติ ดันถัทหนังฟอกทาด์ คาดบัตทำด้วยงาช้าง หีบ
หมาก แล้วพระเจ้าสิงหฬดำรัสว่าพระคุณทั้งหลายจะกตัม
คินชมพทวูปไปตั้งศาลนาในกรุงหงษาวัดปุระ โยมจะ
ถวายตั้งโคอื่นก็จะไม่เป็นเกียรติยศถาวร เพราะเหตุว่า
วัตถุทั้งปวงเป็นของพถันตัญญุได้ เพราะฉะนั้นโยมจะ
ถวายตมณตมานามแก่พระคุณจะเป็นตั้งถาวรนาน

จึงตั้งพระตั้งฆรามัญ ๓๓ รูป ซึ่งมาเรอรามทุด คือ
พระโมคคัลลานเถระ กุมารกัสสปเถระ ญาณดำครเถระ
พุทธวงศเถระ นันทเถระ ราหุลเถระ ตุมังคละเถระ ชรรม
รักชิตเถระ จุตตุมังคละเถระ กัสสปเถระ มณัฒารเถระ
ท่านทั้งหมื่อนามตามตมณตมาภิไชยว่า ศรีตั้งฆโพธิธามิ

กิติศรีเมฆดามี ปรักกัมพาหุสามิ พุทธโฆษาสามิ สัหพา
 ทิปวิสุทธสามิ คุณรัตนธสามิ ชินาตั้งการสามิ รัตน
 มาถ์สามิ สัทธรรมเทศสามิ รัมมารามสามิ ภูวนเภา
 พาหุสามิ แด่วังตงพระเถรรามัญ ๑๑ รูป ที่มากับจิตรทูต
 คือ มหาสัตว์เถร สัววิบุตเถร สุมณเถร จุตถ์สัตปะเถร
 จุตถ์นัทเถร โสณุตเถร คุณธัครเถร เซาพนบัญญัติเถร
 จุตถ์สัตว์เถร รัมมราชิกเถร จันทนธัรเถร ให้เป็นคิโลก
 คุรสามิ ศิริวัณรัตนสามิ มังคละเถรสามิ กัถยานคิศ
 สามิ จันทนคิรสามิ ศิริทนต์ชาคุสามิ วัณวาศคิศสามิ
 รัตนตั้งการสามิ มหาเทวสามิ อุทุมพคิรสามิ จุตา
 ภัยคิศสามิ

แด่วพระเถรรามัญที่มากับรามทูตได้ ทูตดาพระเจ้า
 ตั้งกาออกจากไชยวัฒนนคร ไปยังวัดติคาม พระเถร
 ที่มากับจิตรทูตไปนมัสการบัพทอัญชเจติยะ เรียกว่า
 ศัรปาทะ ซึ่งตั้งอยู่ชวดเขาธุมมะกุฏ แด่วกัถบมา
 ไชยวัฒนนคร

พระเถระ ๓๑ รูป ซึ่งกดับไปวัดตคาม ดงเรือออก
 จากท่าฉนวนพรชน๒คำเดือนภัทรบท ใช้ใบกดับไปถึงอ่าว
 รามัญปากน้ำโยคาในวันพฤหัสบดี แรม๒ค่ำเดือนภัทรบท
 เมื่อพระเจ้ารามาชปิตรีราช ได้ทราบข่าวพระเถระ
 มาถึงพระองค์จึงเสด็จลงไปรับที่เมืองตกมปะนคร คือเมือง
 ตะเกิง ซึ่งบัดนี้เรียกแรงกนหรืออย่างกง ในวันมหา
 ปรวาราเพ็ญ เดือน อาศักย เมื่ พระองค์ เสด็จไป ครองน
 พระองค์ ให้ หัดอ ระฆัง ทองเหลือง อย่าง ใหญ่ หนัก ๓๐๐๐
 โตะ ถวายพระเกษราศู แล้วเสด็จไปรับพระเถระมา
 จากเรือทะเลตักมปะนคร

ฝ่ายพระเถระ ๓๑ รูปกับจิตรทูต ดวงเวดธาอยู่
 เพราะพระเจ้าสิงหพรบสั่งว่า จะจัดทูตแตะบรรณาการ
 ตอบแทน กับทงพระทันตชาตจำตอง กับทงเพชร
 พดอยต่าง ๆ หนัก ๓๐๐ ภาตะ ซึ่งเป็นของแตะครวงพระ
 ราชบิดา คือพระเจ้าปรักกัมพาหุมหาราช เพื่ทูต
 ดังกาจะได้ไปพร้อมกัน แต่เรือทครามัญซึ่งได้ทอดสมอ
 รอทำอยุทหน้าเมืองกตุมบ มาเกิดตมรายทเรียก "ปราชะ"
 เรือจิตรทูตก็อับปางในทะเล จิตรทูตกับพระเถระ จึงได้

มากับเรือทุตตังกา ออกจากกะตุบมุดเน่โบมาในทะเล
 เดียบคำมของแหดมคิตาระหว่างดังกา กับชมพทว๋ป มาได้
 ๓ คีน เรือถูกพายกระทบคิตาอับปางในทะเล คนในเรือ
 พากันผูกแพชามชนอ่าวฝั่งแหดมชมพทว๋ป เกรองบรรณา
 การเดียบหมตในทะเล ทุตตังกาก็กดับคีนไปดังกา แต่
 จิตรทตกับพระเถรรามัญ๑๑ รูปเดินบกไปถึงเมืองนาคบัตน
 (เนกปตาน) ในที่นั้นมปทริการาม พากันไปนมัสการ
 พระพุทธรูปใหญ่ในถ้ำ มีมหาราชาจันเป็นใหญ่ ใน
 ๑๒ ๑๓ ๑๔ ทะเลซึ่งพระทันตธาตุแรกได้จากที่นั้ไปดังกา
 แดะออกจากที่นั้ไปถึงท่ามะดะคั้นะ ที่นั้มีดดิปรกายะ
 บัจจะดิยะ ๒ คนเป็นเจ้าของทำตงอยู่ ได้เคยค้าดำเภากับรามัญ
 เทเศจิงได้รับทำนุบำรุงพระเถรแเดะจิตรทต แดะวกดำว
 ว่าเมื่อถึงคราวเรือของข้าพเจ้าจะไป ก็จรับทำนุไปให้
 ถึงดำนั้กพระเจ้าข้างเผือก จิงพระเถร ๔ รูป คือติโลก
 คุรุเถร รัตนดังการเถร มหาเทวเถร จตุธาณัตติเถร กับ
 ดำนักษิษย์ ๔ กัฟกอยที่นั้ แต่พระเถระอก ๗ รูปว่าจะไป
 กับเรือโกมาดบัตนนะไปอาคัยออยที่ท่า ครนวนนพุชชน ๔ คำ

เดือนวิสาขะ ศักราช ๘๓๘ พระเถระทั้ง ๓ คือ ติโลกะ
 คุรุเถร รัตนดังการเถร และมหาเทวเถร ไปกับเรือ
 ของมัตติปรกษะ แต่พระจตุตถกัศิเถร ไปกับเรือ
 บััจจะดิยะ ออกจากนวมัตตะนะ ท่านทั้ง ๓ ไปถึงปาก
 น้ำอ่าวเขานาคราต (เนเครียศ) ในวันเสาร์แรม ๑๒ ค่ำเดือน
 วิสาขะและถึงกัศิมานคร (พะเซียง) ในวันอังคารชนค้ำ ๑
 เดือน ๗ แต่พระจตุตถกัศิเถรถึงหงษาวดีนครในวันอังคาร
 ๕ ชน ๓ ค่ำ เดือน ๘ ฝ่ายพระเถรทั้ง ๒ รูป กับสำนักศิษย์ ๗
 องค์ไปอยู่ที่โกมาตตะนะ พระมิ่งคตเถรกับศิษย์ ทั้งพระ
 วัณรคเถร และศิริทัณฑชาตเถร โดยดำนมากับเรือบินทะ
 ออกจากโกมาตตะนะ วัน ๕ ชนค้ำ ๑ เดือน ๓๐ ศักราช ๘๔๑
 ถึงปากน้ำเขานาคราต วัน ๖ ชนค้ำ ๑ เดือน ๓๑ ถึงกัศิมา-
 นคร ในวัน ๕ ชน ๓๑ ค่ำเดือน ๓๑ ถึงหงษาวดี วัน ๖
 แรม ๓๔ ค่ำเดือน ๓๑ ยังพระเถระ ๒ รูป กับภิกษุศิษย์ ๔ รูป
 ถึงกาดมรณะในที่โน้น หาได้กัศิไม่

วันอังคาร ๕ ค่ำ เดือนอาศุชมาต ศักราช ๘๓๘
 พระเจ้ารามาริปติราช เมื่อจะถวายมหาสังคตวาดแก่

พระเกษชาติเจดีย์ จึงให้เห็นเป็นกระบวนพยุหยาตรา
 นาวา มีเรือพระที่นั่งอนทรมานและเรือจ่านำทั้งปวง
 ดงมายังเมืองตึกมปะนคร ณ วัน ๕ ขน ๑๓ คำ เดือนอาศัษ
 มาศ จึงนิมนต์พระเถระ ๑๓ รูป ซึ่งมากับเรือรวมทศฉน
 อาหารบิณฑบาตและถวายไทยทานเป็นอันมาก แล้วให้
 มังฆมนโหรัสพลวณ ๓ วัน วันพฤหัสบดีเป็นวันปวารณา
 ได้ชักรัชมังใหญ่ชนประดิษฐานที่พระเกษชาติ รุ่งชน
 วันศุกร์เดียงพระดังษ์บรรดามโนเมืองตึกมปะนคร และ
 แจกทานยาจกวรรณพัก ถึงวันอาทิตย์แรมสามค่ำ ให้
 เรือ ๑๓ ลำให้พระเถระ ๑๓ รูป ออกจากตึกมปะนคร ณ วัน
 จันทร์เวดาเช้า ถึงหงษาวด ณ วันศุกร์ชน ๘ คำ พระเถระ
 ๑๓ รูป พักอยู่ที่ท่าโกดมมหาพุทธรูป (กยอกปนุ) รุ่งชน
 วันอาทิตย์ ๑๐ คำ จึงได้ให้เข้าไปเฝ้าในพระที่นั่งรัตน-
 มณเฑียร พระเถระถวายพระธาตุและพระทันตธาตุ ไบ
 และเม็ดมหาโพธิ และหนังสือต่าง ๆ เสร็จแล้วให้ให้
 พระเถระกตบอาราม

ดำดบนนพระเจ้ารามาชิตราชนะ ดำริให้ผูกพัช-
 ด้มพะตะกระทำอุปถัมภ์บทรกรรม จึงให้เด็กหาคามเขด
 อันด่มควร ราชบุรุษไปเที่ยวเด็กหาคาได้ที่แห่งหนึ่งชายป่า
 เบื้องตะวันตกมหาเจดีย์มูขวาระ (มุกตา) เป็นที่คินของพระ
 ด้ระอำมาตย์ จึงให้สร้างอารามแตะผูกพัชด้มาในที่นั้น
 ครั้นถึงวัน กำหนด พระ คุณ รัตนธารเถร อาพาธ ถดบคิน
 อาราม ยังพระเถรานุเถร ๘ รูป คือ ศิริวิมังขโพธิธำมิ
 กิตติวิเมธธำมิ ปรักกัมพาหุธำมิ พุทธโฆษาธำมิ ชินา
 ดังการธำมิ รัตนมาติธำมิ ดัทธัมมเคชะธำมิ ดัทธรรมา
 รามธำมิ ภูวเนกพาหุธำมิกับภิกษุหนุ่ม ๔ คือ ดั่งขรัวชิระ
 ธรรมวิดาศ์ อตระ อุตมะ ธรรมดาระ รวม ๓๔ รูป ก็
 อยู่ในอาวาสเบองทิศตะวันตกแห่งที่จะตงพัชด้มานน ได้
 เริ่มการผูกพัชด้มาในวันเสาร์ ขน ๗ คำ เคื่อนมคิตีระครน
 วันแรม ๘ คำ เป็นวันกระทำกิจผูกพัชด้มา โดยพระดั่งข
 ผู้รับอุปถัมภ์ในอุทกุกเขปด้มาณแม่น้ำกัตยาณ จึงได้
 นามว่าด้มากัตยาณ

ตอนนดอกพระเถระผู้จะเป็นอุปัชฌายะ จึงปรักกัม
 พาหุสามิเถระกล่าวว่า พระสุวรรณโสดิภณได้ รับอุปถัมบท
 จากพระอุปัชฌายะทวงศัมหาวหาระ ควรจะเป็นอุปัชฌายะ
 ได้ แต่บัดนี้คงค้อยู่ในป่าพระราชาจึงให้ตามนิมนต์พระ
 สุวรรณโสดิภณเถรมา แล้วถามว่าพระคุณได้ไปตั้งห
 ทวูปเมื่อใด ตั้มาที่พระคุณอุปถัมบทนั้นอย่างไรใครเป็น
 อุปัชฌาย์ ใครเป็นกรรมวาจา ตั้งแต่พระคุณรับอุปถัมบท
 ในตั้งกามามั้วรรษาได้เท่าใด สุวรรณโสดิภณเถรตอบ
 ว่า มหาราชะ อาตม ภาวรับ อุปถัมบทใน อุทกุกเขปต์มาน
 มหาชาติด้ด้ระ ซึ่งเรียกกถัมบู รับอุปถัมบทกับพระวัน
 รัตมหาเถรมหาดังฆราชะ เป็นอุปัชฌายะ วิชยพาหุด้ด้ฆ
 ราชะ ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่าราหุถัททะเถร เป็นกรรมวาจา
 จริย ตั้งแต่อาตมรับอุปถัมบทมาด้ด้วงได้ ๒๖ พรรษาแล้ว
 พระราชาได้ทรงฟังกถพระทัย จึงอาราธนาให้ท่านรับที่
 อุปัชฌาย์

ครั้นแล้วเขาวจนจนทรชน ๘ คำ เดือนมีคด้ด้ระ พระ
 ราชาดัดจยงกถยานันต์มา ให้เริ่มบวชแปดงภิกษุรามัญ

ตามอย่างดังกา ตังแคว้นชน ๘ คำถึง ๓๓ คำ ๕ วนมัจฉานวน
 ๒๕๕ รูป พระเจ้าแผ่นดินรูปร่างพระสุวรรณ์โสภณเถร
 เป็นพระกตยาณตคัมมหาเถระ พระเถรทั้ง ๑๐ ผู้ใดให้
 อุปถัมภ์ภิกษุ ๒๕๕ รูป เป็นปฐุม จึงได้บวชกุดบุดรับ
 คอมาตงแต่ศักราช ๘๓๘ จนถึงศักราช ๘๔๑ มีจำนวนภิกษุ
 ตามเถรที่ได้อบวชอย่างดังกากตยาณตคัม หัวหน้าตั้ง
 ที่บวชแปดง ๘๐๐ รูป กุดบุดบวชใหม่ ๑๕๒๖๕ รูป รวม
 เข้ากันเป็นจำนวนภิกษุ ๑๕๐๖๕ รูป พระราชาให้ตามเถร
 ๖๐๑ รูป เรียบปฎิโมกข์ และพุทธศึกษา และปัจเจก
 ชณะ แด้วให้รับอุปถัมภ์ภิกษุกตยาณตคัมมา รวมเข้าทง
 ภิกษุใหม่ศัด้วยเป็นจำนวนภิกษุ ๑๕๖๖๖ รูป

ขณะตั้งขโมรามัญประเทศ จึงมกตยาณตคัม
 อิกนกายหนึ่งแต่นั้นมา ฯ

เรื่องพระพุทธรักษา ไปประดิษฐานในประเทศจีน

ลำดับนั้นจากแต่ครั้งด้วยเรื่องพระพุทธรักษา ได้แต่
พระเกียรติคุณไปประดิษฐานในจีนแต่ละ คือ ประเทศจีน ๆ
ได้นับถือพระพุทธรักษาตั้งต่อมาจนทุกวันนี้

เดิมเมื่อสมเด็จพระ ศากยมุนีศรี สวรร เพ็ชร พุทธเจ้า
ยังดำรงอยู่นั้น เป็นสมัยเมื่อแผ่นดินจีนแตงตาดแตกแยก
กันเป็นเดียดก๊ก คือเป็นประเทศราชหลายมณฑล ต่าง
มีอำนาจและกำลังตั้งรวบรวมขอบเขตกันและกัน อำนาจ
พระเจ้าแผ่นดินใหญ่อ่อนน้อยปกครองไม่ดีทชชาติ มานาน
จนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับ ฆนธปรินิพพาน แล้วล่วง
ได้ ๒๘๘ พรรษา มณฑลเมืองจันคือเมืองเคียงอันหรือ
เซียงฮาน ซึ่งอยู่ที่ตะวันตกเฉียงเหนือ ปราบปราม
มณฑลทั้งหลายรวมเข้าได้ เบ็ดียนวงศ์กษัตริย์เป็นวงศ์
จีน พระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงนามจีนตั้งชื่อองค์ ได้ด้วยราช

สมบัติเมื่อพุทธศาสนาก่อตั้งได้ ๒๘ ปีขาด อยู่จนพุทธ-
 ศาสนาก่อตั้งได้ ๓๓๓ พรรษา พระเจ้าแผ่นดินจีนองค์นั้นเองคนมเดชา
 นภาพมากปราบปรามปัจจุามิตร พวกศาสดาปราบคาบแก้ว
 ให้สร้างกำแพงหมื่นห้า กั้นเขตแดนจีนกับศาสดา เมื่อพุทธ
 ศาสนาก่อตั้ง ๓๒๘ พรรษา สร้างบ่อนปรากการถนนและคดอง
 เป็นอันมาก สำหรับราษฎรไปมาค้าขายถึงกัน และ
 สำหรับการทำจะเดินกองทัพเรือไปรักษาหัวเมืองทง
 ปวงได้สะดวก ด้วยเหตุซึ่งพระองค์ทรงจัดราชการพระนคร
 เปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมโดยรวดเร็วกวัดขึงนึ่ง จึง
 เป็นเหตุให้ราษฎรเดือดร้อนเดียดฉันนิบาตวงศ์ของท่านนั้น
 มิได้สืบค่อนานก็เกิดการจลาจล ภายหลังได้บังคับตั้งตัวเป็น
 ใหญ่ในทิศตะวันออกปราบปรามประเทศจีนได้ จึงตั้ง
 ตัวเป็นกษัตริย์ผดตวงศ์จีนเป็นวงศ์ฮั่น พระเจ้าแผ่นดิน
 ฮั่นเที่ยวกระทำสงครามชนะหัวเมืองทงปวง และประเทศ
 ศาสดาตลอดถึงเขตรกเบองตะวันออก พระพุทธศาสนามาจึง
 ได้แผ่เข้าไปในแผ่นดินจีน โดยพวกดมณชาติศาสดานำเข้า
 ไปเป็นปฐม เพราะพวกศาสดาได้รับพุทธศาสนามาก่อนแต่

ครั้งสมเด็จพระเจ้าศรีธรรมโศกราช กรุงปาดดัมบุคร
คือพระมัทสนิกาทัยเถรเป็นต้น ซึ่งพระโมคคัลลิตัมบุคร
ติดเถรให้นำคำค้นหาไป ประดิษฐานยัง ประเทศคันธารวิสัย
หรือฮินดูกุสะ อยู่ปลายน้ำสินธุ เห็นอมณฑลเกษเมียร

สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินนคร ได้ไปทางปลาย
แม่น้ำคงคาก่อน แล้วไปถึงประเทศบัญญัม แล้วไปถึง
ไทเบอ และประเทศกามุด ข้ามเขาหิมาลัยมาทิศตะวันตก
ตกไปถึงประเทศเคอรักัดถาน และมองโกเลีย ตาตะเรีย
จึงได้สืบต่อไปถึงประเทศจีน

ครั้งหนประเทศฝ่ายตะวันตก กาดังมีสงครามใหญ่
ในระหว่างโรชนะอิตาดิ คำค้นหาคริสเตียนเกิดขึ้นในยูเดีย
และคาตตี ระหว่างหนพระพุทธศาสนามาได้แผ่ไปจากชมพู
ทวีป ถึงเมืองออกตุคและเมืองซาซาด และแผ่ขึ้นไป
ข้างทิศเหนือหิมาดยา ถึงภูเขอาอะไต

แต่พระพุทธศาสนาในประเทศจีนนั้น มีผู้แพร่หลาย
เพราะมีการศึกสงครามมาก บ้านเมืองไม่ปรกติ การ
ค้นหาที่ว่างโรยไป ธรรมคำดังสอนไม่เฟื่องฟู คงแต่

ดตฺธิเด็กนอย พระธมฺณะจันกตายเป็นผู้วิเศษไปต่าง ๆ
 เพราะหากรรมภรฺทจะตั้งต่อนกนมิได้

ครนดับมาแผ่นดินตงฮัน มีพระธมฺณะจันกตาย
 พวกซังพากันพยายามจะ มาหากรรมภรฺท พระ พุทฺธ ค้าดนาใน
 มัชฌิมประเทศ แต่มาไม่ตอดต มกัอินฺทรายเดียในป่า
 โกบิ ระวังแดนจันกับแดนตาด บางพวกก็ไปได้ถึง
 เมืองชอยคุระหรือโอเครศ ซึ่งเป็นเมืองของพวกรโรมัน
 เก่า ก็ตองถูกบังคับให้กตบคิน ไปหาตอดตได้ไม

ครนพระพุทฺธค้าดนากาดตวงได้ ๙๔๒ พรรษา มี
 ธมฺณะพวกหนึ่ง ๕ รูป ได้ปรากฏนามแต่รูปหนึ่ง ชื่อ
 หตวงจันฟาเหียน ได้พากันพวกเพียรไปถึง ๕ ปี จึงได้
 ถึงประเทศบญญิบ หตวงจันฟาเหียนนั้นเป็นชาวเมือง
 เชยงอิน ชยทศเห็นอประเทศจัน แต่ท่านผู้เป็นหัวหน้า
 กับหมู่อก ๓ รูปนั้นมรณภาพตย ๓ อยู่ในอินเดีย ๑ ไม่กตบ
 จึงไม่ปรากฏชื่อ

ตามจดหมายเหตุระยะทางของหตวงจันฟาเหียนกับ
 เพื่อนภิกษุ ได้ออกจากประเทศจันไปประเทศอินเดียชั้น

คงข้ามดงใหญ่ชื่อป่าโกมี้ อันประกอบด้วยสัตว์ร้ายแฉะ
 มหาภัยต่างๆ ถึง ๑๗ วันจึงตลอดไปได้ เข้าในแดนเมืองโค
 ตานประเทศคาด ชาวประเทศนั้นมีรูปพรรณแฉะเครื่อง
 นุ่งห่มคล้ายจีน แต่ใช้เสื่อผ่าทำด้วยขนสัตว์ ดำเนียง
 แปร่งมาก นับถือพุทธศาสนาคามอย่างอินเดีย มีพระ
 ภิกษุสงฆ์เฒ่าเรียนพุทธศาสนาโดยมคธภาษา แต่เป็นพวก
 หินยาน หวดงเงินฟ้าเหียนได้ไปถึงเมืองฮอยคุระ หรือ
 โอเครศก่อน เจ้าเมืองนั้นรับรองโดยสมควร ออกจาก
 เมืองโอเครศไปหนทางเดินลำบาก ต้องข้ามแม่น้ำและ
 ภูเขาสูงหลายแห่ง จึงได้ไปถึงเมืองโคตาน เมืองนั้น
 เป็นเมืองหลวงในประเทศคาด เป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์
 พระเจ้าแผ่นดิน นับถือเครื่อง ครัด ในพระพุทธรักษา
 พวกมหายานชาว เมืองย่อม สร้างเจดีย์น้อยๆ ไว้ในบ้าน
 ตรงประตูเรือน ตามหน้าบ้านมีโรงฉันทสำหรับถวาย
 อาหารบิณฑบาตทุกๆ แห่ง ในเมืองและนอกเมืองมี
 ดั่งฆารามและภิกษุเป็นอันมาก

พระเจ้าแผ่นดินกรุงโคต่าน จัดการต้อนรับหวดวง
จันทาเหียนให้อยู่อาศัยในมหาอาราม ชื่อว่าโคมะติ เป็น
อารามใหญ่ภายในพระนคร มีพระสงฆ์ในอารามนั้นถึง
๓๐๐๐ รูป

หวดวงจันทาเหียนได้อยู่เรียนพุทธศาสตร์นาคติมหายาน
ในสำนักอารามนั้นเป็นปฐม ระเบียบความประพฤติของ
ภิกษุและการอุปฐากในอารามนั้นเรียบร้อยมาก ถึงเวลา
ฉันจังหันได้มีเงินเลี้ยงฆ้องตั้งญญาภิกษุทั้ง ๓๐๐๐ รูป พวกนี้
ไปฉันในโรงฉันแห่งเดียวกัน นั่งตามลำดับ มีคนคอย
ปฏิบัติในการเลี้ยง ไม่มีเสียงออดังเลย ใช้แต่นวมือ
เป็นสำคัญต่อกันเท่านั้น

ในเมืองโคต่านนี้มีอารามใหญ่ ๑๔ แห่ง นอก
จากอารามน้อยๆ แต่อารามโคมะติเป็นอารามหวดวง มี
วิหารใหญ่สูง ๓๕ ฟุต ทำเหมือนกับราชวัง มีพระพุทธร
ปฏิมากรทำด้วยทองคำและเงินและแก้วเป็นอันมาก มีการ
แห่แห่นการบูชาตองทุกๆ ระยะ ๑๔ วัน พระเจ้าแผ่นดิน
เสด็จทรงศีลทุกวันอุโบสถ

หดวงจันฟ้าเหียนกับเพื่อนภิกษุจัน พักอยู่ในเมือง
 โคตมถ้วนไครมาต์ ๓ เดือน แดวกัฟากันออกจากเมือง
 โคตมไปตั้งเมืองกาตจุ ขณะนั้นเจ้าเมืองกาตจุกำลัง
 ตั้งการพิธีตั้งคายนาธรรม ตามแบบอย่างพระเจ้าอโศก
 ราช คือ อารามนาภิกษุหลายประเทศ มาประชุมใน
 วิหารใหญ่ ในท่ามกตางประชุม นั้น มีแท่นมณฑล
 าดาดเบญจา ประดับประดาด้วยทองเงินและพวงดอกไม้
 หดั่งแท่นมณฑลมีอาศน์ดั่งซี่ เจ้าเมืองและข้าราชการ
 ประชุมพร้อมกันถวายนานต่าง ๆ มีมาทหนึ่งเป็นคนเดวได้
 คิน (ดีดัดดกมหาทาน)

หดวงจันออกจากเมืองกาตจุไป ต่อไปเป็นทาง
 เป็ดยอดต้องข้ามภูเขายาโบโดร์ เนื่องกัหนักกับภูเขายาปิระ
 ตะวันตก หิมดยาหรือฮินดุกุสต์ละ เป็นทางยากลำบาก
 อย่างยิ่ง คนเดินทางบนภูเขานี้ย่อมเป็นอันครายด้วย
 ุงรายและดมฝน หิมะและทราย แดะภูเขานี้ย่อมทชนเป็น
 หน้าผาดูง ๆ หาดายแห่ง พันเขานนดงมาถึงเชิงเขา ก็ได้

เห็นแม่น้ำสินธุหรือสินธุ แต่เมื่อจะลงแม่น้ำนั้น คงต้อง
ตามหน้าผาที่ชันถึง ๗๐๐ ต.

เมืองลงแม่น้ำสินธุแล้ว ก็ไต่ไปถึงเมืองอุทัยนะแตะ
แม่น้ำดรวัดี้ในประเทศบับญูบ ได้เห็นพุทธรัดถานต่าง ๆ
หักพังทำตายร้างม้อยเป็นอันมาก แตะมีเทวดัดถานมากด้วย

หุดวงจันออกจากประเทศบับญูบ มาถึงเมืองมฤรา
ริมแม่น้ำยมนา ได้เห็นชาวเมืองนนถศาดัดนาถษณ
แต่เจ้าเมืองนนถศอดัดนา ได้คอรับหุดวงจันโดย
ดัมควร ออกจากเมืองมฤราตงมาข้างทิศใต้ ถึงเมือง
อัคคะระแตะเมืองกาโนชะ แต่หนักต่อมากัดวงเข้าในแดน
มัธยมประเทศ ผู้ครองเมืองแตะพดเมืองนบถอพระพุท
ศัดนาโดยมาก ราชฏรเป็นดัชดัมบรณั้ ไม่มีด้วย
ด้าอากรอนนอกจากคานา ผู้ผลิตไม้ตองรับอาญาอนนอก
จากปรบับใหม่ ราชฏรทงหุดายนอกจากพวกทเรียก
จันทาดะแตะ ไม่มีใครฆ่าดัศวี ดักทรพยั้ ดิมนาเมา
หุดวงจันไต่เทยวไปถึงกาโนชแตะโกศต แต่ในมณฑล
ทงดัองนมค้ำัดนาพราหมณั้มากกว่าค้ำัดนาพุท ใน

กาโนชมีตั้งฆารามแต่ ๒ แห่ง ศึกษเป็นพวกหินยาน แต่
 ในโกศดั้น พวกพราหมณ์ ได้ทำตายตั้งฆาราม แปลงเป็น
 หอเทวดสถานเดี่ยมาก หดวงเงินได้เที่ยวไปนมัสการเจดีย์
 ดถานที่ต่าง ๆ คือเมืองกบิตพัตต์ ทดมภพพระพุทเจ้า
 และเมืองกุดินนครที่พระนิพพาน เมืองราชคหะพุทศยา
 พาราณตี อติปคนะ แลหวดวงเงินได้ไปอยู่ในเมืองปาด
 บุตถึง ๓ ปี เมืองนี้เป็นเมืองหดวงของมคธราชู เมื่อครั้ง
 พระพุทของคยงค์ดำรงอยู่ ๕ ปี เป็นแต่ตำบลบ้าน ฟงตง
 แต่งเป็นเมืองเมื่อออกโคกราช

หดวงเงิน คักษาธรรมวินัย อยู่ในปาดดับต มหานคร
 ถวน ๓ ปี แลวคิดจะกดับ เพื่อนภิกษุทง ๕ ทมาด้วยกนหน
 บัวยถึงมรณเดี่ย ๓ รูป ยังอกรูปหนึ่งไม่พอใจที่จะกดับ
 หดวงเงินฟ้าเหียนรูปเดี่ย คิดรวบรวมพระพุทพระธรรม
 ตามได้ จะกดับไปเมืองเงินโดยทางเกาะดังกา เพื่อจะ
 โดยดาร์เรือตุกค้าซึ่งเคยไปมาค้าขายกับประเทศเงิน แต่
 การที่จะไปเกาะดังกานน ครันจะเดินไปทางบกจะต้อง

ข้ามประเทศเบคันเป็นทางยาก ประกอบด้วยภัยอันตราย
 ต่าง ๆ และจะต้องมีเครื่องบรรณาการไปกำหนดเจ้าเมือง
 เบคันด้วย หดวงจันไม่ดำมารถที่จะทำได้ เพราะฉะนั้น
 เธอจึงตั้งเรือต้องไปตามดำแม่น้ำคงคา จึงถึงเมืองคัมดุก
 ปากน้ำชุกติ ขนพักอยู่ที่เมืองคัมดุก แล้วได้โดยสาร
 เรือใบพ้อค้าจากเมืองคัมดุกไปถึงเกาะดังกา พักศึกษา
 คคิตทชกรรมต่าง ๆ อย่างดังกา และเที่ยวพนมัตการเจดีย์
 สถานที่ต่าง ๆ ในดังกาทัวปั่วแล้ว หดวงจันจึงได้ โดยสาร
 เรือดุกค้า แต่เกาะดังกา ไปต่อไป ทรายเท่า ถึง ประเทศจัน
 เมอพระพุทศาคัดนากาดดวงได้ ๕๕๗ พรรษา หดวงจัน
 พาเหยียนได้เป็นคณนำพระพุทศาคัดนาเข้าไปประดิษฐานใน
 ประเทศจันแผ่นดินฮันเป็นลำดับที่ตอง

แต่แผ่นดินดวงมาอีก ๒๐๐ ปีเศษ ถึงแผ่นดินถึง พทศ
 คัดนากาดดวงได้ ๓๑๗๒ พรรษา พระเจ้าหุดดีบั้นแต่งให้
 หดวงจันชวนเจียง ไปดื่บพระพุทศาคัดนาในประเทศ
 ฮินเคีย เพื่อจะได้ดื่บต่อคัดนวงค์ในแผ่นดินจัน ให้
 วัฒนาการดื่บไป

หดวงจันฉนวนเจียงองคน เธอเป็นบุตรชนนางตระกูล
 ดั่งแฉะมีศักดิ์บุญญาตาดลกแหดมรฺหฺนงศ์มาก รูป
 พรรณสูงใหญ่มีกิริยาสุภาพ อายุได้๒๖ปี เธอได้ออก
 จากประเทศจีน มาตามทางที่หดวงจันฟ้าเหียน เคย มาแต่
 ก่อน แต่ได้เดินทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ โดดออกไป
 ไปกว่าระยะทางหดวงจันฟ้าเหียน ได้ข้ามแม่น้ำชะขาด
 ไปถึงตำบลโบกขร และไปถึงสมรฆนธแล้ว ได้ข้าม
 แม่น้ำออกสู่ไปในภันระคะ ไปถึงทิศตะวันตกหิมเดย
 แล้วไปถึงเมืองบ้ายานในประเทศกะบี่สะ คือ กาบด ตะม
 ระยะทางที่ไปนั้น เป็นระยะบ้านเมืองพดเมืองนับถือพระ
 พุทธศาสนา ในเมืองกะบี่สะนครนั้น มีอารามถึง ๓๐๐ แห่ง
 มีพระสงฆ์ ๖๐๐ แต่มีเทวดสถานและศาสนาพราหมณ์ด้วย
 มีพราหมณ์หลายเหล่าหลายตระกูล บางเหล่าก็เปลือย
 กาย บางเหล่าก็ทาทัดด้วยเท้าแฉะมุดโค หดวงจันได้
 ไปดูประเทศอินเดียฝ่ายเหนือ ถึงเมืองดำปาหรือตั้งคาน
 ข้างทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประเทศคณฺหาระ มีเมือง
 หดวงชอปรุคฺปุระ ซึ่งภายหตงนเรียกว่าเปชะวาระ ครว

นั้นเป็นแคว้นแคว้นกะบี่ตะ เมืองนั้นมั่วเทวดสถานมาก มีพระ
 สถูปสร้างโดยพระเจ้าแผ่นดินกะบี่ตะ และมีอารามร้าง ๆ
 เป็นอันมาก แด้วไปถึงอุทัย และแขมเมียร์ (คือคัก
 ดิดา) กษัตริย์เมืองนั้นเป็นพราหมณ์ นับถือศรัทธาพราหมณ์

แต่บัดนั้นลงมาในแดนอวันตะ (คืออุชเชนี) ได้พบพุท
 ธสถานต่าง ๆ ซึ่งสร้างครั้งพระเจ้าอโศกราชเป็นอันมาก
 ออกจากเมือง อวันตะไป ทางทิศ ตะวันออก ๘๐๐ ๓ หรือ
 ๑๕๐ ไมล์ อังกฤษ ถึงเมืองดินระ จากเมืองดินระไป ๘๐๐ ๓
 ถึงเมืองมุดตานหรือมุดสถาน ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่ากัศยะ
 ประปุระ ชาวเมืองนั้นนับถือพระอาทิตย์พระจันทร์ มี
 วิหารที่นมัสการพระอาทิตย์หลายแห่ง หาดวงจันออก
 จากเมืองมุดตานมาถึงเมืองประวัต เป็นเมืองถือพุท
 ศาสนา มีตั้งฆารามและตั้งฆัมใหญ่ถือคติฆิมหายาน
 มีตำนานที่เรยน ๒ แห่ง ชื่อว่าภักตริจ ๓ คุณภะระวะ ๓ ใน
 ที่นั้นชนบุตรได้แต่งจาริยะภุมิศาสตร์ และธรรมศาสตร์
 ต่าง ๆ หาดวงจันได้อยู่เรยนมุตภิธรรมศาสตร์ ดัทธิธรรม
 ๓ปริกศาสตร์ และประดักขศาสตร์ ในตำนานกัมมัตติ

ยานิกายที่นั้นได้ ๒ ปี แล้วออกจากสำนักนั้นลงมาข้างทิศ
 ตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านเมืองมกุราและตะเนตระ ซึ่ง
 เป็นเมืองถือศาสนาพราหมณ์ และอิริชาตของพวกที่
 ตายในสงครามมหาภารตะที่กรุงเซต หวดวงจันไดไปถึง
 เมืองกาโนช ไปสำนักย่อยอารามนาถันท ที่ใกล้อาราม
 นั้นทาง ๑๒ ไมล์อังกฤษ มีอภอาราม ๓ ชื่อคือตะทกะ เจ้า
 อาวาสนั้นชื่อปรัษณะภัทระ เป็นบุตรพระไตรบีฎก และ
 ศัพทวิทยา เหตุวิทยา หวดวงจันไดเรียนอยู่ในสำนักนั้น
 นาน แล้วออกจากที่นั้นลงมาที่ตำบลยัสต์ควัน มาเรียน
 ศาสตร์ต่าง ๆ ในสำนักไชยะเด่นอบาสก์ แต่เรียนอยู่ใน
 ที่นั้น ๒ ปี แล้วหวดวงจันฮวนเจียงได้ไปนมัสการพระศรี
 มหาโพธิที่พุทธคยา อยู่ที่พุทธคยา ๘ วัน ก็กลับไปอาราม
 นาถันทอีก เมื่อหวดวงจันอยู่ในอารามนั้นได้เรียนรู้อรรถ
 พราหมณ์ คือตั้งขยาและวิเสต์สะตักชะทง ๒ อย่าง เป็นที่
 พอใจของพวกพราหมณ์และพวกมหายานมาก หวดวง
 จันไดเข้าสอบสวนความรู้ในสำนักพระศรีภัทระ และได้

เรียบเรียงแต่งคาถาต่าง ๆ ถึง ๑๖๐๐ โฉปศ มีขอเตี้ย
 ปราบฏ ^{๕๕} ครองหนพระเจ้ากรุงมารราชเจ้าเมืองกัมรูป ได้
 ทราบกิตติคุณของหุดวงจัน จึงอาราธนาหุดวงจันไปยัง
 เมืองกัมรูป กระทำสักการะเป็นอันมาก หุดวงจันจึงอยู่ที่
 นนเดอนหนิง ^{๕๕} พระเจ้ามครราชผู้ครองเมืองกาโนชทรง
 นามหรรษพัฒน์ อีกอย่างหนึ่งเรียกว่าคีตาทศย์ ผู้เป็นราช
 โอรสปุระณะพรหมราช เป็นตระกูลเวสยะ เป็นเจ้า
 แผ่นดินใหญ่ในอินเดีย เด็ดจกดับจากงานพระราช
 ดังครามเมืองกอนคะโยทหะ ให้ราชบุรุษมาอาราธนา
 หุดวงจันกลับไปยังกรุงกาโนช หุดวงจันได้แสดงธรรมใน
 ท่ามกลางประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิต สัมณพราหมณ์
 นิครนถ์ เป็นอันมากถ้วน๑๘วัน มิได้มีผู้หนึ่งผู้ใดสามารถคิด
 คำนำคำของหุดวงจันได้ พระเจ้ามครจึงถวายสมณานาม
 ให้หุดวงจันเป็นพระมหายานเทวะเถร เมื่อความศึกษา
 ของเธอสำเร็จแล้ว เธอได้เที่ยวค่อไปถึงโกศดอยุทธยาตะ
 พยัค แล้วดวงเรือด่องตงไปตามแม่น้ำคงคา และได้
 นมัสการเจดีย์สถานต่าง ๆ คือเมืองโกธัมภ์ และสาวกัถ์

กบิลพัสดุ์ เป็นเมืองร้างอยู่ในป่า แต่ที่เมืองพาราณสี
 พดเมืองถ่อคำดนาอิศวร เมืองเวดาดเป็นเมืองร้าง มี
 วัดร้างและเทวสถานอยู่โดยรอบ ในเมืองมคธมีวัด ๕๐
 แห่ง มีพระดังมี ๑๐๐๐๐ แต่มีเทวสถานมาก ที่เมือง
 ปาตลิมคคเป็นเมืองร้าง แต่ยังมีเทวสถานประมาณ ๑๔
 ไมตรี มีวัดและเจดีย์ร้างหลายร้อย ที่เมืองโคธะยังเป็น
 เมืองค้อย แต่ผู้คนเบาบาง มีพวกพราหมณ์อยู่มาก
 เมืองราชคฤหเก่าเป็นเมืองร้าง แต่สร้างใหม่โดยพวก
 พราหมณ์ เมื่อกิจทางปวงดำเร็จแล้วหดวงจันช้วนเจียง
 ตั้งใจจะกذبประเทศจันโดยทางตะวันออก และตรงเรือ
 ไปเกาะดังกา เหมือนอย่างหดวงจันฟ้าเหียนได้ไปแต่
 ก่อน จึงได้เดินบกข้ามดงและเขาไปถึงประเทศทิวัญปร
 วัติ ดเหมือนจะเป็นเมืองมอญคิระ และค่อนั้นไปจำปา
 นคร คือพากุดปุระ ที่นพระพุทธานาเดอมหมต มี
 แต่คำดนาพราหมณ์ แดวไปถึงเมืองบังคระวณน คือ
 เบิกทวัน มีวัดพระพุทธานา ๒๐ แห่ง และมีเทวสถาน
 มาก แดนนได้ไปถึงกุมรูป คืออาซมี มีเทวสถานนับ

ดวยรอย มีผครองเมืองเป็นพราหมณ์ มีนามว่ากุมาระ
 เป็นเมืองชั้นดีกัตยราช ได้คยรับหดวงเงินส่วนเจียง
 โดยศรัทธา แค้นไปถั่งต้นเคอรับันท์ แด้วไปถั่งคมะ
 ดิบัติ หรือคัมดก ซึ่งหดวงเงินฟาเหียนเคยตงเรือไปถั่งกา
 ทนน เมืองคัมดกเป็นท่าทะเลมวัด ๓๐ เทวดถาน ๕๐ หดวง
 เงินส่วนเจียงได้รบความแนะนำให้ไปทางบกคดอตประเทศ
 เบคันท์ ถั่งปดายแหลตมข้างได้ข้ามไปถั่งกาเป็นการง่าย
 กว่าไปทางทะเล ซึ่งน้ำกตวัอันตราย หดวงเงินจึงได้ไป
 ถั่งประเทศโฮริดี มีวัด ๓๐๐ มีเทวดถาน ๕๐ พดเมืองเป็น
 ซาคิดำดุงแตะหยาบ แด้วไปถั่งอ่าวกวดิงคัมวัด ๓๐ มี
 เทวดถาน ๒๐๐ แด้วไปถั่งอ้นชระ มีวัด ๒๐ มีเทวดถาน
 ๓๐ เมืองหดวงช้อวระวังโค แตะไปถั่งโจระหรือโคโด
 มีนเค้นเป็นป่าดง มีวัดร้างแตะเทวดถานมาก แตะข้าม
 ถั่งตงไปข้างทิศใต้ถั่งทาระวิท มีเมืองหดวงช้อกนิจปุระ
 คอคคองเซเวร์น โกตกบเมืองมัตริดี เมืองนมวัดถั่ง ๓๐๐
 มีพระด่งชกงหมัน มีเทวดถาน ๘๐ มีพราหมณ์เปด้อย
 ภายมาก เมื่อไปถั่งทนนหดวงเงินได้ทราบข่าวว่าถั่งกา

เกิดศึก จึงไม่อาจไปตั้งกา กตบคินมาโจดะมันเดิน ช้าม
 แหตมไปถึงอ่าวตะวันตก คือมตะบา แดวกดัมไปข้าง
 ทิศเหนือถึงสระวังโคร์ ได้พบวัดร้างและเทวดสถานมาก
 แดวกช้ามป่าใหญ่ไปถึงประเทศกชนคันทนา มีวัดและเทว
 ดสถานมากถึง ๓๐๐ แแต่่นช้ามดงและป่าเป็ดยวไปถึง
 มหารัฐ พดเมืองเป็นชาวราชปุตนะ ช้ามแม่น้ำนระพท
 ไปถึงพะโรทะ แดวกไปถึงมันดวะ ได้เห็นประเทศมั่งคั่ง
 ดมบูรณ์เหมือนมคช มีค้ำดนาพราหมณ์ ค้ำดนาพุทธชน
 กัน แแต่่นไปถึงวันตะทีในกุดรัฐ อยู่ทิศตะวันตกเบคันท์
 ในอาณาจักรของทรวะปคฺ ราชบุตรเขยดีดาทิตย ถือพระ
 พุทธค้ำดนา หดวงจันไปไนกุดรัฐ และอุชเชนี และ
 จิตโคระ ช้ามดงใหญ่มตะวาลิ่งประเทศคันทินท์ พระราชา
 เป็นชาคิตฺทช ถือพุทธค้ำดนา แดวกต่อไปถึงมุดะค่าน
 แแต่่นไปถึงชินคุกุระ ช้ามหิมะเดยช้ามแดนคาค กตบ
 คินไปเมืองจันตามทางเดิม

พระพุทธค้ำดนากาดดวงได้ ๑๓๘๘ จุดศักราชได้ ๗
 มี หดวงจันชวนเจียงกตบไปถึงประเทศจัน นำพระพุทธ

คำสั่งนำไปประดิษฐานในจีนเทศ มีพระเจ้าหัตถ์ดีมีเจ้า
แผ่นดินวงศ์ถึงเป็นประธาน จัดการบำรุงพระพุทธศาสนา
รุ่งเรืองขึ้นในประเทศจีนเป็นลำดับตาม

แต่บัดนั้นมาถึงคริสต์ศักราช ๖๕๐ พุทธศาสนา
ถึงได้ ๓๓๘๓ ประเทศจีนมีเดชาภาพมาก แผ่นดิน
เขตถึงทะเลแคสเปียนและเปอเซียตะวันออก ประเทศ
ทั้งหลายคือเนปอด้ มคช เปอเซีย โรม ดั่งราชทูตและ
ราชบรรณาการไปกรุงจีน บ้านเมืองสันคึกสงคราม
พุทธศาสนาในประเทศจีนค่อยเจริญค่อ ๆ มา ถึงแผ่นดิน
พระเจ้าวองฮองเต้ มีพระราชศรัทธาแก่กล้า ได้ทรง
สร้างวัดวาอารามหลายแห่ง ให้บวชกุลบุตรชายหญิงเป็น
ภิกษุ และนางชชนมาก ครั้นสิ้นแผ่นดินนั้นแล้ว พุทธ
ศาสนาก็เสื่อมถอย แต่บัดนั้นแผ่นดินจีนอ่อนอำนาจ
ตกกับแผ่นดินอื่นเข้ามาในแผ่นดินจีน คือตกพวกหนึ่ง
ได้เป็นใหญ่ในมณฑลซังทักเหนือ เรียกว่านิวจ้อ หรือ
ไคกิม

ครั้นพุทธศาสดานกาดดวงใต้ ๑๗๗๕ จุดศักราชใต้ ๕๕๔
 พวกไตกิมเดี่ยวแก่ออกไต่บุตรเชิงคิศา่าน พวกข่านมี
 อำนาจเจริญขึ้นตั้งมาถึงกบไตข่าน คือพระเจ้าหงวนต์ใจ
 ฮ่องเต้ได้เป็นใหญ่ในแผ่นดินจีน เมื่อจุดศักราช ๖๒๑ ตั้ง
 วงศ์มาถึงพระเจ้าวุ่นซุนตี้ ก็ตั้งเมืองแก่จ้วงหวงแดงใน
 ปีจุดศักราช ๗๓๐ จ้วงหวงแดงตั้งตัวเป็นกษัตริย์ทรงนาม
 พระเจ้าฮ่องบู ตั้งนามแผ่นดินเรียกไตเหมง แปลว่า
 ดั่งว่างใหญ่ ตรงกับคำความหาอุทัย พระเจ้าฮ่องบู ทรงพระ
 ราชศรัทธาบำรุงพระพุทธศาสดาเจริญรุ่งเรืองขึ้นในแผ่นดิน
 จีนตั้งตั้งต่อมา ครั้นจุดศักราชดวงใต้ ๘๖๒ จีนชนะ
 ประเทศญวนอานาม ญวนจึงได้รับตั้งศาสดาตามอย่าง
 จีนตั้งมา ฯ

ประวัติพระพุทธศาสนา ไปประดิษฐานลังกาทวีป

ลำดับนี้ จะแสดง ใน ประวัติ แห่ง มหา ประเทศ ราช
ฝ่ายตะวันออก ซึ่งเป็นที่ ประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้นมา
จนทุกวันนี้ คือ สิงห พุทราณ ฤๅคาม และสยามประเทศ

ลังกาทวีปนั้นแต่กาลก่อน ชาวประเทศเป็นชาติ
ทรวีพหรือทมิฬ ได้รับอิทธิพลศาสนาปรเมศวร มาตั้งแต่
ครั้งรามาวตารอยุธยา เป็นต้น ที่ได้ทำให้ศาสนานั้นแผ่
ไพศาลไปในหมู่เกาะฝ่ายใต้ และอ่าวทะเลตะวันออก
ก่อนพุทธกาล

แต่ลำดับรัชชคดียวงศ์ที่ได้รับพุทธศาสนานั้น ในคัมภีร์
ที่ประสงค์แต่มหาวงศ์พงศาวดารลังกา กล่าวจับเดิมตั้ง
แต่วิชาเยราชผู้เป็นโอรสดีหพาหุ ผู้ครองดีหปุระใน
ตาคุรัฐ ได้ไปตั้งตนวงศ์ในลังกาทวีป เมื่อพระเจ้าอชาต
ศัตรูวงศ์วงศ์วงศ์ได้ ๘ ปี

ดำเนินความว่า เกาะดังกล่าวได้มีนามว่าจังหวัดนั้น
 ตามนามตั้งหฺประ เดิมชื่อกษัตริย์วงศ์ (บงกหฺดำ) หงดงบ่า
 ไปตั้งวาศด้วยราชตั้ง (คนชาติตั้ง) เกิดบุตรชาย ๒ คน ชื่อ
 ตั้งหฺพาหุ และตั้งวาศ นางผู้มารดาชื่อตั้งสุตมา ครนตั้งหฺพาหุ
 เจริญวัยมีอายุได้ ๑๖ ปี จึงไปตั้งร้างเมืองตั้งหฺประ ตั้งคนเป็น
 ใหญ่ในตา ๆ รัฐ ตั้งหฺพาหุมีราชบุตร ๓๒ องค์ ชื่อวิชาเย
 และตั้งมิตเป็นตั้งผู้ใหญ่ แต่วิชาเยประพฤติเป็นพาด พระ
 ราชบิดาให้ขับไล่ตั้งออกจากเมือง จึงตั้งอพยพครอบครัวตั้ง
 เรือใช้ไปไปในทะเล ไปตั้งเกาะแห่งหนึ่งชื่อนาคทป เรือ
 ที่บรรทุกครอบครัวของวิชาเยตั้ง ๑ แดก คนในเรือตั้งชน
 อาศัยอยู่บนเกาะนั้นตั้งเรียกว่ามิตารัฐ เรืออีกตั้ง ๑ ชุด
 ไปแหดมตั้งปาระ ชาวตั้งปาระรับเอาคนในเรือนั้นไว้
 วิชาเยไปตั้งเกาะตั้งกาชนตั้งเดินบกไป อดอาหารหิวตั้งอ่อน
 กัดถ่านไปจนมือตั้งเปื้อนตั้งดิน แต่งตั้งเหมือนตั้งทองแดง เหตุ
 ตั้งนั้นตั้งวิชาเยไปตั้งตั้งอยู่นั้น ตั้งมีนามว่าตามพป็น เป็น
 เมืองตั้งเดิม แต่วภายหลังตั้งคนที่มากับวิชาเยแยกย้ายกันไป
 ตั้งเมืองอยู่ในที่ต่าง ๆ คือ วิชาเยตั้งอยู่ที่อรุเวพ อนุวาระไป

อยู่ที่อนุราชปุระ อจตุคามก็ไปตั้งอุษเชนี อุปติษฐานไปตั้ง
 อุปติษฐานนคร วิชาเยได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองตามพจน์
 ได้ ๓๘ ปี ไม่มีบุตร จึงส่งทูตไปเมืองลัทธิปุระ ขอสูติ
 น้องชายมาเป็นอนุราชในลังกา สูติจึงให้เจ้าขอพันธุวาค
 ภรรยาซึ่งอกจายนามาตั้งวงศ์ในลังกา ตั้งอยู่ที่อุปติษฐาน
 คาม พันธุวาคมีราชบุตร ๑๑ คน คือ ๑ อภัยะ ๒ ทิศะ ๓ อุต
 ๔ ติศ ๕ อะเดณะ ๖ วิพาตะ ๗ รามะ ๘ สัตวะ ๙ สมัตตะ
 ๑๐ มัตกณะ ๑๑ น้องสุดท้องเป็นหญิงชื่อจิดา นัยหนึ่ง
 เรียกอุมาทิจิตา พันธุวาคครองราชสมบัติได้ ๓๐ ปี

แต่พระราชบุตรพันธุวาคทรงนามอภัย ได้ครองราช
 สมบัติสืบไป ราชบุตรที่ชื่อว่าอุทรนามคามินี้ ได้วิวาห์กับ
 นางอุมาทิจิตา เกิดบุตรชายชื่อพันธุกะ พากันไปตั้ง
 อยู่ในโทวาริกมณฑล

ครั้นอภัยครองราชสมบัติได้ ๕๐ ปี ทิวศต ปกฤษณะ
 ได้ครองราชสมบัติคือไปได้ ๕๐ ปี ชนอายุได้ ๓๗ ถึง ๗
 คน ดำเร็วโทษเดี่ย จึงเชิญพันธุกะชนครองราชสมบัติ

ได้ ๓๐ ปี ยกไปตั้งเมืองอนุราชประเพณีเมืองหลวงต่อไป
อีก ๖๐ ปี รวมปีแต่เดิยราชสมบัติได้ ๙๐ ปี ทวงคต

ราชโอรสทรงนามมุตด้วะ ได้ครองราชสมบัติสืบ
ไป เมื่อพระเจ้าจันทรคุปต์เสวยราชย์ได้ ๓๕ ปี มุตด้วะมี
ราชบุตร ๓๐ ทรงนามอภัย ๑ ทิศ ๑ นาค ๑ อติ ๑ มตาทย์ ๑
มิตะด้วะ ๑ อะเสดะ ๑ ทิศ ๑ กิระ ๑ มีราชธิดา ๒ ทรง
นาม อมฤตา ๑ สิวตา ๑

พระเจ้ามุตด้วะเสวยราชย์ได้ ๖๐ ปี สวรรคต จึงตั้ง
ราชบุตรองค์โตได้ครองราชสมบัติ ทรงนามเทวานัม
บียติศ ในระหว่างรัชกาลอโศกราชได้ ๑๗ ปี กับ ๖ เดือน
ครั้นพระเจ้าเทวานัมบียติศเสวยราชย์ได้ ๖ เดือน พระมหินท
เถระไปถึงลังกาในวันเพ็ญ เดือน ๗ ประดิษฐาน พระพุทธ
คำสอนไว้ในลังกาทั่วไป พระเจ้าเทวานัมบียติศได้ทรง
สร้างมหาวิหารและตักสิลาธรรม ที่ตักสิลบรรพต ครั้น
มหาวิริษณุเป็นบุตรแห่งกนิษฐภคินี ของพระเจ้าเทวานัม
บียติศ กับบริวาร ๕๕ คน รับบรรพชาในสำนักพระมหินท
เถระเป็นปฐม ในวันเพ็ญเดือนแปดออกุตราสาร และ

บวชกุศบุตรอีก ๓๒ รูป ในพรรษาแรกนั้นผลที่รับบรรพชา
อุปถัมภ์ได้สำเร็จพระอรหัตต์ ๖๒ พระองค์ แล้วพระเจ้า
เทวานัมมียติศ ได้ทรงสร้างอุปัฏฐากวิหารในเบื้องทักษิณ
ทิศแห่งพระนครอนุราชปุระ

ลำดับนั้น พระนางอนุดาเชษฐภิกษุณีของพระเจ้า
แผ่นดิน มีใจศรัทธาอยากจะอุปถัมภ์เป็นภิกษุณี พระ
มหินทเถรไม่อนุญาตให้ภิกษุบวชภิกษุณี จึงได้แต่งให้พระ
พระอรหันต์เถร ไปสั่งสำนักพระเจ้าอโศกราช ทูลขอ
คณะภิกษุณีไปบวชสัตว์ในดังกาทวูป พระเจ้าศรีธรรมมา
โศกราชจึงให้พระนางตั้งฉมิตตาเถรี กับพระภิกษุณีอันดับ
ไปสั่งดังกาทวูป เมื่อเสด็จมาจากพระนครปาดดับศได้แะ
นมัสการพระศรีมหาโพธิที่พุทธคยา และได้ค่อนกิ่งเบ้อง
ขวาไม้มหาโพธิไปประดิษฐานในดังกาทวูปด้วย พระนาง
ตั้งฉมิตตาเถรีได้ เป็น ปฐม อุปัชฌายิกาให้อุปถัมภ์ พระ
นางอนุดากับสัตว์ ๕๐๐ ในดังกาทวูป

พระเจ้าเทวานัมมียติศเป็นกษัตริย์ที่ ๖ แห่งวงศ์วิชา
ยะราชพระองค์ครองราชสมบัติได้ ๕๐ ปีถึงคต

แต้นดงมาได้ ๕๖ ปี ถึงแผ่นดินพระเจ้าอภัยทศ
 คำนัดดับที่ ๓๓ ได้ทรงสร้างมหาเจดีย์ ขอรตนวาริกะ
 และต่อมาถึงพระเจ้าอภัยวฤคามันดาดับที่ ๒๕ พระพุทธ
 ศาสดากาดกต่างดงได้ ๔๔๓ กระทำสงครามชนะพาทิสะ
 พระเจ้าทมิฬ ย้ายมาตั้งกาทัพะ สร้างอภัยครวหาร
 ชมนุมพระสงฆ์ ๑๐๐๐ เศษ กระทำบุญจนตั้งคายนามปีหนึ่ง
 จึงดำริว่า พระเจ้าอภัยวฤคามันด้วยราชย์ได้ ๑๒ ปี มหา
 จุตด้วยราชย์ต่อมาได้ ๓๕ ปี เดียวเมืองแก่พระยาทมิฬทั้ง๗
 จึงถวายวิหารแก่พระมหาคีศเกรา ครึ่งหนักษุในตั้งกา
 ก็แตกออกเป็นสองนิกาย คือ พวกมหาวิหารนิกาย ๓ พวก
 อภัยครวหารนิกาย ๑ ครันดงมาได้ ๓๕๗ ปี ตั้งแต่สร้าง
 อภัยครวหารแล้วมา ถึงแผ่นดินพระเจ้ามหาเดชะดำดับ
 ที่ ๖๒ เมื่อพระองค์ครองราชสมบัติได้ ๑๗ ปี ทรงสร้าง
 เขตวันวิหาร ถวายแก่พระคิศเกราผู้ยู่ที่ภิกษุณวิหาร จึง
 แยกเป็นสามคณะสามนิกาย ตั้งแต่พระพุทธศาสดาได้ไป
 ประดิษฐานในตั้งกาทัพะดงมาได้ ๖๐๐ ปีเศษ ก็แตก
 เป็น ๓ นิกาย มีคติทศต่างกัน ครนพระพุทธศาสดากาด

ด่วงได้ ๕๕๖ พรรษา ถึงแผ่นดินพระเจ้ามหานาม พระ
 พุทธโฆษาจารย์ ชาวเมืองสะเทิมในรามัญประเทศออก
 ไปตั้งถ้ำถูป คัดดอกคัมภีร์พระไตรปิฎก นำมาสู่รามัญ
 ประเทศ ครั้นล่วงมาได้ ๑๒๗๒ ปี พระพุทธศาสดานากาด
 ด่วงได้ ๑๗๐๘ พรรษา ถึงแผ่นดินพระเจ้าศรีสังฆโพธิ
 ปรักกัมพาหุมหาราช ด้วยราชสมบัติในศิริไชยวัฒน
 นครได้ ๑๘ ปี ทรงบำรุงคณะมหาวิหารนิกาย มีพระ
 มหากัถ์สัปเธรอุทุมพรศิริเป็นประธาน ชำระพระไตรปิฎก
 ถูกต้องจารึกดงดาน ไว้เป็นหลักฐานในพระพุทธรศาสดา จึง
 ทรงพระนามาภิไธยว่า วิชชาเย พุทธราชา และปรักกัม
 พาหุราชา แต่นั้นมาศาสดาวงศ์ในตั้งกาคงอยู่แต่มหาวิหาร
 นิกายเดียวสืบมา ฯ